

TIIA GORELICK

ARIEL SHARONIN VETÄYTYMISSUUNNITELMAA KOSKEVA RETORIikka
POLIITTISENA TOIMIMISENA KONTINGENTISSA TILANTEESSA

Tampereen yliopisto
Politiikan tutkimuksen laitos
Kansainvälinen politiikka
Pro gradu -tutkielma
Toukokuu 2008

Tampereen yliopisto

Politiikan tutkimuksen laitos

GORELICK, TIIA: Ariel Sharonin vetäytymissuunnitelmaa koskeva retoriikka poliittisena toimimisena kontingentissa tilanteessa

Pro gradu -tutkielma, 83 s., 2 liites.

Kansainvälinen politiikka

Toukokuu 2008

Israelin pääministerin Ariel Sharonin suunnitelma vetäytyä yksipuolisesti Gazasta ja Länsirannan pohjoisosasta hallitsi Israelin politiikkaa vuosina 2004 ja 2005. Sen mukaisesti alueilta evakuoitiin Israelin siirtokunnat. Vetäytymissuunnitelma jakoi mielipiteitä Israelissa. Sitä kannatettiin laajasti, mutta siirtokuntaliike vastusti sitä äänekkäästi. Israelin miehittämät alueet ja niillä olevat siirtokunnat ovat yksi keskeisistä ongelmista israelilaisten ja palestiinalaisten rauhanprosessissa. Siirtokuntakysymys liittyy mahdollisen palestiinalaisvaltion ja Israelin välisten rajojen määrittelyyn. Miehitystä alueista varsinkin Länsirannan katsotaan kuuluvan juutalaisten historialliseen ydinalueeseen. Uskonnollisesta näkökulmasta se kuuluu Israelin maahan (Erets Israel), jonka Jumala on antanut juutalaiselle kansalle. Gazan alueella ei ole yhtä selkeää juutalaista historiaa ja siksi tunneside siihen on heikompi kuin Länsirantaan, mutta myös sitä on pidetty osana Israelia.

Gaza ja Länsiranta tulivat Israelin hallintaan kuuden päivän sodassa 1967, jonka jälkeen niistä ei haluttu luopua. Käsitykset alkoivat kuitenkin muuttua palestiinalaisten ensimmäisen intifadan alettua 80-luvun lopulla ja Israelin aloitettua rauhanneuvottelut palestiinalaisten kanssa 90-luvulla. Rauhanprosessin voidaan sanoa loppuneen viimeistään 2001 alkaneeeseen palestiinalaisten intifadaan. Sen jälkeen sitä on yritetty elvyttää mm. kvartetin rauhanaloitteella, tiekartalla. Sharonin vetäytymissuunnitelma esitettiin tilanteessa, jossa tiekartan toteutuminen alkoi näyttää epätodennäköiseltä.

Vetäytymissuunnitelma liittyy niihin asioihin, jotka tekevät palestiinalaisalueiden miehityksestä luopumisen vaikeaksi israelilaisille ja koko rauhanprosessin hankalaksi. Näitä tekijöitä olen lähestynyt tutkimalla Ariel Sharonin vetäytymissuunnitelmaa koskevia keskeisiä puheita vuosina 2003 - 2005, aina suunnitelman ensiesityksestä vetäytymisen toteuttamiseen. Olen yrittänyt saada niistä selville millaisiin poliittisiin kamppailuihin vetäytymissuunnitelma alunperin liittyi ja miten puheilla käytiin näitä kamppailuja. Yksi keskeisistä asioista oli pelko Israelin valtion juutalaisen luonteen ja tärkeiden Länsirannan alueiden menettämisestä. Suunnitelma edusti myös Israelin sisäisiä kamppailuja, joissa mm. uskonnollisilla, maallisilla, oikeistolla ja vasemmistolla on erilaiset käsitykset konfliktin ratkaisusta ja Israelin tulevaisuudesta. Se liittyi Israelin ulkopoliittikkaan, jota hallitsee käsitys siitä, ettei Israel saa kansainvälistä tukea. Ulkopuolisten toimijoiden osallistumista Israelin asioihin ei myöskään haluta. Suunnitelma kuvasti myös pyrkimystä hyötyä siitä umpikujatilanteesta, johon palestiinalaisten kanssa oli jouduttu, ja samanaikaisesta Yhdysvaltojen Israel-myönteisen hallituksen tuesta.

Sharonin politiikan avaamiseksi olen käyttänyt Kari Palosen politiikan käsitehistoriaan liittyviä kirjoituksia. Näiden avulla politiikka määrittyy toiminnaksi ja konfliktisuhteeksi. Erityisesti politiikka näyttäytyy kontingentissa tilanteessa toimimisena. Poliitiikka on peliä, jossa mahdollisuuksia pyritään käyttämään otollisissa tilanteissa. Suhteessa kansainvälisen politiikan traditioon, oma tutkimukseni sijoittuu pohdintaan kansainvälisen teorian ja poliittisen teorian erosta ja tämän eron mielekkyydestä.

Puheiden lukemisen apuna olen käyttänyt retoriikan tarjoamaa näkökulmaa. Taustalla on politiikan tutkimuksen ymmärtäminen tekstien tietynlaisena lukemisena. Erityisesti olen käyttänyt Chaïm Perelmanin uuden retoriikan tarjoamia käsitteitä. Poliittinen puhe pyrkii aina suostutteluun, joka tähtää tietynlaiseen toimintaan. Siksi se on suunnattu erityisyleisölle eli niille, joiden toivotaan tekevän jotakin. Erityisyleisön suostuttelun lähtökohdat ovat yleisön hyväksymiksi oletetuissa arvoissa, hierarkioissa ja päättelysäännöissä. Näille lähtökohdille osoitettua hyväksyntää pyritään siirtämään puhujan teeseille erilaisia retorisia keinoja käyttäen.

Puheillaan Sharon yritti saada suunnitelmaansa ensin hyväksytyä ja sitten toteutettua. Puheet kuvastavat tietoisuutta suunnitelman poliittisesta vastustuksesta ja niiden kautta piirtyy kuva poliittisesti toimimisesta muuttuvassa tilanteessa. Sharonin oli reagoitava ennakoimattomiin asioihin ja pyrittävä kääntämään ne hyväkseen. Israel onnistuu osin määrittelemään rajojaan tai ainakin lähtökohtia tulevaisuuden neuvotteluihin. Israelin juutalainen enemmistö on hieman paremmin turvattu samoin Länsirannan suurien siirtokuntien asema. Sharonin onnistui myös torjua jonkin verran kansainvälistä painostusta lisämyönnytyksiin tekemällä ne ehdollisiksi palestiinalaisten toimista.

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
2. VETÄYTYMISSUUNNITELMAN TAUSTA	3
2.1. Maan merkitys juutalaisuudessa	3
2.2. Palestiinalaisalueet Israelin hallintaan	4
2.3. Israelin sisäpolitiikka	6
2.4. Israelin siirtokuntapolitiikka	9
2.5. Vetäytyminen Siinailta	10
2.6. Rauhanprosessi palestiinalaisten kanssa	12
2.6.1. <i>Tiekartta</i>	14
2.7. Israelin ulkopoliitiikka	15
2.7.1. <i>Huoli kansallisesta yhtenäisyydestä</i>	16
3. SHARONIN VETÄYTYMISSUUNNITELMA	18
3.1. Turvallisuusaita	19
3.2. Gazan alue	20
3.3. Suunnitelman toteutus	21
3.4. Suunnitelman syyt	23
3.5. Länsirannalta vetäytyminen?	24
3.6. Vetäytymissuunnitelman merkitys	25
4. POLITIIKKA KONTINGENTTINA TOIMINTANA	27
4.1. Poliitiikka toimintana	27
4.2. Poliitiikan ulottuvuudet	30
4.3. Kontingenssi	33
4.4. Poliitiikkapuheen topokset	36
4.5. Kansainvälinen politiikka – tila ja aika	40
4.6. Sharonin politiikka	43

5. POLITIIKAN RETORINEN ULOTTUVUUS	44
5.1. Tutkimus tulkintana	44
5.2. Retorinen tutkimusote	45
5.3. Perelmanin uusi retoriikka	46
5.4. Argumentoinnin yleisölähtöisyys	49
5.5. Argumentointi	50
5.6. Perelmanin retoriikan poliittisuus	51
5.7. Sharonin retoriikka	53
6. ARIEL SHARONIN VETÄYTYMISSUUNNITELMAA KOSKEVAT PUHEET	54
6.1. Suunnitelma esitetään	54
6.2. Sharonin vierailu Yhdysvaltoihin	59
6.3. Likudin äänestyksen tulos	62
6.4. Suunnitelma tulee knessetin päätettäväksi	63
6.5. Palestiinalaiset kutsutaan mukaan vetäytymiseen	68
6.6. Suunnitelma toteutetaan	70
7. JOHTOPÄÄTÖKSET	73
LÄHTEET	
Liite 1: Israelin kartta ja Länsirannalta evakuoidut siirtokunnat	84
Liite 2: Gazan alueen kartta ja evakuoidut siirtokunnat	85

1. JOHDANTO

Israelin pääministerin Ariel Sharonin suunnitelma vetäytyä yksipuolisesti Gazasta ja Länsirannan pohjoisosasta hallitsi Israelin politiikkaa vuosina 2004 ja 2005. Suunnitelmaan sisältyi niin armeijan vetäminen alueilta kuin niillä olleiden israelilaisten siirtokuntien purkaminen (ks. Liite1 ja Liite 2). Siihen liitettiin myös jo aiemmin päätetty turvallisuusaidan rakentaminen Länsirannan ympärille. Aihe jakoi mielipiteitä Israelissa. Siirtokuntaliike vastusti suunnitelman toteutumista ja protestoi sitä äänekkäästi. Israelilaisten enemmistö kannatti vetäytymistä, mutta sen puolesta ei kampanjoitu yhtä näkyvästi.

Israelin miehittämät alueet ja niillä olevat siirtokunnat ovat keskeisiä ongelmia israelilaisten ja palestiinalaisten rauhanprosessissa. Muut tärkeät kysymykset ovat Jerusalemin asema ja palestiinalaispakolaisten mahdollisuus palata Israeliin. Siirtokuntakysymys liittyy myös mahdollisen palestiinalaisvaltion ja Israelin välisten rajojen määrittelyyn ja siksi sen ratkaiseminen on oleellista. Asia on kuitenkin vaikea, koska se koskee Länsirannan eli pohjoisen Samarian ja eteläisen Juudean asemaa. Nämä alueet kuuluvat juutalaisten uskonnolliseen ja historialliseen ydinalueeseen, joka alunperin houkutteli juutalaisia muuttamaan Palestiinaan ja perustamaan sinne oman valtion. Uskonnollisesta näkökulmasta Israelin alue ja Länsiranta kuuluvat Israelin maahan (Erets Israel), jonka Jumala antoi juutalaiselle kansalle. Gazan alue on muodostunut israelilaisten mielissä myös osaksi Israelin maan kokonaisuutta, vaikka sillä ei ole yhtä selkeää juutalaista historiaa ja siksi tunneside siihen on heikompi kuin Länsirantaan.

Palestiinalaisalueiden historia Israelin miehittämänä juontaa juurensa kuuden päivän sotaan vuonna 1967. Vaikka Israelissa valtion rajoja oli pidetty riittävinä jo ennen sotaa, sen jälkeen vallatuista alueista ei haluttukaan luopua. Käsitykset alkoivat kuitenkin muuttua Israelin solmittua rauhan Egyptin kanssa 1979 ja palestiinalaisten aloitettua ensimmäisen kansannousun eli intifadan 80-luvun lopulla. Rauhanprosessi jatkui 90-luvulla rauhansopimuksella Jordanian kanssa ja Oslon sopimuksilla palestiinalaisten kanssa. Oslon rauhanprosessin voi kuitenkin sanoa päättyneen Israelin pääministerin Yitshak Rabinin murhaan vuonna 1995 sekä 2001 alkaneeseen palestiinalaisten toiseen intifadaan. Vetäytymissuunnitelmaa edelsi vielä Yhdysvaltojen, EU:n, Venäjän ja YK:n muodostaman kvartetin 2003 esittämä rauhanaloite, tiekartta, jonka konfliktin molemmat osapuolet hyväksyivät. Vetäytymissuunnitelma esitettiin tilanteessa, jossa tiekartan mukainen eteneminen näytti epätodennäköiseltä.

Vetäytymissuunnitelmasta käyty poliittinen kamppailu kuvastaa monia erilaisia tekijöitä, jotka liittyvät niin konfliktiin palestiinalaisten kanssa kuin Israelin sisäisiin ristiriitoihin ja sen kansainväliseen asemaan. Vetäytymissuunnitelma liittyy niihin asioihin, jotka tekevät palestiinalaisalueiden miehityksestä luopumisen vaikeaksi israelilaisille ja koko rauhanprosessin hankalaksi. Näitä tekijöitä olen lähestynyt tutkimalla Ariel Sharonin vetäytymissuunnitelmaa koskevia keskeisiä puheita vuosina 2003 - 2005, aina suunnitelman ensiesityksestä vetäytymisen toteuttamiseen. Olen yrittänyt saada niistä selville millaisiin poliittisiin kamppailuihin vetäytymissuunnitelma alunperin liittyi ja miten puheilla käytiin näitä kamppailuja.

Sharonin politiikan avaamiseksi olen käyttänyt Kari Palosen politiikan käsitehistoriaan liittyviä kirjoituksia. Näiden avulla politiikka määrittyy toiminnaksi ja konfliktisuhteeksi. Huomio kiinnittyy poliittisesti toimimiseen, politikoidumiseen. Erityisesti politiikka näyttäytyy kontingentissa tilanteessa toimimisena. On tehtävä valintoja tilanteissa, joissa toimija ei voi ennustaa kaikkia tekojensa seurauksia. Poliitikko on peliä, jossa mahdollisuuksia pyritään käyttämään otollisissa tilanteissa. Suhteessa kansainvälisen politiikan traditioon, oma tutkimukseni sijoittuu pohdintaan kansainvälisen teorian ja poliittisen teorian erosta ja tämän eron mielekkyydestä.

Puheiden lukemisen apuna olen käyttänyt retoriikan tarjoamaa näkökulmaa. Taustalla on politiikan tutkimuksen ymmärtäminen tekstien tietynlaisena lukemisena. Erityisesti olen käyttänyt Chaïm Perelmanin uuden retoriikan tarjoamia käsitteitä. Poliittinen puhe pyrkii aina suostutteluun, joka tähtää tietynlaiseen toimintaan. Siksi on suunnattu erityisyleisölle eli niille, joiden toivotaan tekevän jotakin. Erityisyleisön suostuttelun lähtökohdat ovat yleisön hyväksymiksi oletetuissa arvoissa, hierarkioissa ja päättelysäännöissä. Näille lähtökohdille osoitettua hyväksyntää pyritään siirtämään puhujan teeseille erilaisia retorisia keinoja käyttäen.

2. VETÄYTYMISSUUNNITELMAN TAUSTA

Ymmärtääkseen vetäytymissuunnitelmaa on ensin perehdyttävä sen taustoihin. Tässä olennaista on miehitettyjen alueiden ja Israelin historia aina siitä asti kun ne tulivat Israelin hallintaan. Suhde palestiinalaisalueisiin on osin uskonnollinen ja liittyy käsitykseen Israelin maasta. Tämä on tärkeä muttei ratkaiseva asia politiikassa. Alueisiin liittyvät myös kamppailut Israelin sisä- ja ulkopoliitiikasta sekä siirtokuntapolitiikka. Poliittisista teemoista tärkein on huoli Israelin sisäisestä yhtenäisyydestä, jota uhkaavat sisäpoliittiset erimielisyydet ja joka pyritään turvaamaan laajalla konsensuksella ulkopoliitiikasta. Muiden asioiden lomassa nousee esiin Ariel Sharonin rooli pitkällä poliittisella urallaan niin siirtokuntien rakentajana kuin niiden purkajanakin.

2.1. Maan merkitys juutalaisuudessa

Uskonnollisesti suhde Israelin maahan (Erets Israel) pohjautuu Tooraan, jonka mukaan Jumala antoi Israelin maan Abrahamille ja tämän jälkeläisille. Myöhemmin Mooses ja Joosua johdattivat Israelin 12 heimoa Egyptin orjuudesta Israelin maahan. Salomon puolestaan rakensi Jumalalle temppelin Jerusalemiin, jossa tämä voi elää kansansa keskellä. Israelin maa kuuluu siksi konkreettisenä osana juutalaiseen identiteettiin. Juutalaisuudessa Israelin maa on itsessään pyhä, koska vain siellä voidaan suorittaa joitakin uskonnollisia käskyjä. Sitä ei saa antaa tai vuokrata muille kuin juutalaisille, eikä sieltä saa myöskään lähteä ilman hyvää syytä. Kuitenkin juutalaisten diaspora on nähty Jumalan rangaistuksena juutalaisten synneistä ja siksi uskonnollisesti on kyseenalaistettu juutalaisten lupa palata takaisin Israelin maahan ennen kuin Messias saapuu maan päälle ja kokoaa kaikki juutalaiset takaisin Jerusalemiin. Tästä onkin syntynyt uskonnollinen paradoksi juutalaisuuteen, jossa Israelin maalla ja siellä asumisella on tärkeä merkitys, mutta toisaalta sinne ei saisi muuttaa. (Juusola 2002a, 24-30) Enemmistö ääriortodoksijuutalaisista eli haredeista onkin sitä mieltä, että Israelin valtio on kuin mikä muu valtio tahansa, mutta on parempi elää "maanpaossa" pyhällä maalla kuin muualla (Juusola 2002b, 75-79). Israelilaisten vaatimukset uskonnollisesta ja historiallisesta oikeudesta juutalaisuuden ydinalueisiin Länsirannalla eivät ole saaneet kansainvälisen yhteisön tukea. Kansainvälinen järjestelmä perustuu kansallisvaltiomallille ja siksi kansainvälisen yhteisön normit suosivat nationalisteja. Uskontoon perustuvia vaateita ei suvaita, vaan nekin on esitettävä maallisin termein. (Frisch ja Sandler 2004, 79, 92-93)

2.2. Palestiinalaisalueet Israelin hallintaan

Nykyinen Israelin valtion alue, Gazan kaista ja Länsiranta muodostivat ennen vuotta 1948 Ison-Britannian mandaattialueen. YK ehdotti vuonna 1947 mandaattialueen jakoa kahdeksi valtioksi arabien ja juutalaisten kesken. Palestiinan arabit torjuivat suunnitelman, jolla ei ollut juutalaistenkaan keskuudessa kiistatonta hyväksyntää. Jakoehdotuksen jälkeen alkoi sisällissota arabien ja juutalaisten kesken Palestiinassa. Israel julistautui itsenäiseksi 14. toukokuuta 1948 Ison-Britannian mandaatin päättyttyä Palestiinassa. Valtion rajat jätettiin kuitenkin määrittelemättä. Seuraavana päivänä Egyptin, Jordanian, Syyrian, Libanonin ja Irakin armeijat hyökkäsivät Israeliin. Sota päättyi Israelin voittoon. Sen onnistui laajentaa aluettaan YK:n jakoehdotuksesta. Jakoehdotuksen mukaista palestiinalaisvaltiota ei syntynyt lainkaan. Jordanjoen länsiranta liitettiin osaksi Jordaniaa. Gazan alue jäi Egyptin miehittämäksi, mutta sitä ei liitetty Egyptiin. (Juusola 2005, 59-73)

Vaikka Israel oli lopulta saanut suuremman osan Palestiinan alueesta kuin sille alunperin lupailtiin, monet pitivät 1949 rajoja pettymyksenä. Etenkin harmiteltiin Itä-Jerusalem ja Länsirannan jäämistä arabien hallintaan. (Juusola 2005, 116) Seuraavina vuosikymmeninä Israel kuitenkin luopui aktiivisesta aluelajennusten tavoittelemisesta ja suurin osa Israelin poliittisista päättäjistä hyväksyi vuoden 1949 rajat pysyviksi rajoiksi käytännön politiikassa. Israelin politiikan tuli keskittyä näiden rajojen puolustamiseen. (Juusola 2005, 125) Muutamaa vuotta ennen kuuden päivän sotaa Israelin hallitus julisti, että se halusi säilyttää alueellisen status quon. Israel halusi tehdä rauhan vuoden 1949 aseleporajoilla ja integroitua alueelle. Tärkeintä oli säilyttää sekä valtion juutalainen luonne että demokratia. Rajoja pidettiin myös turvallisuuden kannalta riittävinä, mutta pienet muutokset niihin olisivat mahdollisia. Aseleporajoilla oli kansainvälinen legitimiisyys. Vaikka niillä ei ollut historiallista, maantieteellistä tai ideologista perustaa, ne hyväksyttiin Israelissa ja muualla maailmassa osana alueellista todellisuutta. (Naor 2005a, 229-231)

”Kuuden päivän sotaa kuvataan usein sotana, jota kukaan ei varsinaisesti halunnut, mutta johon vähä vähältä kuitenkin ajaututtiin” (Juusola 2005, 128). Syyrian ja Israelin välit kiristyivät keväällä 1967 ja Syyria pyysi Egyptiltä apua. Tapahtumat johtivat siihen, että Israel aloitti hyökkäyksen 5. kesäkuuta 1967 ilmaiskuille Egyptiin. Samalla Syyria, Irak ja Jordania liittyivät sotaan. (Juusola 2005, 131-134) Israelilaiset joukot saavuttivat voiton nopeasti ja sodan aselepo astui voimaan 10. kesäkuuta (Juusola 2005, 136; Morris 2001, 329-330). Sodan seurauksena Israelin alue laajeni huomattavasti. Se valloitti Itä-

Jerusalemin, Jordanjoen länsirannan, Golanin kukkulat, Gazan kaistan sekä Siinain niemimaan. (Juusola 2005, 138; Morris 2001, 329-330) Samalla Israel kuitenkin sai hallinnoitavakseen suuren palestiinalaisväestön, joka asui valloitetuilla alueilla (Morris 2001, 329-330). Palestiinalaiset, jotka asuivat Israelin valtaamilla alueilla, joutuivat sotilashallinnon alaisuuteen. Itä-Jerusalem puolestaan liitettiin osaksi Israelia. (Juusola 2005, 140)

Jo aiemmin oli sovittu, että mikäli Israel joutuisi sotaan arabeja vastaan, tavoitteena olisi vain sotilaallinen voitto. Israelilla ei ollut aikomusta valloittaa lisäalueita, koska se ei voisi pitää kiinni niistä. Tosin uskottiin, että sotilaallisella voitolla Israel voisi valloittaa joitakin alueita, jotka mahdollistaisivat rauhansopimusten tekemisen alueluovutuksia vastaan. Alueellinen miehitys olisi vain väliaikaista Israelin kansainvälisen aseman parantamiseksi. Mahdolliset alueet olisivat vain neuvotteluvaltteja, kun konflikti yritettäisiin ratkaista neuvotteluteitse. (Naor 2005a, 230) Valloitetut alueet palvelisivat näin korkeampaa kansallista tavoitetta – rauhaa arabimaailman kanssa. Miehitettyt alueet joutuivat Israelin hallintaan jokseenkin sattumalta, koska vuoden 1967 sodan syttyessä Israelilla ei ollut selkeää suunnitelmaa sodan tavoitteista. Israelin hallitus ja sotilasjohto halusivat mieluummin toimia avoimessa tilanteessa ja tehdä päätöksiä muuttuvan tilanteen mukaan. Tapahtumia ohjasivat kansan mielialan vaihtelut, sodan tavoitteiden muutokset ja kontingentit tapahtumat. Siksi miehityksen seuraukset olivat arvaamattomat. (Naor 2005a, 233-236)

Sodan loputtua Israel uskoi olevansa voitolla, mutta alkuperäisistä tarkoituksista huolimatta neuvotteluja ei käyty. Arabeille tarjottiin rauhaa, mutta samalla annettiin ymmärtää, että kun juutalaiset olivat saaneet haltuunsa pyhimät paikkansa, niitä ei aiottu luovuttaa. Kun Jordanian kanssa viimein neuvoteltiin, sille ei tarjottu sotaa edeltäneitä rajoja rauhaa vastaan. (Naor 2005a, 231) Sodan jälkeen hallitus päätti, että Israel voisi luopua Golanin kukkuloista ja Siinain niemimaasta vastikkeeksi rauhansopimuksista arabimaiden kanssa (Juusola 2005, 142; Naor 2005a, 229). Rauhansuunnitelmat loppuivat kuitenkin lyhyeen, kun syyskuussa Khartoumin konferenssissa arabimaat hyväksyivät ”kolmen ei:n periaatteen”. Se kielsi Israelin tunnustamisen, rauhan sekä neuvottelut Israelin kanssa. (Naor 2005a, 245; Morris 2001, 346-347)

Kuuden päivän sota muutti Israelilaisten poliittisen tietoisuuden karttaa (Sprinzak 1998, 118). Vuoden 1967 sotilaallinen voitto ilmaistiin uskonnollisena kokemuksena jo sodan aikana. Koska tapahtumat nähtiin Jumalan tahtona, alueista ei voinut niin vain luopua. Halu luopua alueista olisi syntiä. Suhdetta valloitetuihin alueisiin eivät hallinneet vain rationaaliset päätelmät vaan myös emotionaalinen side alueisiin. (Naor 2005a, 238-239) Länsirannan tilanne oli erilainen kuin Siinain ja Golanin. Raamatulliselle maalle palaamisella oli syvä symbolinen merkitys israelilaisille. (Naor 2005a, 235) Sota koettiin Israelissa ihmeenä ja sen seurauksena Israelin politiikkaan nousi sotaa seuranneina vuosina uskonnollinen oikeistolainen suuntaus, joka esti alueiden luovuttamisen rauhaa vastaan. Kuuden päivän sodan kokemus vaikutti siihen, että konflikti sai uskonnollisia ulottuvuuksia. (Juusola 2005, 139; Naor 2005a, 229)

2.3. Israelin sisäpolitiikka

Heidi HUUHTASEN mukaan Israelin ulkopoliittikkaa, jolla hän ymmärtää myös politiikan miehitettyjen alueiden suhteen, ei voi ymmärtää irrallaan sisäpolitiikasta. Israelissa sisäpoliittiset ristiriidat vaikuttavat voimakkaasti ulkopoliittikkaan. (HUUHTANEN 2002a, 45; HUUHTANEN 2002b, 6)

Israelin sisäpoliittisten erimielisyyksien juuret ovat jo 1800-luvun lopulla Euroopassa syntyneen juutalaisen nationalismin eli sionismin synnyssä. Sionismin päätavoite oli juutalaisvaltio Palestiinassa. Sionismin sisällä oli eri suuntauksia, mutta näille oli yhteistä ajatus siitä, että Palestiinassa pitäisi joskus olla juutalaisenemmistö. (FINKELSTEIN 1995, 7, 16) 1800- ja 1900-lukujen taitteen sionismi voidaan jakaa neljään eri suuntaukseen: yleiseen tai poliittiseen, sosialistiseen, revisionistiseen ja kulttuuriseen sionismiin. Yleinen sionismi luotti diplomaattiaan. Sosialistinen sionismi perustuu marxilaisille ajatuksille. Revisionistinen sionismi perustuu Vladimir Ze'ev Jabotinskyn (1880-1940) ajatuksille ja toiminnalle. Revisionistien mielestä juutalaisten oli valmistauduttava aseelliseen taisteluun. Revisionistista linjaa ovat Israelissa jatkaneet oikeistopuolueet. Kulttuurinen sionismi tähtäsi juutalaisen kulttuurin vaalimiseen. (BRENNER 2003, 56-58, 78-79, 103-105, 117; FINKELSTEIN 1995, 9)

Oleellista siirtokuntakysymyksessä on se, miksi melkein kaksi vuosituhatta Palestiinan alueen ulkopuolella asuneiden juutalaisten piti palata juuri sinne. Vastaus liittyy juutalaisten historiaan alueella ja juutalaisuuden siteeseen Israelin maahan. Monien sionististen suuntausten mielestä juutalaisille ei kelpaa mikään muu maa kuin Palestiina johtuen juutalaisten historiallisesta siteestä juuri siihen alueeseen. Revisionistien mukaan arabeilla oli jo yllin kyllin eri valtioita. Juutalaiset halusivat ja tarvitsivat vain yhden. Uskonnolliset sionistit vetosivat siihen, että Jumala oli antanut maan juutalaiselle kansalle. Esiintyi myös näkemyksiä, joiden mukaan juutalaisten oikeus Israelin maahan ei ylittänyt palestiinalaisten vastaavaa ja kansojen tulisivat muodostaa yhteinen valtio, jossa molemmat väestöryhmät olisivat tasavertaisia. (Brenner 2003, 113-115) Sionistit tarjosivat palestiinalaisille parhaimmillaan takeita siviilioikeuksien säilymisestä juutalaisen valtion synnyttyä. Valtio itsessään tulisi olemaan ensisijaisesti juutalaisia varten. (Finkelstein 1995, 10)

Israelin valtion perustamisesta lähtien konsensusta ulkopolitiikasta on pidetty hyvin tärkeänä. Konsensus alkoi kuitenkin murtua 1967 sodan jälkeen jolloin heräsi kysymys valloitetujen alueiden kohtalosta ja siitä, pitäisikö ne pitää Israelin hallinnassa vai joskus vaihtaa rauhaan. Kysymys alkoi jakaa israelilaisia kahteen leiriin. (Waxman 2006, 207) Oikeisto vaati valloitetujen alueiden pitämistä jopa turvallisuuden kustannuksella, kun taas vasemmisto kallistui kannattamaan alueiden mahdollista vaihtamista rauhansopimukseen ja niiden asutusta vain turvallisuusnäkökohdista käsin. Oikeistolle kysymys oli lähinnä ideologinen, kun taas vasemmistolle kyse oli puhtaasti valtion turvallisuudesta. Kysymys oli Israelissa sikäli merkittävä, että se toi uskonnolliset näkemykset mukaan politiikkaan, jota oli siihen asti hallinnut vasemmistosionismi ja pitkäaikaisen pääministerin David Ben-Gurionin ajama valtion yhtenäisyyttä korostava mamlachtijut-ajattelu. (Huuhtanen 2002a, 45-46; Huuhtanen 2002b, 49-54)

Oikeistoa on yhdistänyt vaatimus Israelin rajojen yhtenevyydestä raamatullisen Israelin maan (Erets Israel) kanssa. Vuoden 1967 jälkeen se on tarkoittanut vähintäänkin sodassa valloitetujen alueiden tai ainakin Gazan ja Länsirannan pitämistä. (Juusola 2005, 211) Maallisen äärioikeiston mukaan alueiden tulee kuulua Israelille kansallisen turvallisuuden tähden. Uskonnollinen äärioikeisto taas korostaa alueiden kuulumista Israelille jumalallisen oikeutuksen takia. (Juusola 2005, 212) Likud-puolue on revisionisti-sionismin jatkaja nykypäivänä. Keskeistä sen ideologialle on kysymys maasta. (Lochery 2007, 4) Kun Likud perustettiin vuonna 1973, sen tärkein henkilö oli Ariel Sharon, joka siirtyi politiikkaan

armeijauraltaan. Sharon ei ollut poliittiselta taustaltaan niinkään revisionisti vaan lähellä aiempia vasemmistolaisia. Vaikka hänen mielestään Israelin tulisi pitää Länsiranta, hänen mielipiteensä perustuivat lähinnä turvallisuusnäkökohtiin eikä uskonnollis-ideologisiin syihin. (Juusola 2005, 159; Lochery 2007, 6) Lopulta Sharoninkin oli pakko hyväksyä palestiinalaisvaltion välttämättömyys, koska Israel ei pysty pitämään 3,5 miljoonaa palestiinalaista miehitysvallan alaisuudessa. Tästä syystä myös siirtokuntia oli pakko purkaa. Voidaankin sanoa, että vaikka israelilaiset ovat siirtyneet kannattamaan enemmän oikeistoa, samalla koko oikeisto on siirtynyt kannattamaan politiikkaa, jota oltaisiin aiemmin pidetty vasemmistolaisena. (Dowty 2005, 164)

1900-luvun lopussa marxilaisten ajatusten suosio oli hiipunut. Israelin työväenpuolue jatkaakin sosialistis-ionismin sijaan enemmän poliittisen sionismin linjoilla. Oikeiston kannat ovat puolestaan lieventyneet Jabotinskyn vaatimuksista Suur-Israelista molemmin puolin Jordanjokea. Ilan Pappén mukaan perinteinen oikeisto ja vasemmisto ovat lähentyneet toisiaan näkemyksissään ja muodostavat valtavirtasionismin. Oikeisto on omaksunut vasemmiston käsityksen koskien Israelin maata ja hylännyt revisionistisen idean Suur-Israelista. Valtavirtasionismi on haastettu kahdelta eri taholta. Jälkisionistit kritisoivat perinteistä sionismia etnisen erottelun ja avoimen yhteiskunnan yhdistämisen mahdottomuudesta. Heidän mielessään tässä yhtälössä etnisestä erottelusta pitäisi luopua. Poliittisesta oikeistosta nousseet uussionistit tai sionistiset fundamentalistit, jotka liittyvät erityisesti uskonnolliseen sionismiin ja siirtokuntalaisiin, ovat kuitenkin tästä eri mieltä. He painottavat nimenomaan etnistä erottelua juutalaisen valtion ytimenä, vaikka se onkin ristiriidassa avoimen yhteiskunnan kanssa. (Pappé 2000, 33-35)

Jälkisionismi nousi 1980-luvun lopussa yhteiskunnallisena ja kulttuurisena kritiikkinä akateemisen vasemmiston piiristä. Sen vaikutus on jäänytkin enimmäkseen akateemisiin ympyröihin. (Silberstein 2002) Jälkisionismi painottaa kansalaisyhteisyyttä ja pluralistista demokratiaa etnisyydestä riippumatta. Samalla parannettaisiin Israelin palestiinalaiskansalaisten asemaa. (Kelman 1998, 49-50) On kuitenkin kiistaa siitä, pitääkö projektissa uhrata myös Israelin valtion juutalainen luonne (Kelman 1998, 49; Pappé 2000, 33-35). Uussionistien tavoitteena on yhdistää Israelin jakautunut ja polarisoitunut yhteiskunta tekemällä Israelista uskontoon ja etnisyyteen perustuva teokraattinen valtio. Uussionistit yhdistävät uskonnon ja nationalismin perinteisestä maallisesta sionismista poikkeavalla tavalla korostaen uskontoa. Erityisen tärkeää heille ovat Israelin siirtokunnat palestiinalaisalueilla. (Pappé 2000, 38-39)

2.4. Israelin siirtokuntapolitiikka

Siirtokuntien perustaminen alkoi pian 1967 sodan jälkeen. Osasyynä siihen oli, ettei hallitus tiennyt mitä vallatuille alueille pitäisi tehdä. (Juusola 2005, 149) Israelin siirtokunnat palestiinalaisalueilla syntyivät kolmessa eri vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa heti 1967 sodan jälkeen perustettiin uudelleen juutalaisasutusta paikoille, joissa sitä oli ollut jo ennen 1948 sotaa. Siirtokuntia rakennettiin Itä-Jerusalemiin ja strategisista näkökulmista käsin Golanille, Jordanjoen laaksoon ja Egyptin rajalle Gazaan. (Dowty 2005, 183; Gerner 1994, 80) Myös ensimmäiset kolme siirtokuntaa perustettiin 1969 Pohjois-Siinaille, koska katsottiin, että alueita voitiin hankkia vain asuttamalla niitä (Efrat 2006, 180). Toisessa vaiheessa siirtokuntalaisilla oli vahvoja ideologisia ja uskonnollisia motiiveja siirtokuntien perustamiseen. Tarkoituksena oli perustaa siirtokuntia keskelle Länsirantaa, jolloin palestiinalaisten ja juutalaisten alueellinen erottaminen kävisi vaikeaksi. Siirtokuntatoiminta alkoi vasemmistohallituksen ollessa vallassa, vaikka se suhtautui siirtokuntien perustamiseen vastahakoisesti. Likudin tultua valtaan siirtokuntien perustajat saivat vahvaa poliittista tukea. (Dowty 2005, 183) Oikeisto piti siirtokuntalaisia pioneereina ja patriotteina. Kun oikeisto oli vallassa 1977-92 siirtokunnat saivat täyden poliittisen tuen ja valtion rahallista apua. (Sprinzak 1998, 119) Ariel Sharon oli maatalousministerinä Beginin ensimmäisessä hallituksessa vuosina 1977-1981. Hänen alaisuudessaan olivat kaikki valtion ja julkiset maat. Miehitetyillä alueilla näihin kuului valtion maiden lisäksi niiden arabien maat, jotka olivat paenneet 1967 sodassa tai vähän sen jälkeen. (Gazit 2003, 268-269) Etenkin Länsirannalla pakkolunastettiin maata Israelin valtion omistukseen (Juusola 2005, 176).

Kolmas vaihe alkoi 80-luvulla, jolloin hallitus alkoi rakentaa siirtokuntia aivan vihreän linjan eli 1949 aseleporajan tuntumaan, missä suurin osa siirtokunnista nykyään sijaitsee. Hallitus halusi viestittää, ettei Israel ollut valmis palaamaan vuoden 1949 rajoille. Asukkaille oli tarjolla kaupunkilaistyylistä asumista ja valtion tukea mm. verohelpotuksin ja edullisin lainoin. Nämä siirtokunnat ovat lyhyen matkan päässä Tel Avivista ja Jerusalemissa, joissa asukkaat voivat käydä töissä. Näitä "elintasosiirtokuntalaisia" on kaikista siirtokuntalaisista noin 80%. Vahvoja uskonnollisia tai nationalistisia motiiveja on siirtokuntalaisista siis vain 20%:lla. 1990-luvulla uusia siirtokuntia ei rakennettu, mutta jo olemassaolevien siirtokuntien "luonnollisen kasvun" takia siirtokuntalaisten määrä kaksinkertaistui. Siirtokuntien perustamisen tähden palestiinalaisalueet pirstaloituivat. Palestiinalaisten liikkumista myös rajoitettiin siirtokuntien asukkaiden turvallisuuden

nimissä. Israelilaiset siirtokuntalaiset ovat Israelin kansalaisina Israelin lain alaisuudessa, palestiinalaiset puolestaan sotilaslain. (Dowty 2005, 181-184; Gerner 1994, 76, 80; Juusola 2005, 177)

Siirtokuntaliike ei edusta suurinta osaa siirtokuntien asukkaista, jotka ovat joko maallisia tai ääriortodokseja. Monet ovat muuttaneet alueille halpojen asuntojen perässä. (Halkin 2005a, 37) Vuonna 1967 perustettu Israelin Maa -liike, oli ensimmäinen siirtokuntien perustamista ajava liike. Se koostui pääosin työväenpuolueen jäsenistä ja perusti näkemyksensä valloitetujen alueiden tuomaan strategiseen syvyyteen. Lisäksi liikkeen jäsenten mielestä Israelilla ei ollut mitään syytä luopua alueista, koska vihamieliset arabit eivät olleet hyväksyneet Israelin vanhoja rajoja yhtään sen enempää kuin uusiakaan, joten alueluovutuksilla ei saavutettaisi rauhaa missään tapauksessa. (Weissbrod 2002, 90) Gush emunim (oikeauskoisten ryhmittymä) syntyi kansallisen uskontopuolueen Mafdal in sisällä 1974 (Hertzberg 1986, 90). Vuoden 1967 voiton he tulkitsivat merkkinä siitä, että Jumala oli viimein vapahtanut Israelin kansan. Tämän innoittamina he halusivat muuttaa asumaan valloitetuille alueille. Alueiden asutuksen tavoitteena oli niiden liittäminen virallisesti osaksi Israelia. (Sprinzak 1998, 119; Morris 2001, 332)

2.5. Vetäytyminen Siinailta

Syksyllä 1978 Israelin ja Egyptin johtajat kokoontuivat Camp Davidiin Yhdysvalloissa neuvottelemaan rauhasta maiden välille. Neuvotteluissa syntynyt sopimus velvoitti Israelin vetäytymään Siinailta ja purkamaan siellä olleet siirtokunnat. Vetäytyminen tapahtuisi kahdessa vaiheessa kansainväliselle rajalle asti eli Ison-Britannian mandaatin aikaiselle Palestiinan ja Egyptin väliselle rajalle. Israelissa oli vallassa silloin Menachem Beginin oikeistohallitus. Rauhansopimus hyväksyttiin vasemmisto-opposition tuella. Israelissa vallitseekin näkemys, jonka mukaan vain oikeistohallitukset voivat tehdä Israelissa rauhansopimuksia, koska ne voivat saada vasemmisto-oppositiolta tarvitsemansa tuen. (Juusola 2005, 169-174)

Voidaan myös ajatella, että vetäytymällä Siinailta Israel pyrki vahvistamaan otettaan muilla miehittämillään alueilla. Kansainvälinen myötätunto rauhansopimuksesta ehkä vähentäisi kansainvälistä painostusta vetäytyä Länsirannalta. (Juusola 2005, 176) Begin puolusti rauhansopimusta siten, että kompromissien raja kulkisi samassa kuin brittien hallussa

olleen mandaattialueen Palestiinassa (Naor 2005b, 155). Vetäytyminen Siinailta sai oikeistohallituksen lisäämään siirtokuntien perustamista muualla. Tästä vastasi Sharon, joka yhteistyössä Gush emunimin kanssa lähti toteuttamaan Länsirannalle suunnitelmaa, jossa siirtokunnat hallitsisivat korkeita alueita eristäen palestiinalaiskyliä toisistaan. Samalla ne pirstoisivat alueen pieniksi erillisalueiksi estäen palestiinalaisvaltion syntymisen mahdollisuuden. (Gorenberg 2006, 368)

Sharonin pääpyrkimyksenä oli luoda strategista syvyyttä Israelin kapean rannikkokaistaleen taakse ja pitää koko Länsiranta siten, etteivät alueet voisi toimia tukikohtana vihollishyökkäykselle. Tämän takia piti rakentaa siirtokuntia Länsirannan kukkuloille. Toinen huolenaihe oli Israelin itäraja. Sharon pystytti siirtokuntia myös Jordanjoen laaksoon. Jo vasemmistohallitus oli rakennuttanut siirtokuntia sinne, mutta se ei riittänyt Sharonille. Hän halusi myös itä-länsi-suuntaisia teitä yhdistämään siirtokunnat Israeliin ja siirtokuntia teiden varsille turvaamaan kulkureitit. Sharon esitteli suunnitelmansa vuonna 1977 ja neljässä vuodessa hän oli rakennuttanut 64 uutta siirtokuntaa. Tosin useimmat niistä olivat alkuun melko vaatimattomia hökkelikyliä. (Gazit 2003, 269) Tarkoituksena oli vallata heti kaikki valtion maat miehityillä alueilla ja ottaa ne tulevien siirtokuntien käyttöön. Hallituksella oli kiire. Kun rauhanprosessi Egyptin kanssa oli käynnissä, oli tärkeää luoda mahdollisimman pikaisesti valloitetuille alueille tilanne, jossa niiltä vetäytyminen olisi mahdollisimman hankalaa. (Gazit 2003, 270)

Vetäytyminen Siinailta alkoi toukokuussa 1979 ja päättyi huhtikuussa 1982. Siirtokuntalaiset vastustivat vetäytymistä, mutta siirtokunnat tyhjennettiin tästä huolimatta. Beginin hallituksen puolustusministerillä Ariel Sharonilla oli tärkeä rooli siirtokuntien tyhjentämisessä. Aukkaita oli houkuteltu pois Siinain siirtokunnista taloudellisilla korvauksilla, mutta Gush emunimin jäsenet ja Länsirannan siirtokuntalaiset muuttivat Siinaille heidän tyhjilleen jääneisiin asuntoihin. Lopulta Israelin hallituksen oli määrättävä armeija poistamaan jäljelle jääneet asukkaat. Aktivistit valtasivat Yamitin kaupungin, josta armeijan oli poistettava 1500 aktivistia. Armeijan ja aktivistien välille syntyi yhteenottoja. Kukaan ei kuitenkaan loukkaantunut pahasti, koska molemmat puolet yrittivät minimoida väkivallan käytön. Beginin ja Sharonin päätöksestä siirtokunnat tuhottiin maan tasalle vetäytymisen jälkeen. Siinailta vetäytyminen oli siirtokuntaliikkeen ja hallituksen katkerin vastakkainasettelu siihen mennessä. Siirtokuntalaiset pelkäsivät, että vetäytyminen johtaisi muiden miehitettyjen alueiden luovuttamiseen. (Juusola 2005, 174; Morris 2001, 491)

2.6. Rauhanprosessi palestiinalaisten kanssa

Egyptin ja Israelin rauhansopimuksesta lähtien Israelissa vallitsi ajatus, että rauha arabien kanssa olisi mahdollista saavuttaa ilman enempää alueluovutuksia. Palestiinalaisten vuonna 1987 alkanut kansannousu eli intifada kuitenkin horjutti tätä kuvitelmaa. Samalla intifada nosti miehityksen kustannuksia. Arabialueilla ja siirtokuntien suojana tarvittiin lisää sotilaita. Miehitys vaati myös israelilaisia uhreja ja Israelin kansainvälinen asema huononi. Myös talous kärsi, kun aiemmin alueista oli ollut vain hyötyä halvan työvoiman saannissa sekä helppona markkina-alueena. (Juusola 2005, 198, 208) Ensimmäisen intifadan seurauksena sekä israelilaisten, että palestiinalaisten enemmistö alkoi kannattaa kahden valtion syntymistä ratkaisuksi konfliktiin. Intifada antoi israelilaisten ymmärtää, että konfliktiin palestiinalaisten kanssa ei löytyisi puhtaan sotilaallista ratkaisua. Miehitys ei voisi jatkua loputtomiin ja poliittinen kompromissi olisi välttämätön. Osana sopimusta Israelin tulisi vetäytyä ainakin osin Länsirannalta ja Gazasta. (Dowty 2005, 137-138)

Tammikuussa 1993 Oslon alkoi Israelin ja PLO:n edustajien välillä salainen neuvotteluprosessi. Ensimmäinen Oslon sopimus allekirjoitettiin syksyllä 1993. Sillä oli Israelissa kansan tuki, mutta parlamentissa eli knessetissä se meni läpi niukalla enemmistöllä. Sopimus koski palestiinalaisten itsehallintoa ja jatkoneuvotteluja. Sopimukseen liittyen 1994 allekirjoitettiin sopimus Israelin vetäytymisestä Gazasta ja Jerikon kaupungista Länsirannalla. Israelin siirtokunnat Gazassa eivät kuitenkaan kuuluneet vetäytymisen piiriin. Oslon sopimuksen seurauksena Israel ja Jordania solmivat rauhansopimuksen 1994. (Juusola 2005, 226-230) Vuonna 1995 allekirjoitettiin Oslo II -sopimus. Siinä määriteltiin tarkemmin palestiinalaisten itsehallintoa. Länsiranta jaettiin A-, B- ja C- vyöhykkeisiin. A-vyöhykkeellä, jolla sijaitivat Länsirannan tärkeimmät kaupungit, olisi palestiinalaisten täysi siviili- ja turvallisuushallinto. B-alueen arabikylät olisivat Israelin turvallisuushallinnon alla, mutta palestiinalaisten siviilihallinnossa. C-alueet jäivät kokonaan Israelin hallintaan. Näillä oli Israelin siirtokuntia ja ns. valtion maata. Länsirannan maa-alueesta palestiinalaisten hallussa oli A- ja B-alueilla alle 30 prosenttia. Sopimus velvoitti myös jatkoneuvotteluihin lopullisesta sopimuksesta. Oslo II -sopimus hyväksyttiin 120-paikkaisessa knessetissä äänin 61-59. (Juusola 2005, 232-234)

Oslon prosessin oli määrä luoda luottamusta osapuolten välille. Kävi päinvastoin. Terrorismi ei loppunut ja vuosien 1993 ja 2000 välillä siirtokuntalaisten määrä Länsirannalla ja Gazassa melkein kaksinkertaistui. (Gorenberg 2006, 372) Oslon

rauhanprosessin ongelmana oli, ettei Israelin pääministeri Rabin onnistunut saamaan sille laajaa kansan kannatusta. Vaikka molemmilla Oslon sopimuksilla oli enemmistön kannatus, enemmistö oli kuitenkin niukka. Rabinin ja Peresin hallitus oli tästä tietoinen, mutta se otti riskin, koska piti Israelin ja palestiinalaisten rauhaa tärkeimpänä kansallisena asiana jopa yli sisäisen rauhan. Rabinin murha marraskuussa 1995 osoitti sisäisten erimielisyyksien vaaran. (Waxman 2006, 208-209)

Vaikka Oslon rauhanprosessin voidaan sanoa pysähtyneen, sillä saavutettiin ainakin muutama peruuttamaton asia. Nämä ovat osapuolten keskinäinen tunnustaminen sekä kahden valtion mallin yleinen hyväksyntä todennäköisimpänä ratkaisuna konfliktiin. Kahden valtion mallissa Israel vetäytyy miehittämiltään alueilta ja Gazaan ja Länsirannalle perustetaan itsenäinen Palestiinan valtio. (Dowty 2005, 168; Juusola 2005, 277) Molemmat valtiot tarjoaisivat kotimaan omille kansoilleen ja niiden välissä olisi selkeä raja. Tämä edustaa myös hallitsevaa kansainvälisen järjestelmän mallia kansallisvaltiosta. Tätä mallia vastustavat Israelissa siirtokuntalaiset, uskonnolliset nationalistit ja maalliset nationalistit. Kuitenkin suuren enemmistön mielestä miehityksen kustannukset ylittävät itsenäisen Palestiinan valtion aiheuttaman uhan. Vuoden 1949 sodan jälkeinen aseleposopimus Israelin ja arabimaiden välillä painotti, että syntynyt raja ei ollut poliittinen raja vaan aselepolinja. Kuitenkin tämä ”vihreä linja” tai ”vuotta 1967 edeltänyt raja” on ajan myötä saavuttanut legitiimisyyttä lopullisen alueratkaisun todennäköisenä pohjana. (Dowty 2005, 175, 179-181)

Kahden valtion mallin hyväksyntä Israelissa liittyy osin kasvaneeseen tietoisuuteen väestötilastollisesta kehityksestä. Mikäli kahden valtion mallin perustalta ratkaisua ei löydy pian, israelilaiset pelkäävät Israelista ja miehityksistä alueista muodostuvan yhden kaksikansallisen valtion. (Dowty 2005, 173) Suuremmista väestönkasvuluvuista johtuen palestiinalaisista tulisi ennen pitkää enemmistö alueella, mikä merkitsisi Israelin valtion loppua juutalaisena valtiona (Juusola 2005, 278). On oltu huolissaan siitä, että Israelin valtion demokraattinen luonne vaarantuu, jos se menettää juutalaisen enemmistön kansalaistensa keskuudessa. Tällä hetkellä Israelin 6,5 miljoonasta kansalaisesta 5,5 miljoonaa on juutalaisia. Miehityksillä alueilla palestiinalaisia on 3,5 miljoonaa. Muutenkin palestiinalaisilla niin Israelissa kuin palestiinalaisalueilla on huomattavasti korkeampi syntyvyys kuin Israelin juutalaisilla. (Lochery 2007, 8) Halkin sanookin, että Israel juutalaisena valtiona on uhattuna jo yhden sukupolven aikana (Halkin 2005b, 25-26).

1990-luvulla toivottiin vielä, että juutalaisten maahanmuutto eli aliya varsinkin entisen Neuvostoliiton maista ratkaisisi ongelman. Nämä muuttaisivat Länsirannalle ja muuttaisivat väestörakennetta. Muuttoa ei kuitenkaan tapahtunut niin mittavassa määrin kuin odotettiin, eivätkä muuttajat olleet halukkaita asettumaan palestiinalaisalueille. (Lochery 2007, 9) Nyt on havahduttu siihen, ettei suuria muuttajamääriä ole enää luvassa (Dowty 2005, 173). Kun Länsirannan kansoittaminen juutalaisilla ei onnistunut halutussa määrin, on käynyt selväksi, että näiden alueiden hallinta tapahtuisi vastoin asukkaiden enemmistön tahtoa. Israelilaiset tasapainottelevat tilanteessa, jossa Länsiranta halutaan pitää, mutta sitä ei haluta virallisesti liittää Israeliin tai antaa sen palestiinalaisasukkaille kansalaisuutta, koska se vaarantaisi valtion juutalaisen luonteen. Vaihtoehtona on yrittää vähentää niitä mahdollisia uhkia, joita palestiinalaisvaltion syntyminen voisi aiheuttaa Israelille. (Lochery 2007, 9)

2.6.1. Tiekartta

Toinen palestiinalaisten intifada alkoi syyskuussa 2000. Sen laukaisi Ariel Sharonin vierailu palestiinalaisten hallinnoimalle Temppevivuorelle, jossa sijaitsevat palestiinalaisten pyhät paikat Jerusalemissa. (Dowty 2005, 156) Rauhanprosessin uskottiin loppuvan kokonaan, kun Ariel Sharon tuli pääministeriksi vuonna 2001. Näin ei kuitenkaan käynyt. George W. Bushin hallinto yritti pysytellä taaempana konfliktista. Tästä syystä EU:n, Venäjän ja YK:n rooli kasvoi diplomaattisissa yrityksissä. Näin syntyi 2001 Yhdysvaltojen, EU:n, YK:n ja Venäjän muodostama kvartetti. Loppukeväästä 2003 julkaistiin kvartetin yhteinen rauhansuunnitelma eli tiekartta. Sen sisällön hyväksyivät niin Sharonin hallitus kuin palestiinalaishallintokin. (Juusola 2005, 265)

Tiekartta perustuu Bushin kesällä 2002 pitämään puheeseen. Sen tavoitteena on israelilaisten ja palestiinalaisten konfliktin ratkaisu kahden valtion mallin pohjalta eli Palestiinan valtion perustaminen Israelin rinnalle. Suunnitelman taustalla on periaate, jonka mukaan maata vaihdetaan rauhaan. Suunnitelma perustuu kolmeen vaiheeseen ja osapuolten vastavuoroiseen toimintaan joka vaiheessa. Vaiheesta toiseen siirtyminen riippuu kvartetin osapuolten arviosta, ovatko osapuolet toteuttaneet vaaditut teot. Ensimmäisessä vaiheessa yritetään luoda luottamusta osapuolten välille ja tehdä neuvottelut mahdollisiksi. Molempien osapuolten pitää lopettaa väkivalta toisiaan kohtaan. Palestiinalaishallinnossa vaaditaan poliittisia uudistuksia ja Israelin pitää lopettaa

siirtokuntatoiminta. Toinen vaihe pohjustaa Palestiinan valtion perustamista väliaikaisilla rajoilla. Samalla tarkoitus on palauttaa intifadaa edeltäneet suhteet Israelin ja muiden maiden välillä. Kolmannessa vaiheessa tavoitteena on lopullinen sopimus ja neuvottelu keskeisistä kiistakysymyksistä – rajoista, Jerusalemissa, pakolaisista ja siirtokunnista. Kansainvälisen konferenssin lopputuloksena syntyisi rauha Israelin ja Palestiinan valtion välille sekä Israelin ja muiden arabivaltioiden välille. Israelin miehitys palestiinalaisalueilla päättyisi. (U.S. Department of State 2003)

2.7. Israelin ulkopoliittikka

Kuuden päivän sota muutti myös Israelin kansainvälistä asemaa. Kun palestiinalaisten tilannetta alettiin maailmalla ymmärtää paremmin, suhtautuminen Israeliin muuttui negatiiviseksi. Näin kävi erityisesti Euroopassa. Se puolestaan vahvisti Israelissa käsitystä siitä, että se oli yksin. (Juusola 2005, 162-163)

Israel on vastustanut muiden valtioiden aktiivista osallistumista Israelin ja palestiinalaisten välisessä konfliktissa. Ainoa kansainvälinen toimija, jonka Israelin juutalaiset hyväksyvät on Yhdysvallat. Ainoastaan uskonnollisten nationalistien piirissä on hieman pelkoa siitä, että amerikkalaisten osallistuminen pakottaisi Israelin purkamaan siirtokuntiaan palestiinalaisalueilla. Yhdysvaltojen suosio selittyy sillä, että se nähdään valtiona, joka suojelisi Israelin etuja. Esimerkiksi Euroopan Union osallistumista kiistaan vastustetaan Israelissa. Vain Ison-Britannian mukana oleminen hyväksyttäisiin niukalla enemmistöllä. Tämä johtuu siitä, että eurooppalaiset nähdään Israelissa palestiinalaismyönteisinä. Yhdysvaltojenkin osallistumiselle on raja. Kolmannen osapuolen osallistuminen hyväksytään ylipäänsä vain välittäjän roolissa, jos se ei tarkoita, että Israel pakotettaisiin johonkin ratkaisuun. Ulkopuolisten fyysistä läsnäoloa alueella ei hyväksytä. Myöskään ei hyväksytä ulkopuolisten kuten YK:n muotoilemaa ratkaisua, jota tuettaisiin taloudellisin tai sotilaallisin sanktioin. (Hermann 2004, 46-51)

Israelilla ja Yhdysvalloilla on erityinen suhde. Israelin turvallisuus on Yhdysvaltojen intressi, koska Israel nähdään strategisesti tärkeänä kriittisellä alueella. Israelin hallituksen länsimyönteisyyden pysyvyyteen voidaan luottaa toisin kuin alueen muiden valtioiden. Israel on alueen ainoa demokratia. Siksi Yhdysvaltojen ja Israelin yhteiset arvot myös yhdistävät valtiota. Yhdysvaltojen tuki Israelille liittyy siihen, että se nähdään Yhdysvaltojen

kaltaisena taistelemassa olemassaolonsa puolesta vaikealla alueella. Israelilla on myös laaja tuki amerikkalaisten keskuudessa toisin kuin muualla maailmassa. Tuki tulee Yhdysvaltojen juutalaisten lisäksi protestanteilta, joita on 25% Yhdysvaltojen väestöstä. Israelin ja Yhdysvaltojen suhdetta kuitenkin hiertää palestiinalaisalueiden tilanne. Maiden tärkein liittolaissuhteen perusta ovat jaetut demokraattiset arvot. Näihin jatkuva palestiinalaisalueiden miehitys ei sovi. Tilannetta lieventää hieman amerikkalaisten kasvanut ymmärrys vuoden 2001 terrori-iskujen jälkeen siitä, että demokraattisiakin periaatteita voidaan joutua rikkomaan turvallisuuden nimissä. Tällaisillekin kompromisseille on kuitenkin oltava myös raja. Yhdysvaltojen sodassa terrorismia vastaan Israel on tärkeä liittolainen, koska sillä on pitkä kokemus islamilaisista ääriilikkeistä. Israelia ja Yhdysvaltoja yhdistävät jaetut arvot ja yhteinen strateginen visio. (David 2006, 633-634, 638-639)

2.7.1. Huoli kansallisesta yhtenäisyydestä

Toisen intifadan alkamisen jälkeen Israelin yhteiskuntaa on vaivannut äärimmäinen väkivalta ja toisaalta ymmärrys siitä, että rauha palestiinalaisten kanssa on yhä kauempana. Palestiinalaisten johdon ei ole uskottu tosissaan haluavan rauhaa vaan suosivan väkivaltaa tavoitteidensa saavuttamiseksi. Niinpä Israelilla ei katsottu olevan rauhankumppania neuvotteluissa. Tästä syystä Israelilaiset ovat alkaneet keskittyä yhä enemmän valtion sisäisiin asioihin ja pyrkineet unohtamaan palestiinalaiset. (Hermann – Yaar-Yuchtman, 2004/2005, 94-95; Waxman 2006, 212)

Kansallinen yhtenäisyys on huolestuttanut israelilaisia varsinkin marraskuussa 1995 tapahtuneesta Yitshak Rabinin murhasta lähtien. Israelin johtajan murha juutalaisen äärioikeistolaisen toimesta oli traumaattinen kokemus Israelin yhteiskunnalle. Alettiin vaatia sisäisten erimielisyyksien ratkomista jopa voimakkaammin kuin rauhaa palestiinalaisten kanssa. Rauhanprosessin pysähtyminen ja palestiinalaisten väkivallan alkaminen uudelleen syyskuussa 2000 lisäsi kansallista yhtenäisyyttä. Sen hauraus on kuitenkin huomattu ristiriidassa koskien Gazan kaistalta vetäytymistä. Vaikka siirtokuntien evakuointi tapahtui nopeammin ja rauhallisemmin kuin oli odotettu, ei ole takeita siitä, että näin olisi myös tulevaisuudessa, jos päädytään lisävetäytymisiin. (Waxman 2006, 200-201)

Israelin oikeisto uskoo, että Israelin juutalaisten kansallinen yhtenäisyys on tärkeintä ja siihen verrattuna Israelin ja palestiinalaisten rauha on vasta toisella sijalla. Tämä johtuu pelosta, että sisäiset erimielisyydet jättävät Israelin haavoittuvaksi ulkoisille vihollisille. Israelin vasemmisto puolestaan pelkää, että poliittinen vastakkainasettelu ja radikalisoituminen voisi horjuttaa liberaalia demokratiaa. Rabinin murhan jälkeen vasemmistossa on myös alettu arvostaa sisäistä yhtenäisyyttä, mikä on vienyt poliittista huomiota rauhanpöytäkirjoista. Israelissa enemmistö uskoo, että sisäinen yhtenäisyys tulee ennen ulkoista rauhaa. Siksi suurin osa israelilaisista sietää siirtokuntien rakentamista väliaikaisena keinona estää siviilitottelemattomuutta tai jopa väkivaltaa äärsiirtokuntalaisten taholta, vaikka samalla ymmärretään, että juutalaisten siirtokuntien rakentaminen miehityksillä alueilla vahingoittaa Israelin ja palestiinalaisten välistä rauhanprosessia. Siirtokuntien purkamisen pelättiin johtavan sisällissotaan. Tästä syystä siirtokunnat kasvoivat myös Oslon sopimusten jälkeen niin oikeisto- kuin vasemmistohallitusten ollessa vallassa. (Waxman 2006, 210-211)

Sisäiseen yhtenäisyyteen vetoamista pidetään usein poliitikkojen retorisenä tempuna, jolla pyritään pelottelemaan tai hiljentämään poliittisia vastustajia. Taustalla voi kuitenkin olla myös aito huoli yhtenäisyyden tarpeesta. Joka tapauksessa vetoamuksilla on väliä, koska ne vaikuttavat yleisöön. Yleisö välittää kansallisesta yhtenäisyydestä, vaikkei se johtajille olisikaan niin tärkeää. Israelissa kansallinen yhtenäisyys tarkoittaa Israelin juutalaisten yhtenäisyyttä, koska kansakunta määritellään yksinomaan juutalaisin termein. Israelin yhteiskuntaa voi pitää erittäin jakautuneena mm. etnisten, uskonnollisten ja ideologisten asioiden suhteen. Kansallista yhtenäisyyttä tarvitaan Israelissa sosiaalisten jännitteiden lieventämiseen. Lisämotivaatiota tuovat koetut ulkoiset uhat ja usko siihen, että yhtenäisyys auttaa kohtaamaan uhat. Pelätään myös, että ulkoinen vihollinen voisi käyttää sisäisiä erimielisyyksiä hyväkseen. Kansallinen yhtenäisyys on tärkeä osa Israelin kansallista turvallisuutta jo yleiseen asevelvollisuuteen perustuvan armeijankin takia. (Waxman 2006, 201-204)

Kansallinen yhtenäisyys on pyritty saavuttamaan laajalla konsensuksella ulkopoliitikasta. Se ilmentää vakaumusta, että israelilaiset jakavat yhteisen kohtalon ja vihollisen. Konsensus ulkopoliitikassa vahvistaa myös sosiaalista koheesiota, koska se korostaa tärkeitä kysymyksiä elämästä ja kuolemasta. Ulkopoliitikka edustaa kansakuntaa ulkomaailmalle. Maassa, jossa yhtenäisyyttä on muilla alueilla niin vähän, ulkopoliitiikan merkitys korostuu. (Waxman 2006, 206)

3. SHARONIN VETÄYTYMISSUUNNITELMA

Olen käyttänyt Sharonin suunnitelman yhteydessä sanaa 'vetäytyminen'. Sillä haluan kuvata sitä toimintaa, johon suunnitelmalla pyrittiin, enkä niinkään teon motiiveja tai laajempia tavoitteita. Vetäytyminen ei vastaa englannin kielessä käytettyä termiä irrottautuminen (disengagement). Tällä haluttiin painottaa, ettei kyseessä ollut terrorismin edessä taipuminen ja vetäytyminen (withdrawal) eikä ainakaan väkivallan alla perääntyminen (retreat). (Efrat 2006, 190) Hepreaksi käytettiin termiä hitnatkut, joka myös viittaa irrottamiseen ja erottamiseen.

Gazasta vetäytyminen oli Israelin hallituksen tärkein politiikka vuosina 2004-2005 (Navot 2006, 17). Suunnitelma esitettiin ensi kertaa Herzliyan konferenssissa 18.12. 2003 (Sharon 2003). Saadakseen tukea suunnitelmalleen Sharon järjesti Likud-puolueensa keskuudessa äänestyksen. Sharonin odotusten vastaisesti äänestyksessä suunnitelma hylättiin toukokuussa 2004. Puolueensa vastustuksesta huolimatta Sharon vei suunnitelman hallituksen hyväksyttäväksi erotettuaan ensin kaksi oikeistolaista ministeriä. Hallitus äänesti suunnitelman puolesta 6.6. 2004. Knessetissä se meni läpi 25.10. 2004 äänin 67 puolesta, 45 vastaan ja 7 tyhjää. Suunnitelman vastustajien painostuksesta huolimatta suunnitelma ei mennyt kansanäänestykseen. (Navot 2006, 17-18; Lochery 2007, 7).

Suunnitelmassa sanotaan, että Israel on sitoutunut tiekartan mukaiseen rauhanprosessiin ja konfliktin ratkaisemiseen kahden valtion mallin mukaisesti. Luotettavan palestiinalaisen kumppanin sekä tiekartan mukaisten toimien puuttuessa Israel aikoo kuitenkin ryhtyä yksipuolisiin toimiin molemmille osapuolille haitallisen tilanteen muuttamiseksi. Tämä ei kuitenkaan estä tiekartan toteuttamista heti, kun se tulee mahdolliseksi. Suunnitelman tavoitteiksi mainitaan turvallisuus sekä palestiinalaisten talouden ja elinolojen parantaminen. Tämä saavutetaan vähentämällä israelilaisten ja palestiinalaisten välistä kitkaa. Toimien odotetaan aloittavan neuvottelut uudestaan sekä poistavan Israelin vastuun Gazan palestiinalaisista. Suunnitelman lähtöoletuksena on, että viimeistään lopullisen rauhansopimuksen jälkeen Israelin on vetäydyttävä kaikista Gazan siirtokunnista. Toisaalta Länsirannalla on alueita, jotka tulevat jäämään osaksi Israelin valtiota Palestiinan valtion perustamisen jälkeenkin. (Prime Minister's Office 2004a ja 2004b)

Suunnitelman ydin on Gazan alueelta vetäytymisessä. Tulevaisuudessa Gazan kaistalla ei olisi israelilaisia kyliä tai kaupunkeja eikä Israelin armeija olisi siellä pysyvästi läsnä. Näin Gazaa ei voi kutsua enää miehitettyksi. Tosin sotilaita olisi edelleen sijoitettuna Gazan ja Egyptin välisellä rajalla kunnes tästä päästään Egyptin kanssa sopimukseen. Israel varaa itselleen myös oikeuden tunkeutua alueelle, jos se katsotaan turvallisuuden takia välttämättömäksi. Israel aikoo myös vartioida alueen maarajoja, pitää Gazan ilmatilan hallussaan sekä partioida vesialueilla sen edustalla. Gazan alue pysyy demilitarisoituna. (Prime Minister's Office 2004a ja 2004b)

Suunnitelman mukaan Länsirannalta vetäydytään neljästä kylästä Jeninin lähistöllä ja sotilaallisista kohteista. Tällä on tarkoitus edistää alueellista jatkuvuutta Pohjois-Länsirannan palestiinalaisalueiden välillä. Israelin armeijan tarkastuspisteitä Länsirannan sisällä tullaan myös vähentämään. Samalla kuitenkin rakennetaan turvallisuusaitaa israelilais- ja palestiinalaisalueiden välille Israelin hallituksen päätösten mukaisesti ja humanitaariset kysymykset huomioon ottaen. Suunnitelmassa mainitaan, että sen pitäisi olla pantu täytäntöön vuoden 2005 loppuun mennessä. Israel odottaa myös kansainvälisen yhteisön tukea suunnitelmalleen, jonka pitäisi taivuttaa palestiinalaiset taistelemaan terrorismia vastaan aiempien sopimusten mukaisesti ja täten edesauttaa neuvottelujen uudelleen aloittamista. (Prime Minister's Office 2004a ja 2004b) Lisäyksen C mukaan evakuoituja siirtokuntien asukkaita pitää auttaa kaikin mahdollisin tavoin. Hallituksen pitää ylläpitää dialogia heidän kanssaan suunnitelman eri vaiheista etenkin liittyen uuden asuinpaikan löytämiseen ja taloudellisiin korvauksiin. (Prime Minister's Office 2004b)

3.1. Turvallisuusaita¹

Jo 90-luvulla Rabin aloitteli pääministerikaudellaan vetäytymispolitiikkaa, jonka tarkoitus oli kahden erillisen kansallisen yksikön muodostaminen, jotta kansojen välinen kitka vähenisi (Lochery 2007,1-2). Tässä tarkoituksessa rakennettiin ensimmäinen turvallisuusaita Gazan ympärille 1994, kun Israel vetäytyi Gazasta (Juusola 2005, 237; Lochery 2007, 2). Sen jälkeen keskusteltiin myös mahdollisuudesta rakentaa samanlainen aita Länsirannalle. Sen tarkoituksena olisi ollut taata suurempi turvallisuus israelilaisille ja

¹ Olen päätenyt käyttämään Israelin hallituksen termiä turvallisuusaita (security fence). Tästäkin termistä on käyty kädenvääntöä. Aidan vastustajat ovat puhuneet siitä erotusmuurina (separation wall), mikä kuvaa myös sen rakennetta joissain paikoin. Sen eri osissa vaihtelevasta rakenteesta ja funktiosta käsin termi este (barrier) olisi ehkä kuvaavin, mutta suomen kielessä liian epämääräinen.

rohkaista israelilaisten ja palestiinalaisten erottautumista toisistaan. (Juusola 2005, 237 ; Lochery 2007, 3) Suunnitelma ei saanut kuitenkaan tukea, koska Rabinin kuoltua valtaan tullut Shimon Peres ei kannattanut sitä. Hän uskoi sen haittaavan kaavailemaansa taloudellista integraatiota palestiinalaisten kanssa. Toisaalta myös oikeisto vastusti aita, koska se pelkäsi näin muodostuvan pysyvät rajat Israelin ja palestiinalaisten välille. (Juusola 2005, 237) Vuosituhannen vaihteessa pääministerinä ollut Ehud Barak kannatti israelilaisten ja palestiinalaisten erottamista toisistaan Israelin ehdoilla. Toisen intifadan alkamisen myötä ajatus yksipuolisesta erottautumisesta vahvistui. (Lochery 2007,4-5)

Jos vetäytyminen ja turva-aita olivat Rabinin ajatuksia, niin Ariel Sharon oli ajatusten toteuttaja. Länsirannan aidan rakentamisesta päätettiin keväällä 2002. Sen toivottiin rauhoittavan toista intifadaa. Alunperin Sharon vastusti turvallisuusaidan rakentamista muun oikeiston mukana, koska pelkäsi ensinnäkin osan israelilaisista jäävän aidan ”väärälle” puolelle ja toiseksi että se viestittäisi palestiinalaisille sekä kansainväliselle yhteisölle Israelin olevan valmis luopumaan aidan takaisista alueista. Sharon kuitenkin pyörsi kantansa huomattessaan, että aidalle oli laaja kannatus Israelissa, koska sen uskottiin vähentävän terrorismia. Kun Gaza ja Länsiranta alkoivat näyttäytyä turvallisuusuhkina Israelille, Sharon alkoi muodostaa suunnitelmaa, joka mukaili Rabinin alkuperäistä suunnitelmaa. Aidan rakennuspäätöksen jälkeen seurasi pohdinta sen reitistä. Koska tarkoitus oli suojata israelilaisia myös siirtokunnissa, kävi pian selväksi ettei se noudattaisi vuoden 1967 rajoja. Myös juutalaisen enemmistön takaaminen Israelin valtion alueella otettiin huomioon. Israelin ulkopuolella aitahanketta kritisoitiin. Kesällä 2004 Haagin Kansainvälinen tuomioistuin tuomitsi turvallisuusaidan kansainvälisen oikeuden vastaisena. (Hermann ja Yaar-Yuchtman, 2004/2005, 95 -96; Juusola 2005, 266; Lochery 2007, 6)

3.2. Gazan alue

Gazan kaista erillisenä alueena syntyi Israelin ja Egyptin aseleposopimuksessa vuonna 1949. Sen poliittinen olemassaolo lakkasi 1967, kun se joutui Israelin sotilashallinnon alaisuuteen. Gazan kaista on yksi maailman tiheimmin asutetuista alueista. Sen asukkaista enemmistö on pakolaisia ja noin 80 prosenttia asuu kaupungeissa. Syntyvyys on korkea. Yli puolet väestöstä on 0-14-vuotiaita. Tärkein elinkeino on maanviljely, josta myös useimmat kaupunkien asukkaat saavat elantonsa. (Efrat 2006, 166-167)

Gazalla on vain vähän strategista merkitystä Israelille ja vielä vähemmän juutalaista historiaa (Halkin 2005a, 41). Kun Oslon sopimuksen mukaan Israel vetäytyi Gazan palestiinalaisosista ja antoi näille autonomian, myös Gazan siirtokuntien merkitys Israelin turvallisuudelle päättyi. Aiemmin siirtokuntien tavoite oli toimia puskurina niin Egyptin rajalla kuin tiheästi asutettujen arabialueiden välilläkin. Kun Israel viimein vetäytyi arabialueilta siirtokuntien ainoaksi tehtäväksi jäi toimia neuvotteluvälteina rauhanneuvotteluissa. (Efrat 2006, 178) Suurin siirtokuntaryhmittymä Gazassa oli Katif, jossa oli 13 siirtokuntaa. Siirtokuntien rakennus Katifin alueella alkoi vuonna 1970, kun armeija asettui uudelleen Kfar Daromiin, jossa oli ollut asutusta ennen 1948 sotaa. Turvallisuuden näkökulmasta alueen hyöty oli siinä, että se erotteli arabiyhteisöjä toisistaan rajoittaen niiden kasvua ja turvasi pääsyn merelle Israelin puolelta. Siirtokuntalaiset olivat pääasiassa nuoria perheitä, joilla oli uskonnolliset sekä ideologiset syyt muuttamiseen. Katifin alue oli 15% koko Gazan alueesta. Siirtokuntien puolustaminen ja siirtokuntalaisten liikkumisen turvaaminen olivat Israelin armeijalle raskas taakka. Vaikka oikeistolaiset puhuivat Katifin tärkeydestä, sillä ei ollut juutalaista historiaa. Väestökehityksen kannalta sen 7000 asukkaalla ei ollut merkitystä verrattuna 1,2 miljoonan arabiväestöön Gazassa. Sillä ei ollut myöskään maataloudellista merkitystä. (Efrat 2006, 176, 178)

3.3. Suunnitelman toteutus

Vetäytyminen piti aloittaa helpoista kohteista ja evakuoita mahdollisimman paljon ennen siirtymistä radikaalien alueille. Ensin evakuoitiin Pohjois-Gazan siirtokunnat. Näistä aloitettiin, koska ne olivat suhteellisen eristyksissä ja niiden asukkaat eivät olleet siirtokunta-aktivisteja. Vaikeimmaksi evakuoitavaksi arvioitiin Neve Dekalimin siirtokunta, joka oli suurin Katifin alueella. Siellä asukkaat olivat eniten ideologisesti sitoutuneita siirtokuntaliikkeeseen. (Efrat 2006, 188, 191) Odotusten vastaisesti evakuointi saatiin päätökseen yhdessä viikossa ilman loukkaantumisia ja melko rauhallisissa tunnelmissa (Navot 2006, 30). Pahin yhteenotto tapahtui Kfar Daromin synagogan katolla. Kymmenisen poliisia joutui sairaalahoitoon ja joitakin teinejä pidätettiin. Poliisi poisti neljän ja puolen päivän aikana 5000 siirtokuntalaista ja tuntemattoman määrän näiden muualta tulleita tukijoukkoja. 3000 siirtokuntalaista lähti samanaikaisesti ilman voimatoimia. Kaikki talot tuhottiin. (Efrat 2006, 192, 193)

Monien vuosien jälkeen Yamitin alue Siinailla unohdettiin Israelissa, siksi seuraavakin vetäytyminen oli mahdollinen. Yamitin asukkaat olivat alunperin maallisia, mutta evakuoinnin lähestyessä uskonnolliset aktivistit muuttivat Yamitiin tyhjilleen jääneisiin asuntoihin vastustamaan vetäytymistä. Katifissa sen sijaan asukkaat samaistuivat paljon vahvemmin evakuointia vastustavaan siirtokuntaliikkeeseen. (Efrat 2006, 189-190) Sharonin vetäytymissuunnitelma koetteli uudelleen saavutettua kansallista yhtenäisyyttä. Vetäytyminen jakoi kansan kahteen osaan. Toisten mielestä alueiden miehitys oli valtiolle haitallista ja toisten mielestä vetäytyminen merkitsisi Israelin valtion loppua. Vetäytymistä vastusti muutaman tuhannen järjestäytynyt ja äänekkäs uskonnollis-nationalistinen joukko, kun taas sitä kannatti suuri hiljainen enemmistö. (Efrat 2006, 187; Waxman 2006, 214) Siirtokuntalaisten ja oikeistopuolueiden kampanjointi Sharonin suunnitelmaa vastaan ei ollut loppujen lopuksi kovin tehokasta (Hermann ja Yaar-Yuchtman, 2004/2005, 97). Pelko ääriliikkeiden väkivallasta tai jopa sisällissodasta ei vienyt Sharonin suunnitelmalta kansan tukea, vaikka suunnitelman vastustajat yrittivät vedota kansallisen yhtenäisyyden kaipuuseen (Waxman 2006, 215). Tärkeä tekijä suunnitelman jatkumiselle ja lopulta sen toteutumiselle olikin laaja ja vakaa yleisön tuki. Israelin juutalaisten kansallinen mielipide oli niin vahvasti siirtokuntasuunnitelman puolesta, että Sharon pystyi viemään sen läpi äärioikeiston ja oman puolueensa kovasta vastustuksesta huolimatta. (Hermann ja Yaar-Yuchtman, 2004/2005, 94)

Siirtokuntalaiset ja heidän tukijansa pyrkivät haastamaan suunnitelman legitimiisyyden. Heidän kampanjointiinsa kuului mm. marsseja ja mielenosoituksia. Hallituksen päätöksiä vietiin myös korkeimpaan oikeuteen. Oikeudessa kyseenalaistettiin sekä suunnitelman laillisuus että yksittäisiä päätöksiä. Myös Israelin hallitusta syytettiin hallitusohjelmasta poikkeamisesta ja Sharonia puolueensa vastaisesti toimimisesta. Korkein oikeus kuitenkin vahvisti kaikki hallituksen ja knessetin päätökset ja oli suunnitelman aktiivinen kumppani puolustaen sen laillisuutta ja perustuslaillisuutta. Korkeimman oikeuden tuki oli tärkeä suunnitelman toteutumiselle. Samalla se viestitti lainmukaisuuden tärkeyttä myös protesteissa. (Navot 2006, 18-20, 23, 32)

Suunnitelmaa kritisoitiin siitä, että se näytti siltä kuin Israel olisi taipunut palestiinalaisten väkivaltaan. Se ei sopinut aiempaan politiikkaan, jossa palestiinalaisilta odotetaan vastavuoroisuutta myönnytyksissä. (Hermann ja Yaar-Yuchtman, 2004/2005, 93-94) Yksipuolisuudella ei voida saavuttaa pysyvää rauhaa. Siihen tarvitaan kaksi osapuolta ja yhteistoimintaa. (Daoudi 2006, 17)

3.4. Suunnitelman syyt

Sharon perusteli suunnitelmaansa sillä, että se oli erittäin tärkeä Israelin tulevaisuudelle (Efrat 2006, 183). Suunnitelmalle olikin monia eri syitä. Näistä tärkeimpiä olivat turvallisuus, väestökysymys, Israelin kansainvälinen tilanne, talous ja vaikea tilanne suhteissa palestiinalaisiin.

Toisen intifadan alkaminen ja rauhanprosessin päättyminen 2000-luvulla on saanut israelilaiset uskomaan, että mahdollisiin rauhanneuvotteluihin ei ole enää kumppania palestiinalaisten puolelta. Yksipuolinen vetäytyminen oli loogista jatkoa tälle ajattelulle ja israelilaisten turhautumiselle tilanteeseen. (Hermann ja Yaar-Yuchtman, 2004/2005, 96; Lochery 2007, 7) Osapuolten kantojen oletetaan olevan liian kaukana toisistaan ja palestiinalaisten johdon olevan niin heikko, ettei mielekkäitä neuvotteluja voitaisi käydä (Halkin 2005b, 23). Tässä valossa rauhansopimuksen saavuttaminen neuvotteluteitse lähitulevaisuudessa näyttäisi epätodennäköiseltä (Halkin 2005a, 41). Samalla Israel kokee kansainvälistä painostusta tehdä palestiinalaisille myönnytyksiä, mihin liittyy myös Israelin huono kansainvälinen kuva (Halkin 2005a, 41). On ymmärretty, että Israel ei voi pysyä ikuisesti suurimmassa osassa miehitettyjä alueita, vaikka neuvoteltu ratkaisu tilanteeseen puuttuu (Halkin 2005b, 23). Sharon sai huomattavaa ulkomaista tukea suunnitelmalleen, joka vähensi Sharonin liikkumatilaa. Niinpä vetäytymistä ei voitu vain suunnitella, vaan se tuli myös toteuttaa. Suunnitelman voi myös nähdä ensimmäisenä askeleena paluulle 1967 rajoille Bushin tiekartan mukaisesti. (Efrat 2006, 183) Yhdysvaltojen Israelille myötämielisellä hallituksella oli myös oma tärkeä merkityksensä. Yhdysvalloilta odotettiin tukea Israelille, jotta se voisi määritellä itselleen parhaimmat mahdolliset rajat nykytilanteessa. (Halkin 2005a, 41) Samalla Bushin hallinnon tuki auttoi Sharonia viemään suunnitelman läpi oikeistopainostuksesta huolimatta (Daoudi 2006, 17). On myös ajateltu, että suunnitelman motiivina olisi ollut Yhdysvaltojen painostus noudattaa tiekarttaa tai ainakin jonkunlainen paine Yhdysvaltojen kannan huomioimiseen politiikassa. Tästä syystä jopa Sharon suostui purkamaan siirtokuntia. (Efrat 2006, 183; Naor 2005b, 184-185)

Yksipuolisella toiminnalla haluttiin määritellä itse Israelille sopivimmat ja parhaiten puolustettavissa olevat vetäytymisrajat (Gorenberg 2006, 373). Sharonin suunnitelman takana on arveltu olleen pyrkimys syventää miehitystä Länsirannalla kiinnittämällä sisä- ja ulkopoliittinen huomio suhteellisen rajoitettuun myönnytykseen Gazassa (Efrat 2006, 187;

Hermann ja Yaar-Yuchtman, 2004/2005, 94). Näin Israel vahvistaisi otettaan monista siirtokunnista, jotka oli rakennettu 1949 aseleporajojen toiselle puolelle, ml. kaikki suurimmat siirtokunnat. Teko vähentäisi palestiinalaisten terrorismia samalla kun Israel ehkä saisi hiljaisen hyväksynnän näin syntyneille rajoille. (Halkin 2005b, 23) Jos Sharon saa aiemmat suunnitelmansa läpi, Israel hallitsee Länsirannan kukkuloita ja yhdysteitä. Palestiinalaiset jäävät seitsemälle erilliselle alueelle. (Efrat 2006, 187) Vaikuttamassa oli myös osin pelko Israelin valtion juutalaisen luonteen menettämisestä, mikäli miehitettyjen alueiden palestiinalaiset haluaisivatkin osaksi Israelin valtiota ja juutalaisista tulisi ajan mittaan vähemmistö Israelissa (Halkin 2005a, 41; Lochery 2007, 8). Vetäytyminen edusti väestöllistä todellisuutta erityisesti Gazan alueella, jossa juutalaisia on vain vähän (Lochery 2007, 7). Efrat epäilee, että juuri väestölliset tosiasiat muuttivat Sharonin mielen (Efrat 2006, 193) Toisaalta Gazasta oli tullut Israelille myös turvallisuusongelma. Gazan siirtokuntalaisten turvaaminen oli työlästä. (Efrat 2006, 178) Vetäytymällä Gazasta Israel lyhensi puolustuslinjojaan ja helpotti armeijan työtä (Daoudi 2006, 17). Se pääsi eroon alueesta, joka ei ollut Israelin turvallisuuden kannalta tarpeellinen (Efrat 2006, 194). Samalla toivottiin vähentyvien kontaktien israelilaisten ja palestiinalaisten välillä rauhoittavan tilannetta (Lochery 2007, 7). Vetämällä armeijansa yksipuolisesti itse määrittelemilleen rajoille Israel vapautui siitä moraalisesta ja fyysisestä taakasta, jonka israelilaisten sotilaiden ja siirtokuntien ympäröimä palestiinalaisväestö aiheutti (Halkin 2005b, 23). Vetäytymisen tärkein tavoite oli päästä pois Gazasta. Samalla vahvistettiin Israelin ja sen lain auktoriteettia, jota siirtokuntalaiset olivat pystyneet niin pitkään uhmaamaan. (Efrat 2006, 194)

3.5. Länsirannalta vetäytyminen?

Vetäytymissuunnitelmaa arvioitaessa on ajateltu, että Gazasta vetäytymisessä ei ollut kyse Gazasta vaan paljon suuremman vetäytymisen harjoittelusta (Halkin 2005a, 41). Gaza oli ensimmäinen askel. Seuraava olisi luultavamminkin laajempi vastaava operaatio Länsirannalla. (Halkin 2005b, 23) Vetäytymisen merkitys saadaan tietää vasta tulevaisuudessa, kun selviää millaiseen kontekstiin se asettuu. Oliko se tapaus, jossa huomattiin, että jatkovetäytymiset Länsirannalla tulisivat liian kalliiksi vai ennakkotapaus, jossa ymmärrettiin, että siirtokuntiakin voi ajatella vain väliaikaisina ja niistä voi myös tarpeen tullen luopua, koska ne ovat menettäneet israelilaisten enemmistön tuen. (Gorenberg 2006, 375) Ainakin Israel toi siirtokunta-asian neuvottelupöytään (Daoudi

2006, 16). Enemmistö israelilaisista kannattaa Länsirannan siirtokuntien evakuointia suurimmaksi osaksi, joko osana rauhansopimusta palestiinalaisten kanssa tai ilman sellaista. Ideologisesti fanaattiset siirtokuntalaiset tulevat vastustamaan vetäytymistä raamatullisesta Juudeasta ja Samariasta. Ei ole varmaa haluavatko israelilaiset ottaa riskiä sisäisestä epävakaudesta. Tämä riippuu osin myös vetäytymisen oletetuista hyödyistä. Yksipuolisena tekona hyötyjä olisi huomattavasti vähemmän kuin vastikkeena rauhansopimuksesta ja lupauksesta pysyvistä rauhasta. (Waxman 2006, 216-217)

Halkin väittää, että siirtokuntalaiset eivät hävinneet Gazassa - päin vastoin. Varsinainen taistelu koski Länsirantaa ja he osoittivat, että samanlainen tapahtuma ei voisi toistua. Tämä taistelu alkoi vuonna 1967, jolloin tavoitteena oli asuttaa alue niin monella juutalaisella, että vetäytyminen sieltä kävisi mahdottomaksi. Gaza oli siis vain testitapaus ja sen tulokset näyttävät negatiivisilta. Tämä johtuu siitä, että Gazassa evakuoitavia oli vain 8000 ja Länsirannalla heitä olisi noin 60 000. Israelissa ei ole yksinkertaisesti tarpeeksi poliiseja, vetäytyminen tulisi liian kalliiksi ja kaikille ei löytyisi korvaavaa asuntoa edes väliaikaisesti. Länsirannan evakuoiminen nostattaisi suuremman vastarinnan. Suurin osa Gazan siirtokuntalaisista olivat maltillisia ja Gazan alueella ei ollut Israelille suurta strategista tai juutalaisten historiallista merkitystä. Länsirannalla, jota pidetään yhtenä juutalaisten tärkeimpänä alueena, tilanne olisi toisin. Siellä asuvat myös kaikkein radikaaleimmat siirtokunta-aktivistit. Olisi tietenkin mahdollista edetä asteittain. Logistisesti se onnistuisikin, mutta psykologisesti ja poliittisesti se olisi mahdotonta. (Halkin 2005b, 23-26) Lisäevakuoitien kannatus on laskenut. Sharon onnistui Gazassa, koska hänellä oli kansasta kahden kolmasosan tuki takanaan. Kansallinen konsensus maan luovuttamisesta voidaan saavuttaa vain jos valtavirtaoikeisto liittyy sitä tukevaan vasemmistoon. Uusia vetäytyminen onnistuisi, jos sillä saavutettaisiin jotain, edes Yhdysvaltojen julkilausuma, joka tunnustaisi vetäytymislinjat uusiksi rajoiksi. (Halkin 2005b, 26, 29)

3.6. Vetäytymissuunnitelman merkitys

Palestiinalaisalueiden miehityksen historia sekä Israelin maan merkitys juutalaisuudessa ja sionismissa selittävät, miten alueet alunperin päätyivät Israelin hallintaan ja osin sitä, miksi niistä luopuminen on niin vaikeaa suuresta palestiinalaisväestöstä huolimatta. Muita syitä ovat käsitys siitä, että Israelin sotilaallinen läsnäolo palestiinalaisalueilla vähentää

terrorismia Israelia kohtaa. Tärkeä tekijä on myös Israelin yhteiskunnan heterogeenisuus. Uskonnollinen oikeisto haluaa pitää kiinni miehitystyistä alueista. Maallinen vasemmisto ei uskalla nousta siirtokuntia vastaan, jotta valtion sisäinen vastakkainasettelu ei lisäänty ja johda levottomuuksiin tai jätä Israelia haavoittuvaksi ulkoisille uhille.

Nämä seikat eivät kuitenkaan selitä sitä, miksi Sharonin suunnitelmaa vetäytyä Gazasta pidettiin niin ainutlaatuisena ja ihmeellisenä. Israelhan oli vetäytynyt aiemminkin miehittämiltään alueilta ja purkanut siirtokuntia Siinailla Egyptin rauhansopimuksen yhteydessä. Samaisen sopimuksen takana oli vielä oikeistohallitus ja Ariel Sharon oli keskeisessä roolissa silloinkin toteuttamassa siirtokuntien evakuoimista. Vetäytymisen yksipuolisuus ilman vastavuoroisia toimia ei myöskään ollut uutta. Israel oli vetänyt joukkonsa eteläisestä Libanonista vuonna 2000 ilman vastatoimia (Juusola 2005, 246). Palestiinalaisillekin oli annettu alueita hallintaa jo aiemmin osana Oslon sopimuksia ja turvallisuusaita oli rakennettu jo Gazan ympärille.

Voisikin sanoa, että vetäytymissuunnitelmassa ei itsessään ollut mitään uutta. Israelin ja palestiinalaisten silloisessa tilanteessa toisen intifadan jatkuessa sellaista tekoa ei odotettu varsinkaan Sharonilta. Siltikin suunnitelman sisällössä ei ollut mitään sellaista mullistavaa asiaa, jota ei oltaisi Israelin historiassa jo aiemmin tehty jossain toisessa tilanteessa. Vetäytymisen ainutlaatuisuus onkin tulkittu siitä käsin, että se olisi ensimmäinen askel Israelin vetäytymisessä laajemmin Länsirannalta ja siellä olevien siirtokuntien purkamisessa. Tämä merkitsisi konkreettista kehitystä kohti palestiinalaisten itsenäistä valtiota. Suunnitelma itsessään ei kuitenkaan lisävetäytymisiä lupaa. Jatkotoimet toteutettaisiin vain tiekartan yhteydessä. Vetäytymissuunnitelman voikin nähdä myös poliittisena liikkeenä, jolla estetään lisävetäytymiset tai ainakin pyritään rajoittamaan niitä. Länsirannan suurista siirtokunnista halutaan pitää kiinni yhä tiukemmin. Siksi suunnitelmalle pidettiin tärkeänä myös Yhdysvaltojen tukea.

Nämä asiat selittävät sitä poliittista kamppailua, johon Ariel Sharonin vetäytymissuunnitelma ja sitä koskevat puheet liittyivät. Ne ovat tärkeitä taustatekijöitä yrittäessäni ymmärtää, miten Sharon puheillaan kävi näitä kamppailuja.

4. POLITIIKKA KONTINGENTTINA TOIMINTANA

Käsitys siitä, että Sharonin vetäytymissuunnitelma ja siihen liittyvät puheet edustavat poliittisia kamppailuja ja ottavat niihin osaa, liittyy ajatukseen politiikasta toimintana ja konfliktisuhteena. Poliitikka ei ole jotain, joka kuuluu tiettyyn tarkasti määriteltyyn alaan, vaan se on asioista luettava aspekti, joka liittyy politiikkakäsitykseen. Poliitikkaa voi hahmottaa tilan, kielen, toimijuuden ja ajan ulottuvuuksien kautta. Poliitikan aika liittyy käsitykseen politiikasta toimintana kontingentissa tilanteessa. Toimija joutuu tekemään valintoja ja silloin mahdollisuuksia toimia toisin on oltava vähintään yksi. Kontingenttina toimintana politiikkaa voi hahmottaa mahdollisuuden, tilanteen ja pelin käsitteistä käsin. Poliitikka ymmärrettynä pelinä painottaa taitoa toimia poliittisesti pelin rajoissa.

Teoreettisena lähtökohtanani käytän Kari Palosen politiikkaa koskevia käsitehistoriallisia tutkimuksia. Poliitikkaa toimintana kuvaa myös Hannah Arendt. Kontingenssin tematisointia syvennän Machiavellin fortunan ja virtùn käsiteparilla, sekä John Pocockin sekä Mikko Lahtisen Machiavelli-tulkintoilla. Myös Kia Lindroosin tulkinta Walter Benjaminin ajatuksista liittyy kontingentin ja kairos-ajan käsitteellistämiseen.

Machiavelli avaa tutkimusta myös kansainvälisen politiikan tieteenalakeskusteluun ja etenkin käsityksiin kansainvälisen politiikan tilasta ja ajasta. Rob Walker jatkaa Martin Wightin pohdintaa kansainvälisen politiikan määrittelemisestä suhteessa valtio-oppiin tai politiikan teoriaan. Poliitikan paikkaa voi puolustaa myös kansainvälisen alueella pelkkien suhteiden sijaan, jolloin oletus valtion sisäisen ja valtioiden välisen politiikan olemuksen perustavanlaatuisesta erosta tulee kyseenalaiseksi. Mika Aaltola puolestaan pohtii kansainvälisen politiikan aikaa. Ajallisuuden huomioonottaminen painottaa kontingenttisuutta kansainvälisessä politiikassa ja auttaa ymmärtämään kansainvälisiä tapahtumia paremmin puhtaan lineaarisen tai syklisen aikakäsityksen sijaan.

4.1. Poliitikka toimintana

Palonen painottaa politiikan tutkimuksessa aspektinäkökulmaa, jonka mukaan politiikka on vain yksi todellisuuden aspekti muiden joukossa. Poliitikka ei siis muodosta erillistä todellisuuden osa-alueetta tai sektoria, vaan se on eräs näkökulma todellisuuteen. Tästä lähtökohdasta käsin millä tahansa ilmiöllä on potentiaalinen poliittinen aspekti, mutta

toisaalta millään asialla ei ole sitä välttämättä. Asioita ei voida luokitella poliittisiin ja ei-poliittisiin, vaan jokainen poliittinen asia on poliittinen vain tietyssä suhteessa. Poliitiikan tutkimuksen tarkoitus on tarjota poliittinen näkökulma inhimilliseen todellisuuteen. (Palonen 1979, 26) Poliittisen aspektin esiinlukeminen ilmiöstä on aina ongelma (Palonen 1993a, 89). Kysymys on siitä, missä poliittisuus tulee esiin enemmän kuin mikä on poliittista ja mikä ei. Tämä vaatii tulkintaa ja on aina suhteessa siihen mitä politiikalla/poliittisuudella ymmärretään. (Palonen 1988, 19) Poliitiikan voi ymmärtää toimintana, jossa on keskeistä toimijoiden välinen konfliktisuhde.

Perustavista inhimillisistä toiminnoista Arendtin käsityksen mukaan politiikka liittyy juuri toimintaan (action). Sen ehtona on moninaisuus. Moninaisuus tarkoittaa että ihmisistä kukaan ei ole koskaan samanlainen kuin joku toinen. Jokaisella ihmisellä on mahdollisuus aloittaa jotakin uutta. (Arendt 1998, 7-9) Toiminta on riippuvainen muiden läsnäolosta (Arendt 1998, 23). Arendtin mukaan toimiminen tarkoittaa ennen kaikkea aloitteen tekemistä (Arendt 1998, 177). "Action, though it may have a definite beginning, never [...] has a predictable end" (Arendt 1998, 144). Toiminta on arvaamatonta. Sen merkitys voidaan tietää vasta jälkeenpäin (Arendt 1998, 191-2). Ennakoimattomuus johtuu siitä, että jokainen ihminen on ainutkertainen ja toiminta on aina riippuvainen myös muista (Arendt 1998, 144, 178). Teko saavuttaa harvoin tavoitteensa, koska se kohtaa ihmissuhteiden verkoston (Arendt 1998, 184).

Tekojen seurauksia ei voi ennustaa, koska teoilla ei ole loppua. Toimija ei koskaan täysin tiedä mitä on tekemässä. Siitä huolimatta hänellä on vastuu myös niistä tekojensa seurauksista, joita ei tarkoittanut tai odottanut toimintaa aloittaessaan. Tekoa ei voi myöskään peruuttaa. (Arendt 1998, 233) Toimintaan liittyykin ennustamattomuuden (unpredictability) lisäksi peruuttamattomuus (irreversibility) (Arendt 1998, 236). Nämä lisäävät toiminnan kontingenttisuutta, jota vähennetään anteeksiannolla ja lupauksilla. Anteeksiantaminen vastaa peruuttamattomuuden ongelmaan ja suuntautuu menneeseen. Lupausten pitäminen ja antaminen puolestaan auttavat odottamattomuuteen ja kohdistuvat tulevaan. Molemmat näistä riippuvat toisista ihmisistä, sillä politiikan ja toiminnan näkökulmasta anteeksiantaminen tai lupaaminen itselleen ei olisi mielekäästä. (Arendt 1998, 237)

Palonen painottaa näkemystä politiikasta toimintana. Tämä näkökulma mahdollistaa politiikan teorian ja käytännön erottamisen toisistaan. Toimintaa voidaan pyrkiä ymmärtämään paremmin, mutta samalla voidaan ottaa huomioon itseymmärryksen rajallisuus, joka johtuu tilanteen uutuudesta. Käsitteiden filosofiset perusteet ovat fenomenologis-eksistentiaalisesta traditiosta, jossa ihminen käsitetään maailmassa olevaksi ja maailma on inhimillisen tietoisuuden ja toiminnan horisontti. Poliitiikkaan toimintana liittyy subjektin tietoisuus itsestään ja toiminnasta. Poliitiikka toimintana kohdistuu subjektin ulkopuoliseen kohteeseen ja siinä on mukana reflektio kohteesta ja toiminnasta suhteessa kohteeseen. (Palonen 1979, 35-38, 75) Poliitiikka on oletettu valintatilanne. Valinta on tehtävä olemassaolevien, huonojenkin, vaihtoehtojen välillä. Vaihtoehdot eivät ole useinkaan tasaveroisia. (Palonen 1993a, 93) Vapauteen tuomitut ihmiset ovat tuomittuja politiikkaan. Ihmiset joutuvat tekemään elämässään yksilöllisiä, mutta muita koskettavia valintoja. Näistä voi aina lukea esiin poliittisen ulottuvuuden. (Palonen 2003b, 511)

Todellisuuden aspektina politiikka voidaan nähdä inhimillisessä toiminnassa ilmenevänä suhteena politiikan objektin ja subjektin välillä. Poliitiikan ymmärrys vaatiikin ymmärrystä niin objektista, subjektista kuin näiden välisestä suhteesta. Poliitiikan subjekteja ovat konkreettiset yksilöt. Nämä toki voivat perustaa keskenään erilaisia ryhmiä, mutta ryhmien poliittinen subjektius on aina johdettavissa ryhmät muodostavista yksilöistä. (Palonen 1979, 80-82, 99) Poliitiikka on aina monikollista toimintaa. Toimijoita on aina enemmän kuin yksi. (Palonen 1993a, 96) Subjektin ja objektin lisäksi politiikassa on myös vastasubjekteja, koska ratkaisut objektin suhteen eivät ole koskaan kiistattomia, annettuja tai 'oikeita'. Subjektit vastustavat vastapuolen politiikka ja muodostuvat näin toistensa vastasubjekteiksi. Tämä vaatii toiminnan itseymmärrystä ja vastustuksen mahdollisuutta. (Palonen 1979, 86) Vastasubjektin konstituivan merkityksen kautta subjektius ei vaadi projektin onnistumista. Itse asiassa usein kenenkään toimijan projekti ei onnistu. (Palonen 1979, 96)

Poliitiikka on monien keskenään kamppailevien toimijoiden tilanne (Lindroos ja Palonen 2000, 15). Toimijoiden moninaisuus ja vastakkaisuus on lähtöoletus politiikalle toimintana. Tämä tarkoittaa konfliktisuutta laajassa mielessä. (Palonen 2006, 199) Poliitiikasta ei voi puhua ilman vastustusta ja vastustajia (Palonen 1988, 19). Todellisuus on vastakkaisia projekteja toteuttamaan pyrkivien osapuolten konfliktihorisontti (Palonen 1979, 116). Poliitiikan konfliktisuus syntyy siitä, että toimijoiden pyrkimykset ovat aina

yhteensovittamattomia johtuen reaalisten mahdollisuuksien niukkuudesta. Vastapuolen vastustaminen on tietoista. (Palonen 1993a, 99) Toisaalta politiikka ei välttämättä edellytä aktuaalista vastarintaa. Toimijoiden on kuitenkin tiedostettava vastustuksen mahdollisuus. (Palonen 1993a, 100)

Politiikan lopputulos on aina konfliktin tuote, siksi se ei ole välttämättä minkään osapuolen alkuperäinen tavoite. Myös yhteiskunnan rakenteet suosivat tietynlaisia politiikkoja ja asettavat rajat mahdollisille politiikoille. (Palonen 1979, 97-98) Poliitikassa ei ole voittajia ja häviäjiä. Tulos ei ole kenenkään tavoite tai kompromissi vaan etukäteistarkoitukset ylittävä. Se karkaa subjektien kontrollista ja tarkoituksista. Tulos on ytimeltään satunnainen. (Palonen 1988, 160) Sartren käsityksen mukaan politiikka on vastafinaalista. Poliitikassa ei ole annettuja lopputuloksia, vaan se on konfliktisuhteen tarkoittamaton tulos. (Palonen 2006, 250) Vastafinaalisuus tarkoittaa merkitysten taipumusta kääntyä itseään vastaan. Poliittinen konflikti käsittää tiettyjen ihmisten välisten suhteiden kentän sekä tietyn materiaalisena kentän. Päämääräsuuntautuneesta (finaalisesta) toiminnasta muodostuukin kontrolloimaton prosessi. (Palonen 1988, 161) Vastafinaalisuus tarkoittaa tulosten muuttumista toiseksi, kuin mitä tavoitellaan. Ehkä kukaan ei saa tavoitteitaan läpi. Tämä mahdollistaa muutokset ja uudet tilanteet. Näin syntyy uusia pelikenttiä. (Palonen 1993a, 118)

4.2. Poliitiikan ulottuvuudet

Tila, kieli, toimijuus ja aika ovat poliittisen orientoitumisen ulottuvuuksia, joihin politiikka on suhteutettava. Ne eivät ole vain politiikan taustatekijöitä, vaan myös politikoinnin ja politisoinnin resursseja. (Lindroos ja Palonen 2000, 10, 17) Näiden ulottuvuuksien sisältö on aina tulkinnanvarainen, kiistanalainen ja valintoja sisältävä (Palonen 1993a, 154).

Tila politiikan ulottuvuutena keskittyy poliittisiin yksiköihin ja niiden välisiin rajoihin (Lindroos ja Palonen 2000, 11). Tila tarkoittaa fyysistä tilaa, joka voi olla sekä politiikan kohde että politikoinnin tausta tai näyttämö. Poliitikalla on tietty suhde tilaan ja samalla tilalla on potentiaalisesti poliittinen merkitys. Poliitiikan tilat ovat aina rajallisia. (Palonen 1993a, 157) Kiistelty tila on avoimen politikoinnin alue, jossa kamppaillaan tilan määrittämisestä. Poliitikalla voidaan pyrkiä myös tilan jaotteluun. Tila voidaan jakaa joko osapuolten kesken tai jonkun kustannuksella. Poliittisilla strategioilla voidaan tähdätä sekä

politikointiin olemassa olevassa tilassa tai pyrkiä politisoimaan uutta tilaa. (Palonen 1993a, 164-165) Politisoimalla pyritään dekonstruotoimaan kvasinaturalistisia politikointitiloja ja purkamaan vakiintuneiden tilojen monopolia. Toisaalta voidaan pyrkiä luomaan aivan uusia pelitiloja. Politikoinnilla pyritään keinoitekoisten pelitilojen käyttöön ja luomiseen. Tila yritetään perustaa ja vakiinnuttaa niin, että se pysyy yllä, jos sen suhteen osataan toimia taitavasti. (Palonen 1993a, 172-173)

Politiikalla suostutteluna on yhteys retoriikkaan. Se edellyttää esitystä yleisölle, joka päättää. Puhe mahdollistaa toimintavaihtoehtojen moninaisuuden. Politiikassa retoriikka on tulevaisuuteen orientoitunut. Vastakkaiset toimijat pyrkivät suostuttelemaan yleisöä ja tuloksena on yleisön yhtenäisyys. (Palonen 2006, 147) Politiikassa "asiat" ovat retorisesti konstruoituja. Kieli voidaankin nähdä sekä kahleena että resurssina. (Lindroos ja Palonen 2000, 10) Retoriikka on kielellä politikoinnin ja politisoinnin konstituiva aspekti (Palonen 1997, 4). Kielen voi nähdä sekä itsessään (autonominen) poliittisena, että politiikan välineenä (instrumentaalinen) (Palonen 1993a, 194). Kielen poliittinen merkitys on maailman värittämisessä ja uusien merkki- ja merkityskerrosten luomisessa (Palonen 1993a, 204). Teon poliittista merkitystä voi arvioida vain suhteessa tiettyyn kielellisten ilmaisujen ja niiden tulkintamahdollisuuksien horisonttiin. Merkitystensä kautta teolla on tarkoittamattomia ja kontrolloimattomia seurauksia. (Palonen 1993a, 207)

Pohdittaessa toimijuutta politiikassa voidaan kysyä kuka toimii, kenen nimissä ja kenen hyväksi (Lindroos ja Palonen 2000, 10). Politiikassa on aina joku, joka toimii ja jonka toiminnalla on seurauksia muille (Palonen 1993a, 211). Politiikka alkaa yksilötasolta, koska ihmisten on vastattava siihen toimintaan, joka kohdistuu heihin. Yksilöt ovat politiikan konstituivia subjekteja, joiden varaan ryhmä- ja organisoituneet subjektit muodostuvat. Kiinnostavaa onkin ketkä puhuvat ryhmän nimissä ja mihin he tämän oikeutensa perustavat. (Palonen 1993a, 220) Politiikka on pelikompleksi, jossa vastapelaajat muodostavat horisontin joukolle erilaisia ja eritasoisia subjekteja (Palonen 1993a, 222). Omaan toimintaan on aina sisällytettävä varautuminen vastustetuksi tulemiseen, muuten voi joutua pelistä pois (Palonen 1998, 268).

Politiikan suhde aikaan on kaksijakoinen: politiikka tapahtuu ajassa, mutta myös aikaa voi käyttää politikoinnin ja politisoinnin kohteena. Politiikka tapahtuu ajassa ja pelaa sillä. (Palonen 2006, 14) Ajan suhteen voi puhua sekä ajan politiikasta että politiikan ajasta. Ajan politiikka politisoi ajan. Se käsittää aikaa koskevat jaot ja erottelut, joilla luodaan

politisointien pelivaraa. Poliitiikan aika taas tarkoittaa ajalla politikointia - aika käsitetään poliittisena pelivälineenä. Aika edellyttää aina tulkintaa, koska sitä ei voi suoraan havaita. Poliitiikan aika on aina suhteellista aikaa. Siinä pelataan toimijoiden välisillä aikaorientoitumisten ja -käsitusten eroilla. (Lindroos ja Palonen 2000, 12-15) Poliitiikka on aikaa kuluttavaa ja ajallapelaavaa toimintaa. Ajalla voi politiikassa pelata kahdella eri tavalla. Se voidaan nähdä toiminnan tausta-aikana tai operatiivisena aikana. Poliitiikalla pyritään muuttamaan olemassaolevaa asioiden tilaa. Temporaalisuus politiikassa on siis negatiivisesti finaalinen - pyritään eroon olemassaolevasta. Toimintana poliitiikalla ei ole mitään substantiivista tarkoitusta itsensä yläpuolella. Tekemisen temporaalisuus on suuntautunut muutokseen, mutta sillä ei ole valmiiksi määrättyä suuntaa. (Palonen 2003a, 172) Poliitiikan aika on yhdistelmä historiaa, toimintaa ja kokemusta (Lindroos 1998a, 99). Poliitiikan toimintakäsitteen yhteinen nimittäjä on kamppailu ajan vähyyden kanssa (struggle with the scarcity of time). Toiminta ei ole ymmärrettävissä ilman aikaa, koska se tapahtuu ajassa ja toiminnan on huomioitava aika. "This implies an intense thematization of the relationship to time and a corresponding conceptualization of the activity itself in terms of time." (Palonen 2006, 294) Ajallisuus tarkoittaa toiminnan ennakoimattomuutta ja kontrolloimattomuutta. Nämä luovat ajan ja tilan politikoinnille toimintana. (Palonen 1993a, 175) Aikaa ei voi hallita, mutta siihen ei täydy myöskään täysin mukautua. Tämä luo pelimomentin. Ajalla voi tehdä luokituksia, eroja ja käyttää eri aikakäsityksiä. (Palonen 1993a, 177)

Suhteessa ajan kolmeen ulottuvuuteen - menneeseen, tulevaan ja nykyiseen - traditionaalinen politiikkapuhe on ollut tulevaisuussuuntautunutta. Kuitenkin ajan poliittinen ulottuvuus realisoituu aina nykyisyyden välityksellä ja suhteessa siihen. (Palonen 1993a, 183) Palosen mukaan politiikalle on tunnusomaista, että siinä menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus ovat aina läsnä. Poliitiikka on kuitenkin aina orientoitunut tulevaisuuteen. Menneisyyteen ja nykyisyyteen suhtaudutaan tulevaisuuden kannalta, koska politiikka tähtää muutokseen ja olemassaolevan ylittämiseen. (Palonen 1979, 117) Poliitiikka on korostuneesti suuntautunut eteenpäin ja tulevaisuuteen. Se tapahtuu tietynlaisessa horisontissa, joka määrittelee politiikan mahdollisuuksia ja rajoja. Horisontti myös muuttuu. Toiset asiat muuttuvat kiinnostaviksi, toiset menettävät merkitystään ja asioiden keskinäiset suhteet muuttuvat. (Palonen 1979, 75-76) Poliitiikka on aikasidonnaista. Tulevaisuus on aina epävarma. Oman toiminnan kaikkia seurauksia ja vastapuolen toimia ei voi ennustaa täydellisesti. (Palonen 1979, 118) Politikointi toimintana kohdistuu nykyisyyteen ja sitä sävyttävät opportunisti ja improvisointi. (Palonen 1993a, 192)

Ajalle on tunnusomaista radikaali kontingenssin kokemus. "Se mikä "on" viittaa ajasta puhuttaessa aina siihen mikä ei ole ja siihen miten toisinkin asiat voisivat olla." Todellisuus nähdään toimintojen kietoutumisen tarkoittamattomana tuloksena, joka olisi voinut olla toisenkinlainen. Siksi todellisuus on kiistettävissä muista tulkintaperspektiiveistä suhteessa mahdolliseen. (Lindroos ja Palonen 2000, 17)

4.3. Kontingenssi

Palonen kutsuu omaa näkökulmaansa sofistiseksi, johon kuuluu maailman kontingenttisuuden ja "epäjärjestyksen" käsitteellistäminen (Palonen 1997, 6). Poliitiikan ilmiöstä esille nousee kontingenssin merkitys. Poliittisuus voidaan ymmärtää toisin tekemisen mahdollisuutena eli toiminnan pelivarana. (Palonen 2003b, 498) Kontingenssilla on monta suomennosta. Se voi olla sattumanvaraisuus, satunnaisuus, arvaamattomuus jne. (Palonen 1993a, 96-97) Kontingenssi on politiikan edellytys. Se tekee toiminnasta merkityksellistä ja tarpeellista. Samalla se on myös politiikan kohde. Kontingenssi on haaste, joka mahdollistaa politiikan ja asettaa sille vaatimuksia, jotka on täytettävä toimittaessa poliittisesti. (Palonen 1993a, 97) Kontingenssi on sattumanvaraista, perusteetonta, katoavaista ja arvaamatonta. Kontingenssin sattumanvaraisuus tarkoittaa, että toiminta riippuu toimijasta, vaikka se ei olekaan täysin heidän hallussaan. Aina on toimittava jotenkin. Toiminnan perusteettomuus tarkoittaa, että toiminta on aina toimintaa tietyssä tilanteessa, eikä sitä voi johtaa jostain 'perusteesta'. Toiminta on myös katoavaista, koska sen saavutukset ovat aina katoavia ja tilapäisiä. Se on myös arvaamatonta, koska vaikka intentiolla voi suunnata toimintaa, tilannetta, jossa toimitaan, ei voi hallita. Kaikkia seurauksia ei voi ennustaa ja kontrolloida. Tulokset ovat suhteellisia, mutta siksi myös niiden tulkinnasta käydään poliittista kamppailua. (Palonen 1993a, 98-99)

Kontingenssiin liittyy antiikin Kreikan mytologian erottelu kahteen tärkeään aikahahmoon. Lyhyesti näistä *kronos* tarkoittaa kuluvaan aikaan ja *kairos* kulumisen katkaisevaa poikkeusaikaa. (Lindroos ja Palonen 2000, 11) *Kronos* on vahva, tuhoava, ja lopulta kaikkea maallista loppua kohden vievä aika (Lindroos 1998b, 310-311). Se tarkoittaa objektiivista, kvantitatiivisesti mitattavaa aikaa sekä symboloi ajan pitkää kestoa (Lindroos 1998a, 11-12). *Kronos*-aika symboloi myös ajan jatkumista varsinkin yksittäisen olemassaolon ylitse (Lindroos 2000, 66). Länsimaisen aikakäsityksen pohjana on ymmärrys ajasta abstraktina ja lineaarisena. Se viittaa kronologiseen aikaan. Aika on

yhdistetty liikkeeseen. Tällainen käsitys on yhteydessä politiikan ymmärtämiseen pelkkänä hallinnollisena toimimisena. (Lindroos 1998a, 12, Lindroos ja Palonen 2000, 9) *Kairos* sen sijaan kuvataan leikkisänä ja äkisti ohitse vilahtavana (Lindroos 1998b, 311). "*Kairos* ilmentää [...] äkillisesti ja ennakoimatta saapuvaa mahdollisuutta, yksittäistä hetkeä, joka sisältää mahdollisuuden toimia 'oikein' ja samalla muuntaa käsityksiämme ajan kulusta" (Lindroos 2000, 66). *Kairos* tarkoittaa toiminnan oikeaa hetkeä (Lahtinen 1997, 183). *Kairosten* hyödyntäminen voidaan nähdä taisteluna *kronoksen* kiertokulkua vastaan (Lahtinen 1997, 187). *Kairokseen* sisältyy idea ajan toteuttamisesta tai täyttämisestä (fulfillment) toiminnan kautta (Lindroos 1998a, 12).

Kontingenssi esiintyy Machiavellin kirjoituksissa *fortunan* hahmossa. Machiavellin ajatukset pohjaavat roomalaiseen käsitykseen *fortunasta* ja *virtusta*². Roomalaiset käsittivät *fortunan* onnena. Se oli epävakaa. Tilanteita ei voinut hallita tai kontrolloida. *Virtus* taas tarkoitti sekä hyvää onnea, että kykyä toimia tilanteissa ja muuttaa olosuhteet itselleen otollisiksi. (Pocock 1975, 37) "Olen aina huomannut, että ihmisten hyvä ja huono onni johtuu siitä, miten he osaavat soveltaa menettelytapansa aikansa mukaisiksi" (Machiavelli 1998, 289). Feministisin termein maskuliininen aktiivinen äly pyrki hallitsemaan passiivista feminiinistä epävarmuutta ja onnistuessaan sai tästä palkkion (Pocock 1975, 37). "[R]ivakka toiminta on varovaisuutta parempi, sillä onni on nainen, ja siksi sitä on lyötävä ja kolhittava, jos sen aikoo pitää kurissa" (Machiavelli 1995, 103). *Virtus* viittasi julkiseen toimintaan. Samalla se tarkoitti sekä ominaisuutta että moraalista hyvyyttä. (Pocock 1975, 37)

Mitä enemmän nojaa *virtùun* sitä riippumattomampi on *fortunasta* (Pocock 1975, 167). Pyrkimyksenä on *fortunan* minimointi (Pocock 1975, 172). Machiavellin *virtùlla* voi nähdä kuitenkin kaksinaisen luonteen. Se ei ainoastaan kontrolloi *fortuna*a vaan samalla myös lisää sitä.

"On one hand *virtù* is that by which we innovate, and so let loose sequences of contingency beyond our prediction and control so that we become prey to *fortuna*; on the other hand *virtù* is that interval to ourselves by which we resist *fortuna* and impose upon her patterns of order, which may even become patterns of moral order." (Pocock 1975, 167)

Virtù tarkoittaa toiminnan suhteuttamista objektiiviseen *fortunaan* eli ajan muutoksiin. Objektiivista *fortuna*a käytetään hyväksi ja se muutetaan subjektiiviseksi *fortunaksi*. Tilanteen ymmärrys on aina puutteellista, eikä kaikkiiin yllätyksiin voi varautua. (Lahtinen

---

2 Machiavelli käytti italian termiä *virtù*.

1997, 170-172, 227) Tilanne ei ole koskaan täysin hallittavissa. Se on enemmänkin taistelulenttä, jossa toimijat pyrkivät käyttämään sattumanvaraisuutta hyväkseen. (Lahtinen 1997, 155) *Fortuna* merkitsee sekä hallitsemattomia olosuhteita että subjektiivista menestystä olosuhteissa. Machiavellin *fortuna* on potentiaalisesti inhimillisen tiedon ja vaikutusvallan ulottuvilla. *Fortunan* epävakaa luonnolle ei voi mitään, mutta sen kanssa voi oppia elämään ja sen vaikutusta voi ehkäistä tietyissä tapahtumissa. (Lahtinen 1997, 165-166) *Fortuna* on erilailla hallittavissa eri toimijoille. Pyrkimyksenä on aktiivisesti tuottaa mahdollisuuksia itselle ja välttämättömyyksiä toisille. (Lahtinen 1997, 176-177) Välttämättömyyksiin pakottaminen merkitsee, ettei vastapelurille jää harkinta-aikaa (Lahtinen 1997, 179). Toiminta on arvaamatonta ja monimutkaista, koska jokainen toimija määrittää vastavuoroisesti muiden asemaa kulloisessakin historiallisessa tilanteessa (Lahtinen 1997, 181).

Fortuna on kontingenssin symboli, jota yritetään hillitä *virtùlla* (Palonen 1998, 26). Ihmiset voivat vaikuttamaan siihen kuitenkin vain rajallisesti. *Fortunan* merkitystä pyritään rajoittamaan ja kontrolloimaan. Sen tekoja ei kuitenkaan voi ohittaa. (Palonen 1998, 41) Machiavelli vertaa kohtaloa jokeen, joka voi tulvia ja tehdä tuhoa, mutta sen voi myös padota (Machiavelli 1995, 100-1). "Samoin on myös kohtalon laita. Sekin näyttää mahtinsa siellä, missä sen ei tarvitse kohdata järjestäytyneitä vastarintaa ja suuntaa iskunsa niihin paikkoihin, joiden se tietää olevan vailla patoja ja muita sen kulun pysäyttäviä varustuksia." (Machiavelli 1995, 101) *Fortunan* vaikutusta voi padota *virtùlla* vain rajallisesti (Palonen 1998, 41-42). "Jotta vapaa tahtomme ei kuitenkaan olisi näin tullut todistetuksi olemattomiin, väitän mahdolliseksi, että kohtalo säätelee vain puolet teoistamme ja jättää meidän itsemme määrättäväksi toisen puolen tai ehkä hieman vähemmän" (Machiavelli 1995, 100).

Machiavellin oivallus liittyy historiallisten tapahtumien ymmärtämiseen itsessään erityislaatuisiksi. Yksittäiset tapaukset eivät ole 'esimerkkitapauksia'. Niissä on aina ainutkertaisia piirteitä, jotka eivät ole ennakoitavissa yleispätevillä laeilla. Tapauksissa on yhdistäviä piirteitä, mutta jokaisessa tapauksessa erityinen ja yleinen ovat yhdistyneet erityisellä tavalla. (Lahtinen 1997, 169) Yksittäiset tapaukset olivat itse asiassa aikalaisille yleisiä hankalampia hahmottaa. Koska ne olivat olemassa rajattuina ajassa ja paikassa, aika muodostui yhdeksi ulottuvuudeksi niiden ymmärtämisessä. Tämä taas teki niistä vähemmän rationaalisia. Keskiajan filosofian mukaan tieto syntyi ajassa ja paikassa, mutta totuus ja realisuus oli näistä itsenäinen ja perustui järkeen ja ajattomaan

rationaalisuuteen. (Pocock 1975, 4) Machiavelli otti reaalisen maailman tosissaan. Poliittinen todellisuus ei ole alisteinen ikuisuuden ja transsendenssin vaatimuksille. Poliittikka määritellään suhteessa aikaan, joka on poliittisen elämän konteksti. (Walker 1993, 112)

Machiavellin aikakäsitys edustaa esimodernia käsitystä ajasta syklisenä, kontingenttina ja ennustamattomana. Kun taas kristillinen aikakäsitys painotti ikuisuutta. (Walker 1993, 39) Fortunan muutos on irrationaalista, muttei tuo koskaan mitään täysin uutta. Siitä tekee ymmärrettävän ja mahdollisen hallita syklisyys ja toisto. (Pocock 1975, 78-9) "Sillä kaikki inhimilliset asiat ovat aina liikkeessä, ne joko nousevat tai laskevat" (Machiavelli 1998, 152). Machiavelli puhui sellaisen politiikan puolesta, joka vastaa ajallisen kontingenssin haasteisiin tämänpuolisessa maailmassa, eikä pyrkinyt ylittämään kontingenssia (Walker 1993, 40). "If politics be thought of as the art of dealing with the contingent event, it is the art of dealing with *fortuna* as the force which directs such events and thus symbolizes pure, uncontrolled, and unlegitimated contingency" (Pocock 1975, 156).

4.4. Poliitikkapuheen topokset

Uudemmassa tuotannossaan Palonen jaottelee poliitikkapuhetta topoksiin. Topokset tarkoittavat metaforisia tiloja tai näkökulmia politiikkaan. Hän painottaa, että kyseessä on vain tapa järjestää narratiivia politiikasta. Topokset ovatkin avoimia ja yhdistettävissä toisiinsa. (Palonen 2006, 21) Toposten taustalla on käsitys politiikasta kiisteltynä käsitteenä. Toisaalta Palosen mielestä mikään yksi käsitys ei riitä kuvaamaan politiikkaa tyhjentävästi, vaan käsityksiä tarvitaan monia. Palonen pitääkin tarkastelun avaimena kontingenssia, joka mahdollistaa politiikan ymmärtämisen toimintana. (Palonen 2006, 10) Palonen nimeää kaiken kaikkiaan yhdeksän toposta. Näistä mielenkiintoisimpina nostan esiin kolme viimeistä, jotka ovat mahdollisuus (possibility), tilanne (situation) ja peli (play & game). Näiden keskeinen kriteeri on kontingenssi. (Palonen 2006, 26) Mahdollisuus, tilanne ja peli lähtevät oletuksesta, että kontingenssi on lähtökohta politiikan ymmärtämiselle. Kontingenssia ei käsitetä toimintaa rajoittavana fortunana. (Palonen 2006, 216) Mahdollisuuden topos sisältää Weberin Chance-käsitteen. Tilanne voidaan ymmärtää benjaminilaisena kairos-hetkenä.

Palonen kirjoittaa Weberin momentista (das Webersche Moment) rinnastuksena Pocockin Machiavellin momentille (the Machiavellian moment) (Palonen 1998, 9). Machiavellin momentti on sidottu *fortunan* käsitteeseen. Palonen haluaa osoittaa, että Weberin poliittisen kontingenssi on erilainen kuin Machiavellin *fortunan* kontingenssi. *Fortunan* kontingenssi on taustafiguuri, josta toimija ei saa olla piittaamaton, kun taas poliittisen kontingenssi on operatiivinen. Chance symboloi Weberillä kontingenssia vastaavasti kuin *fortuna* Machiavellilla. (Palonen 1998, 134) Weberin kontingenssi tarkoittaa kontingenssin paikanvaihdosta taustafiguurista operatiiviseksi. (Palonen 1998, 209) Operatiivinen kontingenssi korostaa toiminnan pelivaraa, tarkoittamattomia seurauksia ym. mahdollisuutena (Palonen 1997, 79). Poliittinen tulee nimenomaan kontingenssin huomioonottaen luokiteltavaksi, käsiteltäväksi ja pelattavaksi. "Samalla kun Machiavellilla politiikka on vielä peliä kontingenssia **vastaan**, tulee politiikasta Weberillä ja hänen jälkeensä kontingentin **kautta** pelattavaa." (Suom. T.G.) "Während bei Machiavelli Politik noch ein Spiel **gegen** Kontingenz ist, wird Politik bei und seit Weber **durch** die Kontingenz gespielt." (Palonen 1998, 11) Fortunaa ei yritetä padota, vaan sen tuomat mahdollisuudet pitää käyttää hyväksi.

"Weberiläinen poliitikko tarvitsee erilaisia ominaisuuksia kuin machiavellilainen ja käyttää fortunaa käännöksen mahdollisuutena tuoda kontingenssi politiikkaan ja antaa sille uusia muotoja." (Suom. T.G.)

"Der Webersche Politiker braucht andere Qualitäten als der Machiavellische und nutzt die Abkehr von der *fortuna* als Gelegenheit, um die Kontingenz auf die Seite der Politik zu bringen und ihr neue Formen zu geben." (Palonen 1998, 58)

Weberillä tarkoitukset ja keinot ovat suhteessa mahdolliseen. Puhe toiminnasta viittaa mahdollisuuksiin tai tilaisuuksiin (Chance) (Palonen 2000, 204). Weberillä mahdollinen on ensisijainen suhteessa todelliseen (Palonen 1998, 150). Päämääriä ei aseteta toteutettavuuden perusteella, koska "todellisuus" ei ole tiedetty tai annettu. On otettava myös riskejä. Kaikki käytettävissä olevat vaihtoehdot ovat toimijoille reaalisia. (Palonen 2000, 205-206) Mahdollisuus on tässä nimenomaan mahdollisuus toimia toisin. Vaihtoehdot ovat toimijoille realisempia kuin tulos (Palonen 2006, 25). Kaikki mahdollisuudet ovat toimijalle reaalisia, koska niitä kaikkia on harkittava. Todellisuus on vain analyttinen konstruktio kuvitellusta tulevasta rajoitetusta tilanteesta. (Palonen 2006, 233) Chancen käsite avaa nykyistä tulevan ja menneen suuntaan sen suhteen mikä on tai olisi ollut toteutettavissa. Chance ei ole vain poikkeuksellinen *kairos*-aika vaan mikä tahansa toimijan tilanne. Toiminnan kontingenssi tarkoittaa, että jokaisella toimijalla on joka hetkellä käytettävissä joitakin mahdollisuuksia toimia toisin. Toki vaihtoehtojen toteutettavuus ja riskit vaihtelevat. Chance on kuitenkin arvovapaa ja sisältää myös

katastrofin mahdollisuuden. (Palonen 2000, 207-208) Weberin näkemyksen mukaan paras mahdollinen on saavutettavissa tavoittelemalla mahdotonta (Palonen 2006, 221). Näin piirretään mahdollisen horisontteja ja pelataan niillä poliittisesti (Palonen 2006, 229). Toteutettavan horisontti riippuu ihmisten teoista (Palonen 2006, 235). Mahdollisuudet ovat läsnä ja reaalisia poliittisesti toimiville henkilöille. Kun taas toteutunut todellisuus on poliittisille toimijoille menneiden poliittisten taisteluiden kontingentti tulos. (Palonen 2003a, 173)

Tilanne käsitteellistää poikkeusta, *kairos*-aikaa (Palonen 2006, 25). Tilanne merkitsee politiikan ajallisuutta ja katkoksia. Se on politiikan oikea hetki tai poikkeuksellinen aika. (Palonen 2006, 238) Keskeistä on toiminnan ajoittaminen, joka vaatii myös odottamista (Palonen 2006, 241). Poliittinen toiminta nähdään hetkien hyödyntämisenä (Palonen 2006, 246). Tilaisuudessa voi nähdä kaksi erilaista käsitystä: voi ajatella että mikä tahansa hetki käy oikeaksi hetkeksi tai sitten pitää odottaa otollista hetkeä (Palonen 2006, 260).

"Politics deal with manoeuvring between the temporal dynamic of moment and its standstill, and simultaneously attempt to liberate the space of action towards a new direction, opened from then specific collision of the past and present experiences, which is referred to as Now-time (Jetztzeit)" (Lindroos 1998a, 12).

Walter Benjamin näkee poliittisen toiminnan kenttänä, joka on sidottu nykyhetkeen ja sen moninaisiin ajallisiin dynamiikkoihin. Ajan laadulliset erot muodostavat kokemukset, toiminta ja subjektiivinen käsitys tilanteesta. (Lindroos 1998a, 12-13) Kaikki ajalliset ulottuvuudet ovat läsnä nykyhetkessä. Tulevaisuus on nykyisyyden immanentti osa. Vain toiminta nykyhetkessä voi aktualisoida tämän mahdollisuuden ja näin muokata tulevaisuuden suuntaa. (Lindroos 1998a, 37) Ehtona ajalliselle mahdollisuudelle ja sen realisoitumiselle toiminnassa on mentaalinen läsnäolo. Toimija kääntää aikakokemuksen edukseen, ajalla pelaamiseksi. Tulevaisuuden odotukset käännetään toiminnaksi. (Lindroos 1998a, 69) Mikään ei ole täydellisesti menneessä. Mennyttä lähestytään kokemuksen kautta ja siitä tehdään nykyisyyttä tunnistamisen (act of recognition) kautta. (Lindroos 1998a, 41) "Reality may be approached only through the ways in which it is presented, and every present situation creates its own interpretation and presentation of the past." (Lindroos 1998a, 51) Tämä tarkoittaa nykyhetken ensisijaisuutta. Toimintaa leimaa liike kronologisesti koetun historian ja luonteeltaan kairologisen nykyisyyden välillä. (Lindroos 1998a, 13) Benjamin politisoi ajan. Hän kääntää tulevaisuusorientoitumisen ja tuo menneisyydestä mahdollisuuksia nykyiseen. (Palonen 1998, 251) Benjaminin mukaan ihmisten vapaus on omassa kokemuksessaan nykyisyydessä (Lindroos 1993, 67).

Benjaminin mukaan poliittiselle toiminnalle on luonteenomaista lineaarisen ajankulun katkaisu (Lindroos 1993, 69). Benjamin hyväksyy kaoottisen ja moninaisen asioiden luonnon vastakkaisena länsimaiselle rationaalisuudelle (Lindroos 1993, 71). Tapahtumilla on ainakin kaksi tulkintaa: perinteinen tulkinta, sekä jokin toinen. Tämä antaa mahdollisuuden kaaokseen, konfliktiin ja kontingenssiin. Katkennut, ei-lineaarinen aika luo mahdollisuuden toimintaan. (Lindroos 1993, 74)

Paloselle rakas peli-metafora on vaikea kääntää suomeksi. Englanninkielinen play&game -topos sisältää käsitykset niin pelistä, näytelmästä kuin leikistäkin. Toisaalta on kyse kilpailusta, esityksestä, leikkisyydestä ja uhkapelistä. (Palonen 2006, 262) Pelin topokseen liittyvät säännöt sekä lyhyt- tai väliaikaisuus (Palonen 2006, 25). Pelianalogia esittää, että politiikkaa voi olla vain siellä, missä on pelivaraa. Politisoinnilla jokin asia tulkitaan pelattavissa olevaksi. Myös pelin tulokset ja päämäärät voi kyseenalaistaa ja relativoida. Politikoinnissa myös säännöt ovat politiikan kohteina, joten ne tulisikin nähdä nyrkkisääntöinä. Oikeastaan samanaikaisesti on käynnissä useita pelejä, joilla ei varsinaisesti ole alkua tai loppua. (Palonen 1993a, 101-102) Sartrelaisittain politiikka on monien erilaisten pelien joustava ja muuttuva kompleks. Poliitiikka toimintana on peliareenoiden luomista ja käyttämistä. Poliitiikkaan pelinä liittyy myös ulospelaamisen (déjouer) mahdollisuus. Tilanteen kääntäminen omaksi eduksi muuttaa poliittista asetelmaa ja voi yllättää vastapuolen. (Palonen 1997, 117-118)

Toimintakäsitteenä polityn voi nähdä ajallistettuna toiminnan pelitilana, joka on politisoitu ja jota yleisesti pidetään poliittisena. Polity on politikoinnin horisontti. (Palonen 2003a, 179) Poliitiikan rajaamisella polityyn pyritään kontingenssin minimointiin, mutta se mikä kuuluu polityyn on kontingenttia. Politisointi on tilanteen muuttamiseen suuntautunutta toimintaa. (Palonen 1993a, 92, 135) Se on 'pelinavausliike', joka luo uusia mahdollisuuksia performatiiviselle toiminnalle (Palonen ja Summa 1996, 13). Asetelma politisoidaan kyseenalaistamalla annetut vaihtoehdot ja asettamalla uusia (Palonen 1993a, 93). Ilmiön politisoiva tulkinta luo pelivaraa toimijoille. Politisoinnit eivät vain siirrä poliittisen rajoja, vaan rakentavat pelikentän uudelleen. Politikointi on politiikan pelivaralla operointia. (Palonen 1997, 5, 16) Poliitiikkaa toimintana ei voi arvioida vain sen tulosten perusteella, vaan on otettava huomioon myös tekemisen tapa (Palonen 2003a, 177). Politikointi viittaa toiminnan operaatioihin, taitoihin ja strategioihin (Palonen 1997, 13). Siinä on eri tyyplejä, jotka riippuvat erilaisten mahdollisuuksien valinnasta (Palonen 2003a, 177). Politikointiin liittyy toisten vastustaminen ovelasti sekä älykkäästi toimiminen (Palonen 1993b, 11).

Ajan suhteen politikoinnin voi nähdä joko teleologisena tai opportunistisena. Teleologinen politikointimuoto asettaa päämäärän mahdollisuuksien ja odotusten horisonttiin. Odotukset on kuitenkin pidettävä jokseenkin väljinä, jotta niitä voi tarpeen mukaan muokata. Opportunistinen politikointimuoto on valmiimpi mukautumaan odotushorisontin muutoksiin ja muokkaa omaa politiikkaa sen mukaan. (Palonen 1993a, 185) Siinä missä teleologinen muoto määrittyy tavoitteista käsin, opportunistinen muoto pyrkii huomioimaan enemmän tilanteen tuomat mahdollisuudet ja haasteet. Policy on politikoinnin muoto tai rajatapaus. Sen voisi suomeksi kääntää sanoilla linja, ohjelma ja projekti. Se ei ole sen parempi kuin opportunistinen tai tilannekohtainen politiikka. Policy on suuntaa-antava ja se voidaan revisioida politikoinnin sisältä päin. (Palonen 1993a, 121; Palonen 2006, 124) Policy merkitsee toimien jatkuvuutta ja koordinaatiota ajassa (Palonen 2006, 145). Policy tavoittelee jotakin tulosta ja siihen sisältyy toive muutoksesta asioiden tilassa. Policy on ajatus ja toiminnan etukäteissuunnitelma. Poliittika toimintana seuraa viitoitettua linjaa enemmän tai vähemmän. Koska suunnitelma yksinkertaistaa asioita, tilanteet ovat arvaamattomia ja muiden policyt vastustavat toimintaa, linjasta on osattava poiketa tarvittaessa. Niinpä toimintaa ei voi täysin lyödä lukkoon ennalta. (Palonen 1993b, 9; Palonen 1997, 14) Policyn noudattamattomuus voi olla tilaisuuksien hyödyntämistä ja toiminnan ennalta-ajattelun rajojen ymmärtämistä (Palonen 1993b, 10). Kukaan toimijoista ei voi täysin toteuttaa policya, joka on laadittu ennen toimintaa. Policy riippuu tietynlaisesta jatkuvuudesta ajassa. Jatkuvuuden arvo on kuitenkin ymmärrettävä suhteessa katkoksiin, joissa tarvitaan improvisointia. (Palonen 2003a, 175-177)

4.5. Kansainvälinen politiikka – tila ja aika

Martin Wight esittää kuuluisassa artikkelissaan väitteen, että siinä missä politiikan teoria on pohdintaa valtiossa, kansainvälistä politiikan teoriaa valtioiden välisten suhteiden pohdinnan traditiona ei näytä olevan olemassa (Wight 1995, 15). "It is clear, therefore, that international theory, or what there is of it, is scattered, unsystematic, and mostly inaccessible to the layman." Esteenä kansainvälisen politiikan teorioille Wight näkee ennakkokäsityksen suvereenista valtiosta sekä kehitysuskon. (Wight 1995, 18-19)

Kansainvälinen teoria ymmärrettynä lähinnä kansainvälisenä lakina ei ole pystynyt kuvaamaan kansainvälistä politiikkaa, koska sen valtion sisäisiin suhteisiin liittyvä kieli on kansainväliselle todellisuudelle vierasta (Wight 1995, 32). Myöskään usko kehitykseen ei

sovi käsitykseen kansainvälisestä politiikasta toiston alueena (Wight 1995, 25). Walkerin mukaan taas valistuksen edistysopin korvaa kansainvälisessä politiikassa kontingenssi, pluralismi ja väkivalta (Walker 1993, 32-33).

Kansainvälisen voi ymmärtää tilana suhteessa valtioon. Kansainvälinen politiikan nähdään tapahtuvan valtion ulkopuolella. Siinä missä valtiossa vallitsee järjestys, kansainvälinen on kaaosta ja anarkiaa. Walkerin mukaan kansainvälisen politiikan teoriat eivät ole kiinnostavia niinkään selitysmalleina, vaan ne ilmaisevat ennen kaikkea poliittisen mielikuvituksen rajoja. Ne ovat historiallisesti spesifi ymmärrys poliittisen elämän luonteesta ja sijainnista. Kansainvälisen politiikan teoriatraditio on paikka, jossa rajoitetaan toisin ajattelemista poliittisista mahdollisuuksista. Poliittisen mielikuvituksen horisontit ovat kontingenteja ajassa ja paikassa. Kansainvälisen politiikan teoriat ovat osa diskurssia modernista valtiosta. Ratkaiseva moderni poliittinen ilmaus kaikista ajallis-tilallisista suhteista on valtiosuvereniteetin periaate. (Walker 1993, 5-6) Kansainvälisen politiikan teoriakompleksi nojaa käsitykseen suvereenisuudesta ajassa ja paikassa. Walker näkee kansainvälisen politiikan teoriat konstitutiivisena horisonttina politiikalle alueellisessa valtiossa. (Walker 1993, 8-9) Suvereniteettiperiaate oli historiallisesti spesifi vastaus kysymykseen poliittisesta identiteetistä (Walker 1993, 21). Tilallisuuden ensisijaisuudesta johtuen ajallisuus ilmaistaan lineaarisena (Walker 1993, 11).

Kun kanssakäyminen tilassa ja ajassa nähdään valtiosuvereniteetin kautta, valtio merkitään politiikan paikaksi, samalla kun valtioiden välinen tila nähdään pelkinä suhteina (Walker 1993, 20). "It seems that theories of international relations are always destined to be the poor relation of something somehow more 'authentic', more 'political', more 'critical'..." (Walker 1993, 34). Walker näkee Machiavellin kriittisen mahdollisuuden lähteenä kansainvälisen politiikan tradition tutkimiseen (Walker 1993, 31).

"More than almost anyone else [...] it is the name of Machiavelli that has come to symbolise what the tradition of international relations theory is all about. It is indeed necessary to take Machiavelli very seriously." (Walker 1993, 30)

Machiavelli haastaa rajanvedon valtion ja kansainvälisen välillä (Walker 1993, 38). Tulkinnoissa Machiavelli on sijoitettu kansainvälisen anarkian tilaan, vaikka hänen kirjoituksensa ovat ymmärrettävissä vain poliittisen yhteisön kautta (Walker 1993, 41; Wight 1995, 18). Aseistautuneen kansalaisuuteen liittyen Machiavelli luo jatkuvuuden yhteisön sisäisten ja niiden välisten asioiden välillä (Walker 1993, 42). Poliitiikan tilallisella muodolla (valtio) on myös ajallinen kontingenssi (Walker 1993, 109). Machiavellin käsitys

politiikasta perustuu ymmärrykseen maailmasta muuttuvana (Walker 1993, 112). Suvereniteetti ei ole poliittisen järjestyksen pysyvä periaate. Sen ei myöskään voi sanoa loppuneen tai ylipäättänsä olleen ja sitten ei (Walker 1993, 163).

Koska aika ja kontingenssi ovat keskeisiä politiikalle ymmärrettynä toimintana, on hyvä pohtia myös hieman kansainvälisen politiikan suhdetta aikaan. Samalla aikakäsitys auttaa ylittämään rajanvedon valtio-opin ja kansainvälisen politiikan välillä. Merkityksellinen vuorovaikutus maailmanpolitiikassa ymmärretään inter- ja intra-käsitteillä (Aaltola 1999, 47). Intraominaisuuksien kuten yhteisö ja kulttuuri laajentaminen interasioiden selittämiseksi sivuuttaa epäsäännönmukaisuuden, anarkian, sattumat ja järjettömyyden (Aaltola 1999, 50). Aaltolan mukaan kansainvälisessä politiikassa vallitseekin aleatorinen rytmi. Aleatorisuus edustaa sattuman elementtiä, joka antaa kansainväliselle politiikalle sen muodon, sisällön ja dynamiikan. Rytmi puolestaan on liikkeiden säännönmukainen kaava. (Aaltola 1999, 19) Menneen ja tulevan rytmittäminen nykyhetken kanssa luo yhtenäisyyttä ja jatkuvuutta ajassa nykyhetken vaatimuksista käsin (Aaltola 1999, 55).

Kansainvälisen politiikan selkeä kuvaaminen on mahdotonta (Aaltola 2000, 129). Aaltola näkee kansainvälisen politiikan pelinä, jonka sääntöjä pyritään hahmottamaan (Aaltola 2000, 129). Säännöt kuitenkin peittävät myös asioita alleen. Yksinkertainen kuva pelistä peittää todellisuuden moninaisen luonteen. (Aaltola 2000, 130) Kansainvälinen politiikka perustuu ristiriidoille (Aaltola 2000, 144). Kansainvälisessä politiikassa aika nähdään joko realismin kautta syklisenä toistona tai idealismin lineaarisena kehityksenä (Aaltola 2000, 133). Temporaalisuus on harvoin kansainvälisen politiikan tutkimuksen lähtökohta, mutta aika on epäsuorasti kansainvälisen politiikan kuvan osa säännönmukaisena pelinä (Aaltola 2000, 136). Peli jättää tilaa toiminnalle, mutta toiminta ymmärretään vain pelin kontekstissa (Aaltola 2000, 142). Kansainvälisessä politiikassa aika voidaan ymmärtää muutoksena. Se rytmittää tapahtumia merkityksellisiksi kokonaisuuksiksi. (Aaltola 2000, 147) Kansainvälinen peli on Aaltolan mukaan tila, jonka täyttävät määrätyt säännöt sekä epämääräiset tapahtumat (Aaltola 2000, 151).

4.6. Sharonin politiikka

Jos aiemmin vallinnutta tilannetta ajatellaan pelinä, Sharonin vetäytymissuunnitelman voi nähdä politisointiilikkeenä. Se avasi poliittista pelitilaa tekemällä siirtokuntien purkamisen, palestiinalaisalueilta vetäytymisen ja yksipuolisen toiminnan mahdolliseksi peliliikkeeksi. Palestiinalaisten puolelta sitä ei odotettu ja näin Sharon tavallaan pelasi palestiinalaiset ulos tilanteesta ja toisaalta pyrki muuttamaan pelin sääntöjä siten, että peliin palaaminen olisi palestiinalaisille hankalampaa. Suunnitelman voi nähdä policyna, jonka mukaan Sharon pyrki asiassa etenemään. Selkeänä suunnitelmana se oli kuitenkin jokseenkin jäykkä rajoittaen politikoinnin mahdollisuuksia.

Vetäytyminen on ymmärrettävissä politiikan ulottuvuuksien kautta siten, että sillä pyrittiin tietyn tilan määrittelyyn. Jossain määrin vetäytymisellä pyrittiin määrittämään niin Israelin valtion rajoja kuin Erets Israelina pidettyä aluetta. Toimijuuden kannalta näyttää siltä, että Sharon Israelin kansan nimissä toimi etenkin Israelin juutalaisten hyväksi, jos tavoitteena oli pyrkiä säilyttämään valtion juutalainen luonne. Sharonin puheet vetäytymissuunnitelmasta edustavat kielellistä ulottuvuutta, sitä miten kieltä käytettiin politiikan välineenä. Aika nousee keskeiseksi ulottuvuudeksi tutkittaessa Sharonin puheita noin kahden vuoden ajalta. Puheissa on vastattava jotenkin tilanteiden muutokseen.

Kun tarkastelen Sharonin puheita siitä näkökulmasta, mihin poliittisiin kamppailuihin ne liittyivät ja miten niillä näihin kamppailuihin otettiin osaa, kiinnittyy huomio Sharonin taitoon politikoida. Koska kontingentti tilanne ei ole koskaan toimijan hallussa eikä toimien kaikkia seurauksia voi ennustaa, täytyy toiminnan mukautua jonkin verran tilanteeseen. Sharonin on otettava oletettu tai todellinen vastustus huomioon. Mahdollisuuksia voi itsekkin pyrkiä tuottamaan ja esiin nouseviin tilaisuuksiin pitää pyrkiä tarttumaan. Samalla jo suunnitelma itsessään rajaa mahdollisia toimia.

5. POLITIIKAN RETORINEN ULOTTUVUUS

Lähestyn Sharonin puheita vetäytymissuunnitelmasta siitä lähtökohdasta, että tutkimus on tulkintaa. Se luoma näkemys kohteesta on kuitenkin aina yksipuolinen ja valitun tarkastelukulman värittävä. Retoriikka tähtää yleisön suostutteluun ja sen tarjoamalla välineistöllä toiminta tulee tutkijalle osin selkeämmäksi kuin toimijoille itselleen. Taustoitan tässä tutkimuksen tekemistä Kari Palosen näkökulmasta. Retoriikan puolesta sitä avaavat myös Riikka Kuusiston ja Hilikka Summan kirjoitukset. Tarkemmin lähestyn aineistoani Chaïm Perelmanin uudella retoriikalla. Tästä syystä kerron Perelmanin retoriikasta hieman laajemmin, vaikka hän rajaa poliittisen puheen vain erityisyleisön suostutteluun. On myös hyvä pohtia Perelmanin teorian poliittisuutta.

5.1. Tutkimus tulkintana

Sovinnainen tiedonkäsitys olettaa, että asiat joko tiedetään tai ei tiedetä. Tutkimuksen rooli on muuttaa tuntematon asia tutuksi. Vastauksen oletetaan olevan valmiina ja se vain löydetään. Poliitiikan tutkimuksessa tutkimuskohde ei ole tutkijalle koskaan täysin outo. Tutkimusta tehdessään hänen tuleekin muuttaa tuttu oudoksi problematisoimalla asioita, jotka näyttävät selviltä. Tutkija joutuu ennen kaikkea muuttamaan ilmiötä koskevia ennakkokäsityksiään. Uudet käsitykset eivät välttämättä ole sen parempia kuin aiemmatkaan, koska nekin ovat vain käsityksiä, eivät tietoa. Paloselle tutkimus on tulkintaa, johon liittyy kaksi teesiä. Läpitulkinanvaraisuusteekin mukaan jokainen tulkinta on kiistettävissä ja sille voi löytää vastaväitteitä ja vaihtoehtoja. Tyhjentyttömyysteesi puolestaan tarkoittaa, ettei mistään ilmiöstä voi antaa täysin tyhjentävää tulkintaa. Tulkinta on relatiivista ja suhteessa muihin tulkintoihin, ennakkokäsityksiin ja vaihtoehtoihin. Tulkinta on aina ehdollinen, vajavainen ja yksipuolinen käsitys ilmiöstä. Tulkinta vapauttaa lukijan 'tiedon' illuusiosta ja avaa tietä käsitysten moninaisuudelle ja kiistoille. Myös tutkija osallistuu väittelyyn. Tämä käsitys vaatii luopumista essentialismista ja käsiterealismista ja siirtymistä agnostisismiin suuntaan. Asiat eivät ole jollain tietyllä tavalla. On vain erilaisia käsityksiä asioista. Niiden olemassaoloon ei oteta kantaa. (Palonen 1988, 14-16)

Poliitiikka on tulkinnan kautta ymmärrettävää toimintaa. Kun politiikka ymmärretään toimintana, se on sellaisena näkymätöntä tutkijalle, toisin kuin sitä ympäröivät sanat. Teksteissä politiikalla on materiaallinen kiinnekohta 'jälkinä', joita se jättää. Tällaisia

tekstejä ovat ohjelmat, suunnitelmat, kertomukset ja tutkimukset politiikasta. (Palonen 1993a, 26; Palonen 1988, 20) Poliittisen tekstin tulkinnassa on otettava huomioon, että tekstin ja politiikan välillä on kuilu. Ajatus ja sanat eivät koskaan täysin vastaa tekoja. Poliittikka toimintana ylittää sitä koskevat etu- ja jälkikäteistekstit. Poliittikan tekstit eivät kerro kaikkea politiikasta ja voivat olla monimielisiä. (Palonen 1988, 150-157)

"Politologia on tulkintani mukaan tiedettä siitä, miten poliittista aspektia luetaan esiin mistä tahansa ihmisten toimintaa koskevasta ilmiöstä" (Palonen 1997, 60). Poliittikka ei ole koskaan puhdasta vaan aspektimainen ilmiö. Poliittisuuden esiin saaminen edellyttää toimintaa eli luentaa. Tuloksena ei saada vastausta vaan tulkinta, joka on aina epätäydellinen. Mikään ilmiö ei ole ainoastaan poliittinen, vaikka politiikan tutkimuksessa kiinnostaa vain sen poliittisen aspektin kartoitus. (Palonen 1993a, 13-14) Ilmiöstä tutkitaan, missä poliittisuus tulee esille. Tämä on suhteessa siihen, mitä politiikalla ja poliittisuudella ymmärretään. Paloselle keskeistä politiikassa on konfliktiperspektiivi, jonka mukaan politiikasta ei voi puhua ilman vastustajia ja vastustusta. (Palonen 1988, 19)

Paloselle tutkimus on tulkintaa, joka politiikantutkimuksen tapauksessa muistuttaa läheisesti kohdettaan tai voidaan jopa nähdä sen erikoistapauksena (Palonen 1988, 13). Tutkimus esitetään ikään kuin tietynlaisena polycyna. Toimenpiteiden yhteenkuuluvuutta ja linjan jatkuvuutta liioitellaan, vaikka suunnitelmasta onkin poikettava jonkin verran. Tämä rationalisoi tutkimuksen. Tutkimus on tutkijan ja kohteen yhteenotto. Tutkija varautuu siihen polycyllä, joka on alisteinen kohteen ja kysymyksenasettelun nostamille näkökohdille. Mutta toisin kuin politiikassa tutkimus on vahvasti teleologista siten, että se suuntautuu tutkimustekstin valmistamiseen. (Palonen 1988, 17-18)

5.2. Retorinen tutkimusote

"Retoriikan tehtävänä on taivuttaa ja suostutella tietty yleisö hyväksymään tietyt teesit tietyssä tilanteessa." Retoriikka on siis itsessään toimintaa ja aktiivista poliittista kamppailua. (Kuusisto 1998, 24) Retoriikan alue tai maailma kattaa ne tilanteet, aihepiirit ja kysymykset, joissa on mahdollisuus erilaisiin mielipiteisiin ja perusteltuihin kantoihin. Retoriikan kohteena on siis kontingenssi - "se, mikä voisi olla toisinkin" sekä yleisön vakuuttamisen keinot. (Kuusisto 1998, 22) Tosiasioita ei ole sellaisenaan. Ne on aina selitettävä ja kytkettävä yhteyksiinsä, jotta ne voidaan ymmärtää. Retoriikalla ja

kertomuksilla luodaan maailmaan järjestystä ja määritellään eri toimijoiden asemaa ja roolia. (Kuusisto 1996, 270-271) Maailma on meille aina tulkittu ja merkityksellistetty. Se ei näyttäydy suoraan ja objektiivisesti. Maailma ei ole myöskään valmiiksi olemassa, vaan syntyy ja muuttuu kielessä ja kertomuksissa. Kielellä ja kielessä konstruoidut poliittiset todellisuudet ovat aina poliittisia ja konstruoituja, vaikkei niitä aina sellaisiksi huomattaisikaan. (Kuusisto 1998, 15-16) Retoriikka on kielen avulla tapahtuvaa toimijoiden, tilanteiden ja tapahtumien määrittelyä ja selittämistä. Tavoitteena on jokin konkreettinen toiminta. Vaikeat päätökset edellyttävät vakuuttavaa perustelua, uskottavan ja vetovoimaisen tarinan, jotta ihmiset saadaan sitoutumaan niihin voimakkaasti. (Kuusisto 1996, 269) Puheissa moniselitteisille tapahtumille annetaan nimi, juoni ja merkitys. Tällä perustellaan suhtautumisvalintaa ja toimintamallia yleisölle. Puheet toimivat maailmanpolitiikan keskeisinä selityksinä. (Kuusisto 1998, 7, 11)

Palosen mukaan politiikkaa on vaikea ajatella ilman retorista ulottuvuutta. Retoriikan traditiot ja käytötavat ovat moninaisia. Se ei siis muodosta yhtä oppirakennelmaa tai metodologiaa, vaan on enemminkin aspekti tutkimuskohteesta. (Palonen ja Summa 1996, 7; Palonen 1997, 3, 75) Paloselle kieli on politiikkaa konstituiva ulottuvuus ajan, tilan ja toiminnan rinnalla. Kieli on politikoinnin resurssi. (Palonen 1997, 2) Retoriikka painottaa kielen toiminnallista perspektiiviä (Palonen 1997, 25). Retorisella sanastolla pyritään saamaan toimintaa esiin siten, että se on tutkijalle paremmin ymmärrettävää kuin toimijoille itselleen. Samalla pyritään kuitenkin säilyttämään toiminnan poliittinen luonne, jossa on toiminnan oleellisin merkitys. (Palonen 1997, 4-5)

5.3. Perelmanin uusi retoriikka

Retoriikan voi nähdä osoituksena sofistien ja filosofian sokraattisen perinteen erosta. Sofistien mukaan tiedolla on juuret poliiksessa toimimisessa, eikä vain kontemplaatiossa. Uusi retoriikka aktualisoi tämän sofistien kritiikin. (Palonen 1997, 75) Filosofiaa on ajateltu totuuden etsintänä, kun taas sofistien ja reettorien tekniikoilla on pyritty hakemaan hyväksyntää erilaisille vaihtuville tai pettäville mielipiteille (Perelman 1996, 13). Sofismi liittyy epäjärjestyksen ja maailman kontingenttisuuden käsitteellistämiseen (Palonen 1997, 6). Perelman sanoo jatkavansa kreikkalaista retoriikan ja dialektiikan traditiota vastakkaisena järjen ja järkeilyn traditiolle, jonka Descartes aloitti (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 1). Perelman seuraa Aristoteleen jaottelua analyyttiseen ja dialektiseen

päätelyyn. Hänelle nämä vastaavat logiikkaa ja argumentaatioteoriaa. Analyyttinen päätely nojaa syllogismin mallille. Päätely on aina pätevä, mutta sen johtopäätökset ovat tosia vain jos premissit ovat tosia. Totuus on lausuman ominaisuus. Dialektinen päätely pohjaa yleisesti hyväksytyihin mielipiteisiin. Näiden perusteella haetaan hyväksyntää väitteille, jotka voivat olla kiistanalaisia. Pyritään siis vakuuttamaan ja suostuttelemaan. Päätelmät eivät ole kiistattomia. Argumentit voivat olla enemmän tai vähemmän vakuuttavia ja vahvoja, mutteivät koskaan muodollisia. Näin saadaan kaksi eri päätelyn muotoa, joista toinen nojaa mielipiteisiin ja toinen totuuteen. (Perelman 1996, 7-9)

Dialektinen ja analyttinen päätely ovat toisilleen rinnakkaisia päätelyn muotoja. Dialektinen päätely koskee sen alaa, mikä on todennäköistä ja analyttinen sitä, mikä on välttämätöntä. (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 5) Descartesin mukaan vain itsestään selvä on järjen merkki ja rationaalista on vain demonstratiivinen päätely (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 1; vrt. Descartes 1994, 22). Argumentaatio ei voi koskaan tuottaa selviöitä ja itsestäänselvyksiä. Argumentointi on itse asiassa mahdollista vasta, kun selviö on kyseenalaistettu. (Perelman 1996, 13) "The very nature of deliberation and argumentation is opposed to necessity and self-evidence, since no one deliberates where the solution is necessary or argues against what is self-evident." Argumentaatioon kuuluu se, mikä on uskottavaa, vakuuttavaa ja todennäköistä. (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 1) Dialektinen päätely ei ole koskaan yleispätevää, vaan sen arvo riippuu sen vaikutuksesta jonkun ajatteluun (Perelman 1996, 8-9). "Tehokas argumentti vakuuttaa sen, jolle se osoitetaan" (Perelman 1996, 8). Dialektiset päätelmät koostuvat perusteluista eli argumenteista, joilla pyritään tietyn kiistanalaisen väitteen hyväksymiseen tai hylkäämiseen. Perelmanin uusi retoriikka kattaa kaikki ei-demonstratiiviset esitykset eli kaikki vakuuttamiseen ja suostutteluun tähtäävät esitykset yleisöstä ja asiasta riippumatta. (Perelman 1996, 11-12)

Perelmanin lähtökohtana on arvopäätelmien järjellinen arviointi, koska niitä ei voida arvioida formaalin logiikan mukaisesti samoin kuin tosiasioita. (Summa 1996, 63)

"Koska toiminta on satunnaisuuden eli kontingenssin aluetta, jota ei voida hallita tieteellisillä totuuksilla, tietyn järjellisuuden turvaaminen yksilöllisen ja kollektiivisen tahdon toteuttamisessa vaatii välttämättä dialektisia päätelmiä ja retorista esitystä." (Perelman 1996, 173)

Arvopäätelmien rationaalisen perustan Perelman uskoo löytävänsä argumentoinnin kautta, koska yhteisymmärrys arvoista syntyy argumentoinnin välityksellä. Perelmanin mukaan uusi retoriikka on praktisen päättelyn tutkimusta ja sen tavoitteena on esittää miten arvopäätelmien uskottavuus rakennetaan vakuuttavan kielenkäytön avulla. Retoriikka ei ole vain kaunopuheisuutta, vaan päättelyn ja vakuuttamisen tutkimusta. Argumentointi yhdistää järjen ja tunteen, tietämisen ja tahtomisen. Esityksen muoto ja sisältö liittyvät yhteen ja ovat vakuuttamisen keinoja. (Summa 1996, 63-65) Formaalin logiikan mukaan mikään sen itsensä ulkopuolella ei ole rationaalista ja loogista, mutta argumentointi on järjenkäyttöä, joka ohjaa meidän omaa toimintaamme sekä vaikuttaa muihin (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 2-3). Uuden retoriikan mukaan ihmiset tekevät kaiken aikaa järkeviä valintoja, joita edeltävässä harkinnassa punnitaan erilaisia ratkaisuja. Argumentointi onkin rinnastettavissa käytännölliseen järkeen. (Perelman 1996, 15) "Common sense regularly opposes facts to theories, truths to opinions, and that which is objective to that which is not" (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 511). Oleellisia ovat ongelmat, jotka koskevat moraalialia, yhteiskunnallisia asioita, politiikkaa, filosofiaa ja uskontoa. Ne ovat luonteeltaan sellaisia, etteivät ne sovi matemaattisiin tai luonnontieteellisiin metodeihin. Silti niiden alueelta ei voi kieltää järkeilyä ja keskustelua. (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 512) Argumentaatio kuuluu etiikkaan ja politiikkaan. Siinä valinnat ja kiistat ovat välttämättömiä (Perelman 1996, 13).

Argumentaatio eroaa muodollisesti pätevästä todistamisesta monessa kohtaa. Ensinnäkin se perustuu luonnolliselle kielelle, jonka merkit eivät ole yksiselitteisiä. Niinpä argumentaatioon liittyy aina tietty tulkinnallisuus. Matemaattisten todistusten aksioomista ei keskustella, koska niiden pitää olla selviä ja tosia. Argumentaatio pyrkii hankkimaan ja vahvistamaan yleisön hyväksyntää ja kannatusta tietyille väitteille. (Perelman 1996, 16) Luonnollisissa kielissä monimielisyys ja tulkinnanvaraisuus ovat sääntö. Tulkinnassa auttavat lauseyhteys, verbaalinen ja ei-verbaalinen viitekehys sekä puhujaa ja yleisöä koskevat tiedot. Tekstit pyritään tulkitsemaan niin, että niitä pidetään tosina ja järkevinä tai ainakin mielekkäinä. (Perelman 1996, 53)

5.4. Argumentoinnin yleisölähtöisyys

Puhe ei ole koskaan tyhjiössä, vaan siihen liittyy puhujan ja yleisön kohtaaminen. Koska argumentaatiolla pyritään vaikuttamaan yleisöön, sen on otettava myös yleisön mielipiteet huomioon. (Perelman 1996, 16, 18) Esitys on aina sovitettava yleisöön. Puhujan on tunnettava yleisön mielipiteet, koska päättelyn lähtökohdaksi on valittava vain väitteitä, jotka oletetaan kuulijoiden hyväksyvän. (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 23-24, 65, 416; Perelman 1996, 28) Oletetun yleisön tulisi olla mielellään mahdollisimman lähellä todellista, jotta argumentit toimisivat (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 20).

Argumentaatiossa ei pyritä todistamaan johtopäätöksiä, vaan siirtämään premisseille osoitettu hyväksyntä koskemaan johtopäätöksiä. Lähtökohtana on siis pidettävä premissejä, joilla on tarpeeksi hyväksyntää tai sitten hyväksyntää pitää vahvistaa. Hyväksynnän siirtäminen vaatii lisäksi sidoksen luomista premissien ja väitteiden välille. (Perelman 1996, 28) Argumentit tulisi valita sen mukaan, mikä sopii tilanteeseen (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 468). Argumentit, jotka johtavat samaan johtopäätökseen vahvistavat toisiaan. Toisaalta kaikki argumentointi viittaa epäilyyn ja epävarmuuteen. (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 471, 487) Argumentaatio suuntautuu tulevaan. Se aiheuttaa toimintaa tai luo valmiuden toimintaan (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 47). Sillä pyritään muokkaamaan olemassa olevaa asioiden tilaa (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 54). Argumentaatiolla ei tavoitella vain älyllistä hyväksyntää, vaan usein myös toimintaa ja toimintavalmiutta (Perelman 1996, 19).

Yleisöön eivät kuulu kaikki, jotka kuulevat puheen, vaan vain ne, joihin puhuja haluaa vaikuttaa argumentoinnilla (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 19; Perelman 1996, 21). Yleisön voi jakaa kuulijoiden lukumäärän tai argumentaation päämäärän mukaan. Universaaliyleisö kattaa periaatteessa koko ihmiskunnan. Yhden kuulijan yleisön kanssa puhuja on dialogissa. Yleisö voi olla myös puhuja itse. Suostuttelulla (persuasion) pyritään saamaan aikaiseksi toimintaa ja vakuuttamisella (convincing) vedotaan järkeen. Tähän liittyy toinen yleisöjako. Suostuttelu suuntautuu erityisyleisölle ja vakuuttaminen universaaliyleisölle. Jako ei riipu kuulijoiden määrästä, vaan puhujan pyrkimyksistä. (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 27-30; Perelman 1996, 25) Universaaliyleisö on määrittelemätön ja erityisyleisö sellainen, jonka koostumus tiedetään ja sen erityisintresseihin voidaan vastata. (Summa 1996, 67-68) Poliittinen puhe suuntautuu aina erityisyleisölle, koska sillä pyritään saamaan aikaan toimintaa.

5.5. Argumentointi

Suurimmalta osalta Perelmanin kirjoitukset sisältävät argumentoinnin lähtökohtien sekä erilaisten keinojen kuvaamista ja luokittelua. Perelmanin suurin arvo onkin retoriikan keinojen havainnollistajana ja systematisoijana (Summa 1996, 73). Argumentaation lähtökohtana ovat julkilausumattomat oletukset yleisistä perusteista, joilla yleisöä kannattaa lähestyä. Näitä 'esisopimuksia' ei oleteta kyseenalaistettavan. (Summa 1996, 70) Yleisöä yhdistävät tekijät voi jakaa kahteen eri luokkaan. Ensiksi todellisuuteen, johon liittyvät tosiasiat, totuudet ja otaksumat. Niillä vedotaan universaaliyleisöön. Toiseksi on asioiden suotavuus, johon kuuluvat arvot, hierarkiat ja päättelysäännöt. Näitä käytetään erityisyleisön suostutteluun. (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 66; Perelman 1996, 30) Tosiasiat ovat havaittuja, oletettuja, mahdollisia ja todennäköisiä. Totuudet ovat monimutkaisempia järjestelmiä, jotka luovat yhteyksiä faktojen välille. (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 68-69) Oletukset lähtevät käsityksestä siitä, mikä on normaalia ja todennäköistä. Aina on kuitenkin mahdollisuus siihen, että jotain odottamatonta tapahtuu. (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 71; Perelman 1996, 32) Arvoilla on universaali hyväksyntä niin kauan kun niitä ei määritellä. Mutta kun niitä täsmennetään argumentoinnissa ja sovelletaan toimintaan, niistä tulee kiistanalaisia. Arvot voi edelleen jakaa abstrakteihin (esim. hyvyys, kauneus) ja konkreettisiin (esim. isänmaa, kirkko). (Perelman 1996, 34) Päättelysäännöt rinnastuvat otaksumiin. Niillä voi vahvistaa arvojen ja hierarkioiden hyväksyntää. (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 83; Perelman 1996, 37) Esityksessään puhujan on tehtävä valinta sen suhteen, mitä hän valitsee lähtökohdiksi yleisön hyväksymien väitteiden joukosta. Lisäksi puhujan on valittava millä tavalla hän näitä lähtökohtia kuvaa. (Perelman 1996, 41-42) Tiettyjen lähtökohtien valitseminen antaa niille läsnäolon esityksessä (Perelman 1996, 43). Puhujan ei tarvitse luetella kaikkia päättelyn vaiheita. Hänen kannattaakin viipyä pidempään sellaisissa seikoissa, jotka ovat kiistattomia. (Perelman 1996, 45)

Argumentoinnin tekniikoilla rakennetaan väitteiden uskottavuutta (Summa 1996, 70). Erillisten argumenttien rakennetta voi tutkia. On kuitenkin pidettävä mielessä, että vaikka tutkimusmielessä puheen eri komponentteja voikin erotella, ne ovat osa diskurssia kokonaisuutena. (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 187) Perelman jakaa argumenttityypit assosiativisiin eli sidosmuotoisiin ja dissosiativisiin eli erottelumutoisiin. Assosiativiset argumentit toimivat siten, että pmissettä koskeva hyväksyntä siirretään johtopäätöksille. Assosiaatio tuo erillisiä elementtejä yhteen luoden yhtenäisyyttä niiden

välillä. Näin niitä voidaan organisoida ja arvioida. Dissosiativisilla argumenteilla pyritään erottamaan tekijöitä, joita pidetään yhtenäisinä tai yhtenäisenä ryhmänä kieleen ja vakiintuneeseen perinteeseen perustuen. Dissosiaation tavoitteena on asioiden uudenlainen muotoileminen. (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 190-192; Perelman 1996, 58) Assosiativiset argumentit voi jakaa kolmeen luokkaan: kvasiloogisiin, todellisuuden rakenteeseen perustuviin ja todellisuuden rakennetta rakentaviin argumentteihin. Kvasiloogiset argumentit väittävät olevansa samanlaisia kuin formaali päättely ja matematiikka, mutta eivät ole muodollisia. Ne vaativat jonkinlaista supistamista, jotta näyttävät demonstratiivisilta. Todellisuuden rakenteeseen perustuvat argumentit liittyvät todellisuuden eri osien suhteisiin. (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 191-192; Perelman 1996, 59-60) Näihin kuuluvat peräkkäisyysiteet, joissa keskenään verrattavien termien on oltava samalla ilmiötasolla. Rinnakkaisuussuhteet taas yhdistävät kaksi asiaa, jotka eivät ole samalla tasolla. Niistä toinen on aina perustavampi ja toinen sen ilmentymä. (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 296; Perelman 1996, 102) Todellisuuden rakennetta rakentavat argumentit kuvaavat todellisuutta yksittäistapauksen kautta esimerkiksi havainnollisuudella tai mallilla (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 350). Tähän luokkaan kuuluu myös on analogia, jonka erityistapauksena Perelman pitää metaforaa (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 371, 399). Dissosiaation prototyyppi on ilmiö-todellisuus -pari (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 415; Perelman 1996, 142). Sama asia voidaan ilmaista myös yleisemmin termin I ja termin II suhteena. Tässä suhteessa termi I on aktuaalinen, välitön ja tiedetään suoraan. Termi II on ymmärrettävissä vain suhteessa termiin I, mutta samalla se luo sille kriteerin ja normin (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 416).

5.6. Perelmanin retoriikan poliittisuus

Perelmanin suhtautuminen politiikkaan on ambivalenttia. Hän myöntää ajatteluun ja argumentointiin sisältyvän poliittisen ulottuvuuden, mutta pyrkii rajoittamaan sitä sisältä päin. (Palonen 1997, 77) Perelmanin puolustukseksi on kuitenkin sanottava, ettei hän itse edes eksplikoinut politiikkakäsitystään tai ollut siitä erikseen kiinnostunut. Sitä on silti hyvä kysyä silloin, kun hänen näkemyksiään pyrkii sovittamaan politiikan tutkimukseen. (Palonen 1997, 91)

Argumentaation edellytys on aina tietynlainen kohtaaminen ja yhteisymmärrys. Puhuminen ja kuulluksi tuleminen eivät ole mahdollisia kenelle tahansa missä tahansa tilanteessa. (Perelman 1996, 18) Argumentointi olettaa äyllisen kontaktin. Minimivaatimuksena on yhteinen kieli. (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 14) Argumentointi on vastakkaista voimankäytölle. Tämä tarkoittaa, että puhuja myös arvostaa kuulijan suostumusta. Kuulija ei ole objekti vaan hänen vapaaseen arvostelukykyynsä vedotaan. Argumentointi edellyttää mielten yhteisöä, joka sulkee pois väkivallan niin kauan kuin se kestää. (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 55) Argumentoinnin olemassaolo ei ole pakottavaa eikä mielivaltaista. Se antaa merkityksen ihmisen vapaudelle, kun järkevä valinta on mahdollinen. (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 514) Perelman olettaa jonkinlaisen yhteisön olemassaolon argumentaation edellytykseksi. Sitä tarvitaan, jotta osapuolet suostuvat puhumaan keskenään. Tämä yhteisö on konfliktien yläpuolella, eikä ei riipu käsiteltävästä ongelmasta tai yleisöstä. (Palonen 1997, 88)

"The theory of argumentation will help to develop [...] the justification of the possibility of a human community in the sphere of action when this justification cannot be based on a reality or objective truth" (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 514).

Perelmanin teoria perustuu oletukseen yhteistoiminnallisuudesta. Argumentoinnilla tuotetaan yhteisymmärrystä. (Summa 1996, 67, 72) Perelman supistaa retoriikan koskemaan vain argumentatiivisuutta ja rationaalisuutta. Näin retoriikan kaunopuheisuus ja manipulatiivisuus jää varjoon. Perelmanilla poliittinen retoriikka jää aina irrationaalisen ja 'huonon' argumentoinnin alueelle, koska se ei pyri vetoamaan universaaliyleisöön. Perelmanin retoriikkakäsitys olettaa, että konsensukseen päättyvä rationaalinen argumentointi on mahdollista joka tilanteessa. (Summa 1996, 72-73)

Retoriikkaa voi pitää lähestymistapana, joka löytää mistä tahansa tekstistä kaksi toimijatyyppeä - puhujan ja yleisön. Argumentointi vaatii aina vastustajaa ja kamppailua. Konfliktisuus on tunnusomaista politiikalle. Perelmanin näkökulma lähtee puhujan tilanteesta. Yleisö on puhujan konstruktio, jolle argumentoidaan. Yleisön politiikka rajoittuu väitteen hylkäämiseen tai hyväksymiseen. Osapuolten suhteet ovat siis rakenteellisesti asymmetrisiä. Puhujan on sopeuduttava siihen mitä olettaa yleisön hyväksyvän, mutta tällä ei ole mahdollisuutta vasta-argumentointiin. Perelman kyllä myöntää tietyissä tilanteissa molemminpuolisuuden argumentointitilanteessa ja mahdollisuuden kompromissiin. Poliittisesti juonikas argumentointi pyrkii murtamaan argumentoinnin kehyksen kvasiluonnollisuuden. Osa yleisöstä rajataan pois pelistä ja puhuja muuttuu suvereeniksi toimijaksi irrottautumalla yleisö- ja yhteisösiteistä. (Palonen 1997, 80-81, 91)

Toinen pari liittyy argumenttien ja teesien suhteeseen. Perelmanille teesit ovat ensisijaisia toiminnassa. Argumentit ovat aina suhteessa teeseihin, eivätkä ole ymmärrettävissä ilman näitä. Argumentointi voi vain tukea tai horjuttaa teesien hyväksymistä. (Palonen 1997, 82-83) Perelmanin näkökulma on yksipuolisesti argumentoinnissa, eikä hän kysy teesien alkuperää, valintaa ja merkitystä (Palonen 1997, 91). Puhuja ja yleisö kamppailevat argumenteilla teeseistä. Palosen mukaan politiikassa yleisölle teesin vastustaminen on sen kannatusta tärkeämpää ja täten puhujalle tärkeää on yleisön provosointi. "Politiikan retoriikassa voidaan siis lähteä oletuksesta, että vastustus on paradigma ja kannatus poikkeustapaus." Argumentointi on toimintaa, joka pitää tilannetta liikkeessä. Myös argumentin kiistäminen muuttaa tilannetta, teesin ja argumentin välistä yhteyttä sekä puhujan ja yleisön suhdetta. (Palonen 1997, 89)

5.7. Sharonin retoriikka

Koska kyse on poliittisesta puheesta, Sharonin puheet suuntautuvat erityisyleisölle. Yleisöön pyritään vetoamaan arvojen, hierarkioiden ja päättelysääntöjen kautta siirtämällä näille oletettua hyväksyntää teeseille. Sharonin on puheissaan valikoitava tietyt premissit ja sitten kuvattava niitä tietyllä tavalla. Tässä auttaa erilaisten argumenttien käyttö. Puheilla pyritään suostuttelemaan toimintaan eli suunnitelman hyväksymiseen ja toteuttamiseen. Retoriikka tarjoaa näkökulman niihin kamppailuihin, joihin Sharonin puheet liittyivät ja siihen, miten niitä käytiin. Yleisö on se joukko ihmisiä, joihin puheella pyritään vaikuttamaan. Yhdessä puheessa voi esiintyä useita yleisöjä.

6. ARIEL SHARONIN VETÄYTYMISSUUNNITELMAA KOSKEVAT PUHEET

Olen tarkastellut Ariel Sharonin vetäytymissuunnitelmaa koskevia keskeisiä puheita joulukuusta 2003 elokuulle 2005. Tämä aikaväli kattaa ensimmäisen maininnan vetäytymissuunnitelmasta sen toteutukseen asti. Puheet eroavat sisällöltään huomattavasti sen suhteen, miten niissä suunnitelmaa perustellaan. Ne kuvastavat ensinnäkin niitä poliittisia kamppailuja, joihin vetäytymissuunnitelma alunperin liittyi. Tarkemmin ne kertovat siitä politikoinnista, jota suunnitelman hyväksymiseksi ja toteuttamiseksi tehtiin. Puheista saakin muodostettua kuvan poliittisesta kamppailusta suunnitelman ympärillä. Vetäytymissuunnitelman ja siihen liittyvät puheet voi nähdä yksittäistapauksena, jonka kautta käy ilmi Israelin näkökulmasta myös laajempia teemoja, jotka liittyvät israelilaisten ja palestiinalaisten rauhanponnisteluihin ja niiden vaikeuteen.

Esitän puheet kronologisessa järjestyksessä. Tällä tavalla niistä voi lukea esiin politikoinnin muuttumista ajan kuluessa. Se retoriikka, jota suunnitelmasta käytettiin alkumetreillä, on erilaista kuin se retoriikka, jolla suunnitelmalle haettiin hyväksyntää. Hyväksynnän jälkeen taas tavoitteet siirtyivät vetäytymisen toteuttamiseen mahdollisimman rauhallisissa olosuhteissa.

6.1. Suunnitelma esitetään

Ensimmäisen kerran Sharon mainitsee vetäytymissuunnitelman Herzliyan konferenssissa 18.12.2003 pidetyssä puheessa. Se ajoittuu tilanteeseen, jossa Yhdysvallat oli ilmoittanut leikkaavansa Israelin lainatakuita, koska Israel ei ollut täyttänyt tiekartan mukaisia velvoitteitaan siirtokuntatoiminnan pysäyttämiseksi. Lisäksi Yhdysvallat suhtautui kielteisesti Israelin rakentamaan turvallisuusaitaan. Yhdysvaltojen ele oli ennen kaikkea symbolinen ja siitä oli sovittu Israelin edustajien kanssa. Se kuitenkin ilmaisi amerikkalaisten kielteisen kannan Israelin politiikkaan. (BBC 2003). Puheessa tiekartta ilmoitetaan ainoaksi Israelin hyväksymäksi rauhansuunnitelmaksi. Tiekartan mukaan ollaan valmiita etenemään kohti ratkaisua kahden valtion mallin pohjalta. Tiekartta hyväksytään siksi, että sen ovat kaikki muutkin osapuolet hyväksyneet ja se on toteutettavissa. Tiekarttaa puoltaa myös se, että siinä asioissa edetään Sharonin mukaan oikeassa järjestyksessä. Turvallisuus tulee ennen neuvotteluja. Muunlainen menettely ei tuottaisi odotettua tulosta ja aitoa (genuine) rauhaa. (Sharon 2003) Tämän voi nähdä

suunnan argumentin valossa, jonka mukaan päämäärät voi myös jakaa vaiheisiin (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 282). Terrorismin loppuminen on välietappi matkalla rauhaan. Israelin sitoutumista tiekarttaan vahvistetaan vakuuttamalla Israelin aikomusta täyttää oman sitoumuksensa laittomien siirtokuntien purkamisesta ja siirtokuntien kasvun hillitsemisestä. Tämä kuvataan herkkänä asiana. Asian vaikeus on kuitenkin voitettavissa, koska siirtokuntiakin tärkeämpää on se, että Israel pitää kiinni velvoitteistaan ja ponnistelee kohti rauhaa. Siirtokunta-aktivisteille myös näytetään, että Israelissa lakia on arvostettava. (Sharon 2003)

Tällä kaikella annetaan ymmärtää, että palestiinalaiset eivät täytä omia velvoitteitaan. Israel toimii yksin palestiinalaistenkin hyväksi purkamalla tiesulkuja ja poistamalla ulkonaliikkumiskieltoja. Tosin näitten hyvien tekojen kohteeksi määritellään ainoastaan "Palestinian population not involved in terror". (Sharon 2003) Käyttämällä palestiinalaisista epiteettiä, Sharon jakaa palestiinalaiset kahteen luokkaan niihin, jotka ovat mukana terrorismissa ja niihin, jotka eivät ole (Vrt. Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 126-129). Palestiinalaisjohdon vihjataan vielä tekevän yhteistyötä terroristien kanssa. Samalla kuitenkin terroristit kytketään nimenomaan Jasser Arafatiin, jolloin jätetään mahdolliseksi yhteistyö jonkun muun henkilön kanssa palestiinalaishallinnossa. (Sharon 2003) Näin palestiinalaisia voidaan syyttää terrorismista ja väkivallasta, joka sulkee pois neuvottelujen mahdollisuuden. Samalla mahdollisuus voidaan jättää avoimeksi sillä, että kaikki palestiinalaiset eivät ole mukana terrorismissa ja siten heidän kanssaan voi neuvotella. Hieman epäselväksi jää kuinka sitoutunut Israel on tiekarttaan. Koska tiekartta selvästi vaatii vastavuoroisia toimia, eikä niitä palestiinalaisten puolelta juuri oleteta, on helppo sitoutua päämäärään, joka näyttää epätodennäköiseltä. Koska Israel tekee tosissaan töitä rauhanaloitteen eteen ja vastapuoli ei tee mitään, näyttävät palestiinalaiset vain haluavan pitkittää konfliktia ja väkivaltaa. Sharon sanookin, että "Like all Israeli citizens, I yearn for peace." Heti perään mainitaan palestiinalaisten haluttomuus tehdä oma osansa. (Sharon 2003) Niinpä Sharonin mielestä palestiinalaiset ilmeisestikin janoavat sotaa ja väkivaltaa.

Vetäytyminen halutaan koordinoida tiukasti amerikkalaisten kanssa. Se ei ole osa tiekarttaa, muttei myöskään este tiekartan toteutumiseksi. Sharon katsoo vetäytymisen olevan Israelin kannalta välttämätön siirto turvallisuuden lisäämiseksi muiden vaihtoehtojen puuttuessa. (Sharon 2003) Muut vaihtoehdot viittaavat ilmeisesti tiekartan toteutumiseen. Puhe tiekartasta suuntautuu amerikkalaisille. Sharon hakee Yhdysvalloilta tukea vetäytymiselle sekä rakennettavalle turvallisuusaidalle. Amerikkalaisten tuki on

tärkeä niin suunnitelman hyväksymiselle Israelissa kuin sen toteuttamiselle ilman kansainvälistä painostusta. Tiekartan velvoitteita tullaan noudattamaan päättäväisesti, joskin niiden vaikeutta halutaan painottaa. Tällä puolustellaan sitä, ettei Israel vielä ole toteuttanut velvoitteitaan. Samalla myös osoitetaan se, etteivät palestiinalaiset tee mitään ja siksi Israel ei ilmeisesti olisikaan velvollinen tekemään omaa osaansa. Vetäytymissuunnitelma onkin jonkinlainen kompromissi siirtokuntakysymyksessä.

Suunnitelma esitetään uhkauksena palestiinalaisille. Vetäytymissuunnitelmaa ei tulisi toteuttamaan, jos palestiinalaiset täyttäsivät tiekartan mukaiset velvoitteensa, joihin kuuluvat mm. hallinnolliset uudistukset. Jos tiekartan sijaan päädytään toteuttamaan vetäytymissuunnitelmaa, palestiinalaiset saavuttaisivat vähemmän kuin mitä he olisivat saaneet neuvotteluteitse. Tilanne esitetään sellaisena, jossa on toimittava ripeästi. Jos palestiinalaiset eivät toimi rauhan hyväksi, heitä ei odoteta. (Sharon 2003) Palestiinalaisten katsotaan siis jotenkin jarruttavan rauhanprosessia omalla toiminnallaan. Ei ole aikaa odottaa, koska mahdollisuus voi mennä ohitse. Palestiinalaisia ei voi pitää puheen varsinaisena yleisönä perelmanilaisessa mielessä, koska heiltä ei suostutella toimintaan. Palestiinalaisia uhkaillaan, jotta he toteuttaisivat tiekartan velvoitteensa, joita heiltä ei tosin odoteta. Palestiinalaisilta ei pyritä saamaankaan tukea suunnitelmalle, koska yksipuolisena tekona palestiinalaisten tukea ei tarvita.

Vetäytyminen sinänsä kuvataan turvallisuustoimena. Sharon painottaa, ettei se ole poliittinen teko. Tällä hän tahtoo ilmaista, ettei se muuta Israelin ja palestiinalaisten välistä poliittista tilannetta siten, ettei neuvotteluihin ja sitä kautta rauhansopimukseen voisi palata. Suunnitelman tarkoituksena on vähentää terrorismia, parantaa turvallisuutta ja vähentää armeijan työmäärää. Tavoitteena ilmoitetaan olevan kitkan vähentäminen israelilaisten ja palestiinalaisten välillä ja tätä toistetaan puheessa useaan kertaan. Se onnistuu vähentämällä israelilaisten lukumäärää palestiinalaisasutuksen keskellä. Turvallisuutta takaamaan rakennetaan vielä turvallisuusaita. (Sharon 2003) Sharon ilmeisesti myöntää terrorismin johtuvan osaksi Israelin toimista, jotka ovat johtaneet tilanteeseen.

Sharon välttelee puhumasta suoraan siirtokuntien evakuoinnista. Asia on muotoiltu ”changing the deployment of some of the settlements”. Siirtokuntia ei sanota purettavan, ne uudelleensijoitetaan. Uudelleensijoittelu kuvataan vaikeana. Sitä perustellaan siten, että Israel joutuisi joka tapauksessa ennen pitkää vetäytymään joiltain alueilta osana pysyvää

rauhansopimusta. ”Uudelleensijoitetut” siirtokunnat eivät tulisi kuulumaan osaksi Israelia neuvottelujen tuloksena. Vetäytymällä Israel saa luotua itselleen paremmat puolustuslinjat, jotka eivät kuitenkaan olisi pysyvät rajat. Samalla Israel vahvistaa otettaan niistä Israelin maan alueista, jotka tulevat olemaan osa sitä rauhansopimusten jälkeenkin. Tällä viitataan ilmeisesti Länsirannan alueisiin. Siinä missä Länsiranta on osa Israelin maata, Gaza ei sitä ole, koska sillä ei ole samaa uskonnollista merkitystä (Sharon 2003). Gazasta vetäydytään turvallisuusyhtymistä, mutta Länsirannan merkitys ilmaistaan uskonnollisin termein.

Israelilaisyleisöön vedotaan painottamalla rauhaa, turvallisuutta ja Israelin maata. Tosin rauha määritellään ehdolliseksi siten, että se vaatii kumppanin ja vastavuoroista toimintaa. Se vaatii myös turvallisuutta ennen neuvotteluja. Muuten saavutettu rauha ei olisi ”aito”. Turvallisuus onkin toinen arvo. Se eroaa rauhasta siten, että sitä voi tavoitella yksipuolisilla toimilla. Tosin täyteen turvallisuuteen ja terrorismin loppumiseen ei näin päästä. Kyse ei niinkään ole terrorismin loppumisesta kuin sen tehokkaasta torjumisesta ja samalla joidenkin sen syiden ja tilaisuuksien poistamisesta helpottamalla palestiinalaisten elämää ja vähentämällä kontakteja kansojen välillä. Israelilaisia houkuttelevat myös liittämällä kannatusta saanut turvallisuusaita vetäytymiseen. Samalla kytköksellä taas amerikkalaisten toivotaan antavan tukensa turvallisuusaidalle, koska Yhdysvallat luultavasti suhtautuu myönteisesti siirtokuntien purkamiseen.

Lopuksi Sharon vielä peräänkuuluttaa kansallista yhtenäisyyttä ja laajaa konsensusta. Näitä tarvitaan rauhaan. Yhtenäisyyttä korostaakseen Sharon lainaa vielä kansakunnan isänäkin pidettyä Israelin pitkäaikaista pääministeriä David Ben-Gurionia. (Sharon 2004a) Puhumalla yhtenäisyydestä tässä yhteydessä Sharon selkeästi osoittaa, että se koetaan ongelmallisena ja tärkeänä. Tilannetta lähdetään viemään eteenpäin joko tiekartan tai vetäytymissuunnitelman mukaisesti. Kumpikin näistä vaihtoehdoista tulisi koetellaan Israelin kansallista yhtenäisyyttä ja nostamaan äärioikeiston vastarintaa valtion sisällä. Siksi myös siirtokuntien purkamista kuvataan vaikeana askeleena.

Vielä tässä vaiheessa koko suunnitelma pidetään melko epämääräisenä. Purettavien siirtokuntien nimiä ei mainita eikä edes tarkasti alueita, joilta vetäytyminen tapahtuisi. Näin säilytetään jonkinlainen pelivara. Palestiinalaiset voisivat palata tiekarttaan ja suunnitelma jäisi toteuttamatta. Toisaalta voidaan ajatella, että tällä koetellaan myös israelilaisten mielipidettä. Kun suunnitelma ei ole vielä kovin selkeä eikä siihen ole vielä varmasti sitouduttu, siitä voidaan myös perääntyä, mikäli se alkaa näyttää epätodennäköiseltä.

Ensimmäisen kerran Sharon esittelee suunnitelmansa knessetille 15.3.2004. Suunnitelma ei ole täysin valmis, joten sitä ei vielä kukaan esitetä yksityiskohtaisesti. Tässä puheessa toistuu sitoutuminen tiekarttaan ja toisaalta palestiinalaiskumppanin puuttuminen rauhanneuvotteluissa. Puheessa myös mainitaan uudelleen, että niin kauan kuin palestiinalaiset eivät neuvottele, he eivät myöskään tule saavuttamaan tavoitteitaan. Palestiinalaiset eivät täytä tiekartan velvoitteita vaan lisäävät väkivaltaa. Sharon kuvaa Israelin olevan pakotettu toimimaan oman harkintansa mukaan terrorismin lopettamiseksi. Hän uskoo palestiinalaisten vihamielisyyden ymmärrettävän kansainvälisestäkin pian. Tätä Sharon vahvistaa esimerkiksi edellisenä päivänä Israelissa tapahtuneesta iskusta. Samalla esitetään suruvalittelut juuri tapahtuneista Madridin terrori-iskuista. (Sharon 2004a) Näin Sharon rinnastaa tilanteet. Viittaukset kansainväliseen vihamielisyyteen viittaavat osin turvallisuusaidan rakentamiseen, joka oli saanut osakseen kansainvälistä kritiikkiä.

Sharon esittää vallitsevan tilanteen ongelmana, joka voi johtaa ”poliittiseen tyhjiöön” (”political vacuum”). Tällä hän tarkoittaa sitä, että jos tiekartta joudutaan hylkäämään lopullisesti eikä Israel tee itse mitään, Israelia tullaan painostamaan sellaisiin rauhanaloitteisiin, jotka ovat sen kannalta huonoja. Kansainvälisestä painostuksesta johtuen Israel joutuisi neuvottelemaan terrorismin jatkuessa. Nykytilanne nähdään mahdollisuutena, jossa tiekartta edustaa Israelille parasta mahdollista realistista mallia rauhanneuvotteluille. Se vaatii kuitenkin myös palestiinalaisten vastavuoroisia toimia. Jos tiekartan olemassa oleva mahdollisuus menetetään, muut mahdolliset suunnitelmat ovat luultavasti Israelille huonompia. Toisaalta Israel voi itse toimimalla muuttaa tilannetta itselleen edullisemmaksi. Sen on toimittava nyt. Palestiinalaisten toimien puuttuessa Israelin on tehtävä jotakin muuttaakseen tilannetta omaksi parhaakseen, parannettava turvallisuutta ja yritettävä aktivoida tiekarttaa. Sharon sanoo, että Israelin on oltava valmiina kaikenlaisiin tilanteisiin. Tällä ilmeisesti viitataan siihen, että Israelin on oltava valmis luomaan itse itselleen parhaat olosuhteet, mikäli tiekartta ei onnistuisikaan. Samalla kuitenkin painotetaan Yhdysvaltojen tuen tärkeyttä myös vetäytymissuunnitelmassa. (Sharon 2004a) Puheesta käy ilmi, että Sharon tulkitsee tiekartan ainutkertaisena tilaisuutena, johon on tartuttava. Siksi sen eteen on tehtävä töitä. Vetäytymissuunnitelma olisi tähän ratkaisu. Vetäytyminen jättäisi Israelin myös parempiin asemiin, jos tiekartta kaatuisi. Kävi niin tai näin, Israel hyötyy verrattuna nykyiseen tilanteeseen.

Edelleenkin puheessa suunnitelmaa käytetään uhkailuun. Palestiinalaiset eivät hyödy siitä samalla lailla kuin olisivat hyötäneet tiekartan toteuttamisesta. Uhkaus kohdistuu myös israelilaisiin, joille puhe on varsinaisesti suunnattu. Mikäli tiekartan tilaisuuteen ei tartuta ja muokata itse tilannetta itselle edulliseksi, edessä on huonommat vaihtoehdot. Israelilaisiin vedotaan pelolla kansainvälisestä painostuksesta. Palestiinalaiset voivat valita tiekartan tai vetäytymissuunnitelman väliltä, israelilaiset puolestaan suunnitelman ja huonomman tulevaisuuden väliltä. Tämä viittaa vertailuargumentteihin ja etenkin superlatiiviin, joka painottaa paremmuutta ja hyvää valintaa (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 245-24). Molempien ryhmien pitäisi tehdä hyvä päätös, oikea valinta.

6.2. Sharonin vierailu Yhdysvaltoihin

Kirjeessään Bushille Yhdysvaltojen vierailunsa yhteydessä 14.4.2004 Sharon toistaa osin aiempia puheitaan. Israel on sitoutunut tiekarttaan. Muut aloitteet torjutaan. Tiekartassa asiat tapahtuvat oikeassa järjestyksessä ja siksi se on ainoa keino edetä rauhaan. Terrorismin on ensin loputtava ja palestiinalaisten muutettava hallintoaan. Tämä avaisi aidon mahdollisuuden tilanteen kehitykselle. Kahden valtion malli tunnustetaan. Israel pitää huolen omista velvoitteistaan laittomien siirtokuntien purkamisessa ja siirtokuntien kasvun rajoittamisessa. Palestiinalaiset eivät ole täyttäneet velvoitteitaan. Terrorismi jatkuu ja Israelin on puolustettava itseään. Koska neuvottelukumppania ei ole, Israel on päätenyt yksipuolisiin toimiin, joilla vähennetään kosketusta kansojen välillä. Vetäytymissuunnitelma parantaa Israelin turvallisuutta sekä vakauttaa poliittista ja taloudellista tilannetta. Samalla joukot sijoitellaan tehokkaammin. Suunnitelma luo myös palestiinalaishallinnolle tilaisuuden parantaa asemaansa, kunhan se vain osoittaa viisautta tarttua mahdollisuuteen. Israel on valmis palaamaan neuvottelupöytään. (Sharon 2004b)

Aloitetta ei tehdä tiekartan puitteissa. Se on oma itsenäinen suunnitelmansa, joka ei kuitenkaan ole ristiriidassa tiekartan kanssa. Joukot vedetään Gazasta ja Pohjois-Samariasta ja siirtokunnat evakuoidaan alueilta. Samaan aikaan rakennetaan turvallisuusaitaa, joka on välttämätön israelilaisten turvallisuudelle. Aidasta todetaan "[t]he fence is a security rather than political barrier, temporary rather than permanent, and therefore will not prejudice any final status issues including final borders." Aidan reitti ottaa huomioon niin israelilaisten turvallisuuden kuin palestiinalaisten tarpeet. Palestiinalaisista autetaan jälleen vain niitä, jotka eivät ole mukana terroristitoiminnassa. Vierailun jälkeen suunnitelma on tarkoitus viedä hallituksen ja knessetin hyväksyttäväksi. (Sharon 2004b)

Suunnitelman virallinen versio julkaistiin 15.4.2004 vasta kirjeen ja siihen saadun Bushin vastauksen jälkeen. Molemmat kirjeet liitettiin osaksi suunnitelmaa. Sharon hakee suunnitelmalleen ensin Yhdysvaltojen tukea, ennen kuin hyväksyttää sitä edes omalla hallituksellaan. Näin hän olettaa saavansa sen paremmin läpi kotimaassaan. Amerikkalaisten tiedetään olevan sitoutuneita tiekarttaan ainoana keinona konfliktin ratkaisemiseksi. Niinpä Sharon kosiskelee Yhdysvaltojen hyväksyntää sitomalla oman suunnitelmansa tiekarttaan. Myös kiisteltyä turvallisuusaitahanketta kaunistellaan, jotta sille saadaan tukea. Toisaalta vetoamalla terrorismin uhkaan oletetaan saatavan tukea terrorismin vastaista sotaa käyviltä amerikkalaisilta. Vaikka Sharon tekee selväksi ettei suunnitelma ole osa tiekarttaa vaan aivan Israelin oma aloite, hän painottaa myös ettei se ole este tiekartan toteutumiselle. Se voi itse asiassa jopa auttaa avaamaan jumiutunutta tilannetta tiekartan suuntaan. Näin Sharon saa suunnitelmalleen haluamansa tuen ja samalla pystyy esittämään suunnitelman Israelin aloitteena, jolloin sen voi odottaa palvelevan paremmin Israelin etua kuin muiden luomat suunnitelmat. Molemmat tekijät auttavat saamaan suunnitelmalle tukea israelilaisilta, jotka ymmärtävät kansainvälisen tuen tärkeyden, mutta suhtautuvat epäluuloisesti ulkopuolisten aloitteisiin.

Puheessa knessetille 22.4.2004 suunnitelma esitetään ensimmäistä kertaa kokonaan. Tässä yhteydessä mainitaan, että tarkoitus on muodostaa turvallisuuslinja, jonka taakse armeija vetäytyy. Siltä käsin käydään sotaa terroristeja vastaan. Samalla rakennetaan turvallisuusaitaa. Suunnitelmaan kuuluu vetäytyminen koko Gazan kaistalta sekä neljästä siirtokunnasta Pohjois-Samariassa. Siirtokuntia siirretään alueilta, jotka eivät tulisi aina olemaan osa Israelia. Suunnitelmalle varmistetaan kansainvälistä poliittista tukea etenkin Yhdysvalloilta. (Sharon 2004c) Mielenkiintoista on asioiden esittämisjärjestys. Argumentit voidaan esittää eri järjestyksissä niiden painon mukaan. Nousevassa järjestyksessä esitetään parhaat argumentit viimeisenä ja laskevassa toisinpäin. Nämä voi myös yhdistää esittämällä kaikkein vakuuttavimmat argumentit aluksi ja lopuksi. (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 499) Sharon on päätenyt tähän ratkaisuun. Ensin puhutaan terrorismin vastaisesta taistelusta ja turvallisuusaidasta. Näillä tiedettiin jo olevan laaja kannatus israelilaisten keskuudessa. Vetäytyminen ja siirtokuntien ”uudelleensijoittelu” jää muiden asioiden varjoon. Lopuksi vielä asiaa vahvistetaan puhumalla kansainvälisestä tuesta.

Sharon ilmoitti saaneensa laajaa tukea suunnitelmalleen vierailullaan Yhdysvalloissa. Tukea hän kuvailee suuremmaksi kuin mitä Israel on koskaan saanut. Erityisesti mainitaan Yhdysvaltojen sitoutuminen periaatteeseen, jonka mukaan terrorismin on loputtava ennen

neuvotteluja sekä sitoutuminen tiekarttaan ainoana poliittisena ratkaisuna tilanteeseen. Samalla palestiinalaisilta vaaditaan tekoja tiekartan mukaisesti. (Sharon 2004c) Tämä lieventää Sharonin aiemmin mainitsemaa pelkoa siitä, että Israel pakotetaan sille epäedulliseen poliittiseen ratkaisuun kiistassa. Sharon referoi laajasti Bushilta saamaansa kirjettä. Tärkeää on mm. Israelin oikeus puolustettaviin rajoihin sekä itsepuolustukseen terrorismia vastaan. Myös Bushin kanta rauhanprosessin tärkeisiin kiistakysymyksiin on hänelle mieluinen. Palestiinalaispakolaiset eivät tulisi palaamaan Israeliin. Israelin ei täydy vetäytyä vihreälle linjalle, koska suurimmat siirtokunnat tulevat olemaan osa Israelia ja rajojen pitää olla puolustettavat. Siksi Bushin kirje liitetään osaksi suunnitelmaa. (Sharon 2004c) Sharon tulkitsee, että Israel on nyt saanut Yhdysvalloilta sen tuen, jota on aina haluttu. Niinpä tilaisuus täytyy käyttää hyväksi ja toimia nyt.

Sharon toteaa, että kaikkien, jotka puoltavat vetäytymissuunnitelman hyviä puolia ja tavoitteita, on se hyväksyttävä. Näihin hyviin puoliin kuuluu amerikkalaisten tuki ja Bushin mainitsemat myönnytykset sekä Israelin aktiivinen rooli aloitteentekijänä. Sharonin mukaan ilman suunnitelmaa nämä saavutukset menetetään. Suunnitelmaa vastustavien katsotaan vastustavan kaikkia suunnitelmalla saavutettua asioita, jotka ovat sen erottamaton osa, sekä mitätöivän amerikkalaisten tuen. (Sharon 2004c) Suunnitelma esitetään ainoana keinona kuvattujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Paketti esitetään yhtenä kokonaisuutena, joka on osiensa summa. Vastustajia pyritään hiljentämään kytkemällä asiat yhteen 'kaikki tai ei mitään' -valinnaksi.

Sharon kertoo harkinneensa neuvoa-antavaa kansanäänestystä suunnitelmasta, mutta hylänneensä sen, koska se veisi liikaa aikaa. Suunnitelma kuitenkin tulee ensin hallituksen ja sitten knessetin päätettäväksi. Tätä ennen suunnitelma menee Likudin sisäiseen äänestykseen. Puhuessaan hallituksen ja knessetin hyväksynnästä suunnitelman ratifioijina, Sharon antaa ymmärtää, että Likudin äänestyksellä ei ole sen ratkaisevaa merkitystä. Sharon kuitenkin sanoo, että hän on julkisesti ja eettisesti sitoutunut Likudin äänestystulokseen. Sharon odottaa selkeästi Likudin hyväksyvän suunnitelman, mutta jättää samalla sen merkityksen hieman avoimeksi, jotta mahdollisesta negatiivisesta tuloksesta huolimatta Sharonille jäisi pelivaraa. Hän myöntää puolueen sisällä olevan kiistaa koskien suunnitelmaa. (Sharon 2004c) Äänestyksellä Sharon toivoo ratkaisevan puolueensa sisäisen erimielisyyden omaksi parhaakseen ja turvaavan näin oman puolueensa tuen sekä hiljentävänsä vastustajiaan. Sharon mainitsee, että hän uskoo tuovansa suunnitelman knessetin hyväksyttäväksi piakkoin (Sharon 2004c).

Puheensa Sharon lopettaa kuvaamalla tulevaa päätöstä Israelin valtion tulevaisuuden kannalta ratkaisevaksi kohtalonhetkeksi. Päätökset tulevat olemaan vaikeita, mutta suunnitelma on ainoa mahdollinen vastaus Israelin kohtaamiin haasteisiin ja uhkiin. Israelin tulevaisuuden puolesta vedotaan myös korkeampiin voimiin. (Sharon 2004c) Päätös kuvataan toisaalta välttämättömänä. Kuitenkin tilanne on kontingentti sikäli, että siihen liittyy valinnanmahdollisuus. Päätöksen kohtalokkuudella voisi ymmärtää, että valitsemalla ”väärin” tässä tilanteessa olisi kohtalokkaat seuraukset. Valinta on lähinnä oikean ja väärän päätöksen välillä. Toistaiseksi suunnitelmaa epäilevien tulisikin kääntyä kannattamaan sitä, koska sillä saavutetaan paras mahdollinen toteutettavissa oleva tulos.

6.3. Likudin äänestyksen tulos

Kommentoidessaan Likudin vetäytymissuunnitelman hylännyttä äänestystä 2.5.2004, Sharon sanoo olevansa äänestystuloksesta surullinen. Hän sanoo kuitenkin kunnioittavansa sitä. Samalla Sharon kuitenkin mainitsee, että Israelin kansan enemmistö ja Yhdysvallat tukevat edelleen suunnitelmaa. Jälleen Sharon sanoo, että edessä on vaikeita päätöksiä. Päätökset riippuvat ministerien kanssa käydyistä keskusteluista. Sharon mainitsee kuitenkin aikovansa jatkaa Israelin valtion johtamista harkintansa, omantuntonsa ja julkisen velvollisuutensa mukaan. (Sharon 2004d) On selvää, että Likudin äänestyksellä tulee olemaan jotain seurauksia, mutta niitä ei eritellä tarkemmin. Sharon tunnustaa äänestyksen tuloksen, mutta samalla painottaa niin Israelin kansan enemmistön kuin Yhdysvaltojen tukea. Suunnitelman jatko tehdään riippuvaiseksi ministereistä, ei yksin omasta puolueesta. Pääministerinähän hän edustaa periaatteessa koko kansaa eikä vain omaa puoluettaan. Näin Sharon ottaa etäisyyttä äänestyksestä ja varaa itselleen mahdollisuuden jatkaa suunnitelmaa. Samalla hän saa aikaa miettiä tarvittavia liikkeitä, joita suunnitelman eteenpäinvieminen vaatii. Hallitus hyväksyi Sharonin vetäytymissuunnitelman 6.6.2004.

Puheessaan 8.7.2004 Sharon ilmoittaa jatkavansa suunnitelmaa Likudin kielteisestä päätöksestä huolimatta. Tämän hän toivoo onnistuvan nykyisen hallituksen kanssa, mutta kertoo myös käyneensä keskusteluja työväenpuolueen Shimon Peresin kanssa mikäli se ei onnistu. (Sharon 2004e) Ennen hallituksen äänestystä suunnitelmasta Sharon oli erottanut kaksi oikeistolaisministeriä hallituksesta taatakseen suunnitelman läpimenemisen. Sen lisäksi suunnitelman hyväksymisen jälkeen kansallisen

uskontopuolueen kaksi ministeriä erosi hallituksesta. Sharonin hallituskoalitio oli näin jäänyt vähemmistöön knessetissä. Työväenpuolue oli kuitenkin luvannut tukea sitä oppositiosta vetäytymissuunnitelman takia. (McGreal 2004) Sharon esittää uhkauksen niin oman puolueensa kuin muidenkin hallituspuolueiden jäsenille, jotka vastustavat suunnitelmaa. Hallituksen asema parlamentissa ei huolestuta Sharonia. Mikäli työväenpuolue tuodaan hallitukseen, hallituksen asema olisi taattu. Toisaalta se voisi etäännyttää oikeistoa pienentäen suunnitelmaa kannattavaa enemmistöä. Sharonin kaavailut eivät kuitenkaan toimineet täysin halutulla tavalla, koska Likudin keskuskomitea vastusti elokuussa hallitusneuvotteluja työväenpuolueen kanssa (BBC 2004b).

6.4. Suunnitelma tulee knessetin päätettäväksi

Knessetin istuntokauden aluksi lokakuussa 2004 Sharon puhuu hallituksen aloitteista, jotka tulevat parlamentin päätettäväksi piakkoin. Näistä keskeisimmäksi nousee vetäytymissuunnitelma. Sharon kuvailee, että Gazan puolustaminen on armeijalle hankalaa. Aktiivinen puolustus ei yksin riitä, vaan tarvitaan myös kansainvälistä tukea. Israelin puolustustoimet on aiemmin kansainvälisesti tuomittu, mikä on Sharonista suuri vääryys. Sharon kuvaakin kansainväliseksi todellisuudeksi sen, että juutalaisten naisten ja lasten murhaamisesta ei olla huolissaan, vaan teot tämän estämiseksi tuomitaan. Tästä syystä Israelin täytyykin turvata vähäisten ystäviensä diplomaattiseen tukeen eli etenkin Yhdysvaltoihin. (Sharon 2004f) Tämä liittyy ilmeisesti Haagin kansainvälisen tuomioistuimen antamaan kielteiseen tuomioon Israelin turvallisuusaidasta (Taylor 2004). Myöskään Israelin iskut terroristijohtajien tappamiseksi eivät olleet saaneet kansainvälistä hyväksyntää (BBC 2004a).

Sharon peräänkuuluttaa sympatiaa evakuoitaville ja päätösten vastustajille. Siirtokuntalaiset kuvataan veljinä. Hän painottaa purettavien siirtokuntien olleen osa virallista politiikkaa. (Sharon 2004f) Siksi siirtokuntalaisia ei voida pitää vastuussa tilanteesta. Liian innokas vetäytymisen kannatuskin on ilmeisesti pahasta, koska se lietsoo vastakkainasettelua.

Sharon puhuu laajasti demokratiasta. "The torch of liberty which we carry alone in the darkness of the Middle East is one which the murderers seek to extinguish." Israel on alueella ainoa demokratia, mutta uhan sille asettaa terrorismi. Knesset symboloi

juutalaisten suvereniteettia ja sen kansalaisten vapautta demokraattisessa valtiossa. Sharon puhuu demokraattisista päätöksistä, joita tehdään vaikeista asioista. Nämä päätökset tulevat vaikuttamaan myös Israelin valtion luonteeseen sekä ihmisten elämään tulevina vuosina. Knesset edustaa kansallista johtajuutta ja sen täytyy tehdä päätöksiä, jotka ilmentävät laajaa kansallista visiota. Ilmeisesti Sharon haluaa painottaa enemmistön tukea suunnitelmalleen sekä sen tulevia vaikutuksia. Päätöksestä pitää syntyä yhtenäisyys, koska se on demokraattisesti muodostettu. "The Knesset is the elected institute and it alone will discuss and decide." (Sharon 2004f) Tällä Sharon varmaankin yrittää hillitä suunnitelman vastustusta. Ääriyhmiäkin on taivuttava parlamentin päätöksiin. Myöskään kansanäänestystä ei ole luvassa. Toisaalta on aika kummallista, ettei demokratiassa voisi parlamentin ulkopuolella edes käydä keskustelua asiasta. Demokratian Sharon tulkitsee niin, että asioista saa olla eri mieltä päätökseen asti, mutta sen jälkeen tulee kaikkien toimia yhdessä päätöksen toteuttamiseksi (Sharon 2004f). Näin päätöksen jälkeen suunnitelmaa vastustavat leimataan demokratian vastustajiksi.

Israel määritellään juutalaiseksi ja demokraattiseksi valtioksi. Toisaalta käytetään uussionistisia argumentteja valtion demokraattisen luonteen säilyttämisestä. Samaa argumenttia kuitenkin heikennetään vetoamalla valtion juutalaisen luonteen säilyttämiseen. Vetäytyminen olisi molemmille arvoille hyväksi. Rivien välistä voidaankin lukea pelkoa väestöongelmasta, mikäli palestiinalaisia ja israelilaisia ei saada tehokkaasti eroteltua omille alueilleen. Israelilaisista vedotaan siihen enemmistöön, jolta odotetaan tukea suunnitelmalle. Tukea yritetään saada vetoamalla ennen kaikkea demokratiaan. Siirtokunta-aktivisteille puhutaan sympaattisesti. Heiltä ei odoteta tukea suunnitelmalle, vaan pyritään turvaamaan kansallinen yhtenäisyys suunnitelman hyväksymisen jälkeen. Knessetissä järjestettiin äänestys Sharonin puheen johdosta. Siinä puhe tuomittiin äänin 53-44 (BBC 2004c).

Ennen varsinaista äänestystä suunnitelmasta 25.10.2004 Sharon puhui jälleen knessetille. Tilanne kuvataan "kohtalonhetkenä" ("fateful hour") ja päätöstä vaikeaksi. Sharon kuvaa terrorismia, jonka keskellä israelilaiset ovat eläneet jo pitkään. Gazan siirtokuntalaisten asemaa pahoitellaan. Sharon myöntää myös oman osallisuutensa näiden siirtokuntien rakentamiseen. Siksi hän sanookin tuntevansa myötätuntoa ja päätöksen olevan myös henkilökohtaisesti raskas. (Sharon 2004g) Ehkä syvällä sympatialla ja läheisellä suhteella siirtokuntiin Sharon yrittää esittää olevansa siirtokuntien rakennuttajana oikea henkilö niiden purkamiseen.

Suunnitelma saa myös kansainvälistä tukea. Tosin maininta jätetään melko epämääräiseksi, ”appreciated by those near and far”, sen suhteen keneltä tuki tulee. Suunnitelman sanotaan myös auttavan Israelia eteenpäin rauhan tiellä. Sharon sanoo, että päätös vetäytyä osalta Israelin hallitsemalta alueelta vahvistavan otetta alueilla, jotka ovat välttämättömiä Israelin olemassaololle. (Sharon 2004g) Näitä alueita ei sen enempää määritellä. Toisaalta se voi olla Israelin valtion alue, jota palestiinalaisenemmistö uhkaa tai sitten osa Länsirannan alueista. Kritiikkiin siitä, että kompromissien vastineeksi pitäisi saada rauhansopimus, Sharon vastaa että se vaatisi kumppanin neuvotteluissa. Hän syyttää sen sijaan palestiinalaisia, että he yrittävät muuttaa luonteeltaan kansallista konfliktia uskonnolliseksi. Suunnitelma ei kuitenkaan korvaa neuvotteluja eikä jäädytä pysyvästi tilannetta, mutta on nykytilanteessa välttämätön. Kaikki jää avoimeksi tulevalle sopimukselle. (Sharon 2004g)

Sharon vastaa syytöksiin, joita häntä kohtaan on esitetty siitä, että hän olisi johtanut ihmisiä harhaan. Suunnitelman sanotaan olevan vastakkainen hänen aiempien tekojensa ja puheidensa kanssa. Sharon on eri mieltä, koska on jo vaalien alla tukenut palestiinalaisvaltion syntymistä ja ilmoittanut olevansa valmis tuskallisiin kompromisseihin rauhan saavuttamiseksi. Oman linjansa ajallisen jatkuvuuden todistamiseksi Sharon sanoo jo 80-luvun lopussa kannattaneensa alueiden jakoa sen hyväksi, ettei niistä tarvitse kokonaan luopua. (Sharon 2004g) Sharon käyttää vastustajiensa argumenttia, jossa tekoja tulkitaan niiden tekijästä käsin (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 293-296). Hän vain väittää, että vastustajat ovat tehneet vääränlaisen tulkinnan ja painottaa oman poliittisen linjansa jatkuvuutta.

Puheessa mielenkiintoisia ovat Sharonin käyttämät viisi lainausta. Vetoamalla auktoriteetteihin yritetään siirtää heidän arvoaltaansa omille teeseille (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 305). Sharon lainaa Moshe Beilinsonia vuodelta 1939, Israelin itsenäisyysjulistusta, Ze'ev Jabotinskya, Natan Altermania vuodelta 1956 ja lopuksi vielä pääministeri Menachem Beginia. Israelin itsenäisyysjulistuksen lainaus jää hieman epäselväksi. Sharon kohdistaa sen arabeille. Lainauksessa Israelin valtion arabeille tarjotaan täyttä ja tasavertaista kansalaisuutta sekä asianmukaista edustusta valtion instituutioissa vastikkeeksi rauhasta ja yhteistyöstä. (Sharon 2004g) On kuitenkin kyseenalaista ovatko Israelin palestiinalaiskansalaiset saaneet vieläkään aivan tasavertaisia kansalaisoikeuksia. Samoin on kyseenalaista kuka määrittelee edustuksen 'asianmukaisuuden' ja miten. Muutenkin tekstillä tavoiteltu yleisö jää epäselväksi, koska

selkeästi miehityillä alueilla asuville palestiinalaisille vastaavia oikeuksia ei haluta antaa. Luultavasti tarkoituksena on ilmaista halukkuus rauhanneuvotteluihin niin palestiinalaisten kuin arabivaltioidenkin kanssa, mikäli terrorismi loppuu.

Beilinsonin ja Altermanin tekstikatkelmat painottavat Israelin valmiuksia puolustautua vihollisiltaan ja tulla näin hyväksytyksi, kun arabit ymmärtävät etteivät voi taistella sitä vastaan (Sharon 2004g). Tällaiset ajatukset olivat keskeisiä revisionistisismissa. Jabotinskyn lainauksen muslimien, kristittyjen ja juutalaisten yhteiselosta Sharon tulkitsee edustavan kumppanuutta ja rauhaa alueen kansojen kesken (Sharon 2004g). On kuitenkin laajasti tiedossa millainen kumppanuus Jabotinskylla oli mielessä. Hänen mukaansa arabit saisivat elää Israelissa juutalaisten kanssa, kunhan tunnustaisivat valtion juutalaisen luonteen ja juutalaisten suuremman oikeuden alueeseen. Otteessa Beginin puheesta knesetille vuonna 1977 kritisoidaan Gush emunimia (Sharon 2004g).

Näillä lainauksilla Sharon ankkuroi itsensä tiiviisti Israelin oikeistoon. Tilanteessa, jossa Likud oli hylännyt äänestyksessään vetäytymissuunnitelman ja kneset hylännyt suunnitelmaa koskevan puheen, Sharon osoittaa jatkavansa Likudin ja sitä edeltäneen revisionistisismien perinnettä. Samoin hän jatkaa loogisesti omaa poliittista linjaansa. Tämän voi ymmärtää siten, että Sharon pystyi luottamaan vahvaan vasemmiston tukeen suunnitelmalleen. Heitä ei tarvinnut enää vakuuttaa. Vetoamalla oikeistolaisiin käsityksiin ja vahvistamalla itsestään kuvaa oikeistolaisena Sharon pyrki saavuttamaan laajaa tukea myös oikealta. Näin suunnitelmalle saavutettaisiin laajin mahdollinen kannatus. Se takaisi suunnitelman onnistumisen ja kansallisen yhtenäisyyden.

Puheessa mainitaan myös väestöongelma. Israelin haluttomuuden hallita palestiinalaisia voisi myös ymmärtää siten, että se sotii demokraattisia arvoja vastaan. Sharon kuitenkin kuvaa palestiinalaisia kansana, "who double their numbers every generation". Vasta tämä väestökehitys tuntuu olevan uhka Israelin demokratialle ei nykyinen miehitys sinänsä. Sharon käyttää myös kuvausta "Israel, which wishes to be an exemplary democracy". (Sharon 2004g) Ilmeisesti hän tarkoittaa, että tulevaisuudessa demokratia menetettäisiin juutalaisen enemmistön myötä. Toivominen kuitenkin ilmaisee epävarmuutta, jonka voisi tulkita myös niin, että miehityksen jatkuessa Israel ei kehity mallikelpoiseksi demokratiaksi, jota se ei vielä ole. Toisaalta, jos palestiinalaisalueiden miehitys itsessään ei uhkaa demokratiaa, sitä voidaan jatkaa muualla kuin Gazassa tulevaisuudessakin.

Arabeille suunnatussa osiossa Sharon myös pahoittelee konfliktin palestiinalaisten siviiliuhreja, mutta sivuuttaa ne siten, etteivät ne ole olleet tahallisia. Loppujen lopuksi palestiinalaisille ei tarjota paljoakaan. Heillä on mahdollisuus palata neuvotteluihin ja tehdä rauha. Kuitenkin samalla korostetaan Jabotinskyä lainaamalla, että Israelin juutalainen luonne on hyväksyttävä, millä on seurauksia ainakin pakolaiskysymyksen ratkaisussa. Samoin Altermanin runolla annetaan ymmärtää, että rauhanomaisten pyrkimysten puuttuessa, Israel tulee puolustamaan itseään voimakeinoin. (Sharon 2004g)

Beginin lainaus on suunnattu siirtokuntaliikkeelle. Siinä Begin syyttää Gush emunimia ”messiaanisesta kompleksista”. Tämä on saanut heidät liian ylpeiksi. Begin ilmoittaa olevansa aivan yhtä sitoutunut Israelin maahan, antaen ymmärtää, että Gush emunimin toimet olivat menneet tässä liian pitkälle ja että kansallisten tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan laajempaa visiota. (Sharon 2004g) Siirtokuntaliikkeellä ei siten ole yksinoikeutta vedota Erets Israeliin. Sharon lopettaa puheen peräänkuuluttamalla kansallista yhtenäisyyttä tai ainakin jonkinlaista ”välttämätöntä yhtenäisyyttä”, joka auttaisi Israelia selviämään suunnitelman toteuttamisesta. Sharonin sanookin: ”We have already paid an unbearably high price for murderous fanaticism.” (Sharon 2004g) Tällä kertaa ei taideta kuitenkaan viitata palestiinalaisten terrorismiin vaan Rabinin murhaan. Jo aiemmin puheessa Sharon vetoaa Iranin, Syyrian ja Libanonin aiheuttamaan uhkaan Israelin valtiolle ja peräänkuuluttaa yhtenäisyyttä uhan edessä (Sharon 2004g). Vetoamus on sikäli mielenkiintoinen, ettei se millään lailla muuten liity puheenaiheeseen. Ilmeisesti Sharon haluaa korostaa kansallista yhtenäisyyttä. Israelin sisäinen levottomuus sopimuksen hyväksymisen jälkeen voisi jättää sen alttiiksi ulkoisille uhkille. Puhe kansallisesta yhtenäisyydestä osoitetaan siirtokunta-aktivisteille, joiden toivotaan pitävän mielenilmauksensa väkivallattomina.

Huomattavaa puheessa on se, ettei suunnitelmaa varsinaisesti perustella turvallisuussyin lainkaan. Turvallisuusviittaukset liittyvät terrorismiin yleisellä tasolla. Tästä ei vedetä sellaista johtopäätöstä, että suunnitelma vähentäisi terrorismia. Turvallisuudesta puhutaan myös viittauksessa vihollisvaltioihin, joka on täysin irrallaan muusta puheesta ja liittyy kansalliseen yhtenäisyyteen. Suunnitelman kuvataan olevan ennen kaikkea välttämätön, muttei perustella paljontaan sen välttämättömyyttä. Varsinaiset perustelut liittyvät Länsirannan pitämiseen Israelilla, rauhanprosessin jatkamiseen ja valtion demokraattisen luonteen säilyttämiseen palestiinalaisten väestönkasvun uhatessa (Sharon 2004g). Perustelut ovat kuitenkin melko luettelonomaisia. Puheen tavoitteena ei olekaan saavuttaa

suunnitelmalle hyväksyntää. Se oletetaan varmaksi. Tukea yritetään korkeintaan laajentaa kosiskelemalla oikeistoa. Samoin perustelut oletetaan tunnettavan. Tavoitteena on saavuttaa kansallinen yhtenäisyys ja myönteisen päätöksen hyväksyntä. Tällä ja siirtokuntalaisten tunteet huomioimalla yritetään hillitä liian jyrkkää vastakkainasettelua.

6.5. Palestiinalaiset kutsutaan mukaan vetäytymiseen

Herzliyan konferenssissa vuosi suunnitelman ensiesittelyn jälkeen Sharon summaa niitä kansallisia tavoitteita, joita suunnitelmalla on tarkoitus saavuttaa. Näistä ensimmäinen on Israelin pitäminen juutalaisena ja demokraattisena valtiona, jossa on juutalainen enemmistö. Samalla mainitaan kuitenkin myös tasa-arvo kaikkien kansalaisten kesken. Huomiota kiinnitetään myös Israelin koulutusjärjestelmään ja talouteen. Vuoden 2005 haasteiksi mainitaan talouskasvu, parempi kansainvälinen asema ja mahdollisuus rauhaan palestiinalaisten kanssa. Tämä vaatii kuitenkin Israelilta aloitteellisuutta. "In order to actualize these opportunities, we must take the initiative. This is the hour, this is the time. This is the national test." Mahdollisuuksien kulmakivenä on vetäytymissuunnitelma. (Sharon 2004h) Huomiota aletaan kiinnittää jo suunnitelman jälkeiseen aikaan.

Sharonin mukaan suunnitelma tunnustaa demografisen todellisuuden. Gazasta on luovuttava kuitenkin lopullisessa sopimuksessa. Tulevaisuudessa israelilaisia ei ole Gazassa ja nytkään siellä olemiseen ei ole syytä. Vetäytyminen yhdistää kansaa, koska ymmärretään oikeat kansalliset tavoitteet, joita ovat jakamaton Jerusalem, suuret siirtokunnat, turvallisuusalueet ja Israelin pitäminen juutalaisena valtiona. Epärealistiset tavoitteet eivät tule toteutumaan eikä enemmistö ole valmis tekemään uhrauksia niiden eteen. Kansallinen yhtenäisyys syntyy terrorismin lopettamisella ja suunnitelmalla, jolla suuri kannatus. (Sharon 2004h) Sharon vetoaa järjestyksen päättelysääntöön (Perelman ja Olbrechts-Tyteca 1971, 93-94). Asiat on pantava tärkeysjärjestykseen. On keskityttävä siihen mikä on tärkeintä ja toteuttamiskelpoista.

Israelin kansainvälinen asema on parantunut ja Sharon toistaa Bushin tuen Israelin tärkeimmille tavoitteille. Myös Egyptin kanssa tehdään yhteistyötä vetäytymissuunnitelman suhteen. Suurimmaksi mahdollisuudeksi rauhan edistämiseksi Sharon mainitsee Arafatin kuoleman. Arafatia kuvataan rauhan pääesteeksi. Israel avaa mahdollisuuden koordinoida suunnitelmaa palestiinalaisten kanssa mikäli uusi hallinto osoittautuu valmiiksi ja

kyvykkääksi ottamaan vastuun jätetyiltä alueilta. (Sharon 2004h) Ilmeisesti palestiinalaishallintoa motivoidaan neuvotteluihin. Alueiltahan lähdettäisiin joka tapauksessa ilman palestiinalaisten yhteistyötäkin. Silloin tosin olisi vaara, että palestiinalaishallintoa vastustavat voimat saisivat jalansijaa alueilla. Palestiinalaisilla sanotaan olevan mahdollisuus lopettaa terrorismi ja ryhtyä neuvotteluihin. Heidän tulee kuitenkin tarttua mahdollisuuteen, muuten se menee ohi. Israelilla on myös mahdollisuus, jota ei saa päästää ohitse. Se on käytettävä, jotta rauhansopimus saavutettaisiin. (Sharon 2004h)

Suostuttelu ei tähtää enää suunnitelman hyväksymiseen Israelissa, koska tässä vaiheessa se on jo hyväksytty knesetissä. Kansallista yhtenäisyyttä painotetaan edelleenkin, jotta suunnitelma saataisiin vietyä loppuun rauhallisesti. Samalla yritetään houkutella palestiinalaisia neuvottelupöytään. Nyt ei tarjota enää suunnitelmasta perääntymistä, kun kaikki on lyöty lukkoon, mutta palestiinalaiset voisivat tulla vetäytymisen aktiiviseksi osapuoleksi.

Sharm el-Sheikhin huippukokoukseen helmikuussa 2005 kokoontuivat Israelin, palestiinalaisten, Jordanian ja Egyptin päämiehet. Siellä sovittiin yhteistyötoimista palestiinalaisten kanssa. Sharon mainitsee taas tilanteen mahdollisuutena palestiinalaisille ja israelilaisille. Sitä ei saa heittää hukkaan. Mahdollisuutta kuvataan hauraaksi ja on toimittava varoen, koska ääri liikkeitä haluavat käyttää sen hyväksi ja estää rauhanponnistelut. Tilanteen takia Israel on toiminut nopeasti ja päättäväisesti ymmärtäen myös palestiinalaisten toiveet. Sharon sanoo kuitenkin mahdollisuuden olevan ansaittu, vain jos se osataan käyttää oikein. Sharon toistaa samoja asioita kuin ennenkin vetäytymissuunnitelman johtamisesta tiekartan toteuttamiseen ja palestiinalaisvaltioon. Rauhanprosessi vaatii kuitenkin tekoja ei vain sanoja. Väkivalta on lopetettava ja toimittava yhdessä. On hylättävä epärealistiset unelmat ja tehtävä kompromisseja. Israelilaiset aikovat jo tehdä uhrauksen, mutta näin tarttumalla mahdollisuuteen voidaan saavuttaa turvallisuus ja rauha. (Sharon 2005a) Puhe suuntautuu palestiinalaisille, joiden halutaan toteuttavan tiekartan mukaisia velvoitteitaan

6.6. Suunnitelma toteutetaan

Lausunnossaan heti Sharm el-Sheikhin kokouksen jälkeen Sharon vastustaa kansanäänestyksen järjestämistä vetäytymissuunnitelmasta. Se vain tuhlaisi aikaa ja rahaa. Aihe on tullut esille, koska osa Likudin kansanedustajista on uhannut olla tukematta valtion budjettia, jos äänestystä ei järjestetä. Sen seurauksena hallitus hajoaisi ja Israelissa pitäisi järjestää uudet vaalit. Sharon pitää uhkauksia vakavina, mutta vielä vakavampana niille antautumista. Suunnitelmalla on jo laaja kansan tuki. Äänestyksen vaatimisella yritetään vain viivyttää suunnitelman toteuttamista. Kiihottajat käyttävät sisällissodan uhkaa pelottamaan kansaa, joka kannattaa suunnitelmaa, mutta pysyy siitä hiljaa. Sharonin mukaan kansanäänestys vain lisäisi kiihotusta ja vihaa. Informaatiokampanja suunnitelmaa vastaan lisäisi vastakkainasettelua ja voisi johtaa jopa sisällissotaan. Sharonin mukaan kansallisen yhtenäisyyden voi saavuttaa vain lain, hallituksen ja knesetin päätösten kunnioittamisella. (Sharon 2005b) Israelissa uhkailu ja pelottelu on helppo tuomita, koska sen voi rinnastaa terroristien keinoihin eikä Israel neuvottele terroristien kanssa. Sharonin kanta on silti hieman huvittava suhteessa siihen, että hän itse on käyttänyt suunnitelman läpiviemiseen uhkailua monesti kuten aiemmista puheista on käynyt ilmi. Maaliskuun lopulla kneset hylkäsi kansanäänestyksen. (BBC 2005)

Puheessaan juutalaistoimiston kokouksessa Sharon ottaa lähtökohdaksi sionismin kuten tilanteeseen sopii. Hän muistuttaa, että jo Jabotinskyn mielestä sionismin tavoitteena oli juutalainen enemmistö Palestiinassa. Nyt pitää myös taata juutalainen enemmistö Israelin valtiossa. Tärkeä tekijä tässä on juutalaisten maahanmuuton lisäksi valtion rajojen määrittely. Näin taataan juutalainen enemmistö ja samalla kansalaisten turvallisuus. Kaikilla alueilla Israelin maassa se ei ole mahdollista, eikä palestiinalaisia haluta hallita ja kustantaa heille palveluita Gazassa. Sionistien unelma oli juutalainen valtio kaikilla Erets Israelin mailla, mutta se ei ole mahdollinen. Sen sijaan unelmasta voidaan toteuttaa suurin ja tärkein osa. Tästä syystä Gazasta täytyy vetäytyä. Siellä ei voi saavuttaa juutalaista enemmistöä eikä se tule olemaan osa Israelia. Sen sijaan huomio kiinnitetään tärkeisiin kohteisiin Galileassa, Negevillä, Jerusalemissa, suuriin siirtokuntiin ja turvallisuusalueisiin. (Sharon 2005c)

Sharon tuomitsee suunnitelmaa vastustavien laittomat teot. Gazasta vetäytymistä hän kuvaa jälleen vaikeaksi ja tuskalliseksi, mutta toivoo kansakunnan pysyvän yhtenäisenä. Siirtokunta-aktivisteja hän kutsuu pieneksi joukoksi lainrikkokijia ja huomauttaa etteivät he edusta kaikkia siirtokuntalaisia. Aktivistien toimet vaarantavat Sharonin mielestä Israelin luonteen demokraattisena ja juutalaisena valtiona. Hän myöntää demokratiaan kuuluvan myös erimielisyyksien, mutta kuuluttaa israelilaisia yhdistäviä tekijöitä, koska juutalaisen enemmistön saavuttaminen ja sionistisen projektin jatkuminen vaatii yhtenäisyyttä. (Sharon 2005c)

Kesäkuun lopulla Sharon edelleenkin vaatii vastuuta palestiinalaisilta. Palestiinalaiset voivat käyttää suunnitelman luoman mahdollisuuden hyväkseen ja parantaa olojaan. Sharon myöntää, että palestiinalaisten keskuudessa on maltillisia, jotka haluavat tehdä ”oikean” päätöksen. Vetäytyminen voi auttaa heitä. Se onkin testi palestiinalaisille. Jos maltilliset voimat pystyvät vahvistamaan asemansa palestiinalaisten johdossa, Israel saa kumppanin rauhanneuvotteluihin ja rauhanprosessi voi jatkua. Jos kumppania ei kuulu, vetäytyminen parantaa Israelin asemaa puolustaa itseään terrorismia vastaan. (Sharon 2005d) Sharon ilmaisee, ettei Israel ole vastuussa palestiinalaisista ja vaikka tilanne palestiinalaisalueilla jatkuisi huonona, se olisi täysin palestiinalaisten oma syy.

Siirtokuntalaisia on ymmärrettävä ja Sharon kuvaa heitä hienoiksi ihmisiksi. Siksi heitä pitää myös auttaa mahdollisimman paljon etenkin taloudellisesti. Vetäytyminen on kuitenkin toteutettava, koska koko valtion kohtalo on vaakalaudalla. Siirtokuntalaiset Sharon haluaa vielä erikseen erottaa ääriryhmistä, jotka yrittävät repiä Israelin valtiota. He tekevät väkivaltaa juutalaisia ja arabeja kohtaan sekä loukkaavat muslimeja. Sharon sanoo, että heidän keinonsa eivät ole juutalaisuuden, siirtokuntalaisten eikä Israelin tapa. Nämä teot uhkaavat Israelia juutalaisena ja demokraattisena valtiona. Pelotteluun ei taivuta. (Sharon 2005d) Sharon pyrkii mitätöimään äärioikeiston argumentit, jotka viittaavat uskontoon. Samalla kiistetään myös siirtokunta-aktiivien asema kaikkien evakuoitavien edustajina.

Puheessa suunnitelman toteuttamispäivänä Sharon taas korostaa päätöksen vaikeutta ja tuskallisuutta. Hän painottaa myös sen henkilökohtaisuutta jopa mainitsemalla joitain Gazan siirtokuntia nimeltä. Sharon toivoi, että alueista olisi voitu pitää kiinni. Syynä muutokseen oli kuitenkin muuttuva todellisuus Israelissa, alueella ja maailmassa. Se vaati tilanteen uudelleen arviointi ja uudenlaisia toimia. Vetäytymissuunnitelma jättää Israelin

hyvään asemaan, muuttui tilanne millaiseksi tahansa, koska palestiinalaisten ja israelilaisten välinen kitka vähenee. Tässäkin puheessa painotetaan sisäistä yhtenäisyyttä. Evakuoitaville siirtokuntalaisille osoitetaan myötätuntoa. Myös evakuoinnin suorittaville poliiseille ja armeijalle annetaan tukea. (Sharon 2005e)

Syistä suunnitelmalle mainitaan jälleen se, ettei Gazan kaistaa olisi voitu kuitenkaan pitää ikuisesti. Syntyvyys palestiinalaisten keskuudessa on korkea ja huonot olot pakolaisleireillä lietsovat vihaa. (Sharon 2005e) Syyksi mainitaan ennen kaikkea väestöongelma. Ei ole kuitenkaan selvää, mitä viittaus pakolaisleireihin tarkoittaa. Sen voi tulkita niin, että leireillä syntynyt viha lietsoo myös terrorismia. Terrorismin takia Israelin on vetäydyttävä parempiin asemiin. Toisaalta voi tulkita, että Israelin vetäytyttyä ja jätettyä entisten siirtokuntien alueet, palestiinalaisten tulisikin asuttaa pakolaiset näille alueille. Vetäytymisen jälkeen leirien kurjista oloista ei voisi syyttää enää Israelia.

Sharon sanoo, että vetäytyminen osoittaa Israelin vahvuutta eikä heikkoutta. Neuvotteluja yritettiin palestiinalaisten kanssa, mutta vastaukseksi saatiin vain vihaa. Nyt pelivuoro onkin palestiinalaisilla. Heidän täytyy todistaa kyvykkyytensä ja halukkuutensa rauhaan. Israel aikoo keskittyä sisäisiin asioihin. Suunnitelmalla vapautuneita taloudellisia resursseja ohjataan Israelin sisälle tuloerojen pienentämiseen, köyhyyden poistamiseen ja koulutukseen. (Sharon 2005e)

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

Aluksi vetäytymissuunnitelma esitetään uhkauksena palestiinalaisille. Israel haluaa toteuttaa tiekartan ja palestiinalaiset on painostettava siihen mukaan. Muuten vetäytyminen toteutetaan. Sekin olisi hyvä vaihtoehto Israelille. Tiekartta olisi molemmille kuitenkin parempi. Tilanne jää avoimeksi. Palestiinalaisilla on mahdollisuus toimia. Yhdysvalloilta haetaan tukea ja kuulostellaan israelilaisten kantoja. Seuraavaksi uhkailu laajenee myös israelilaisiin. Koska tiekarttaa parempaa aloitetta ei ole luvassa, siihen on tartuttava. On varauduttava myös mahdollisuuteen, että tiekartta jää toteuttamatta israelilaisista riippumattomista syistä. Israelin on luotava itselleen suotuisa tilanne. Kuitenkin kaikki mahdollisuudet on pidettävä avoinna. Tiekartta rajoittaa toimintamahdollisuuksia. On toimittava, muttei siten että estettäisiin tiekartan toteutuminen. Vetäytymissuunnitelma on paras ratkaisu toimia Israelin parhaaksi vaarantamatta tiekarttaa.

Yhdysvaltojen tuki saadaan vakuuttamalla sitoutuminen tiekarttaan ja liittämällä vetäytymissuunnitelma siihen läheisesti. Vasta saatuaan Bushin taakseen, Sharon esittelee suunnitelmaansa tarkemmin Israelissa. Sharon esittää suunnitelman kaikki tai ei mitään -valintana. Amerikkalaisten tuki on käytettävä hyväksi ja tartuttava tilaisuuteen. Suunnitelman ristiriitaisuus on silti tiedostettu, koska ennen vierailuaan Yhdysvaltoihin, Sharon ei uskalla esittää suunnitelmaansa edes omalle puolueelleen. Silti Sharon joutuu pettymään Likudin äänestyksessä, mutta tulkitsee sen jättäen pelivaraa itselleen. Niinpä hän pystyykin jatkamaan suunnitelman viemistä eteenpäin. Seuraavaksi uhkaukset kohdistuvat hallituksen sisälle. Mikäli tarvittavaa tukea ei tule, hallituksen kokoonpanoa joudutaan miettimään uudestaan.

Knessetin äänestäessä viimein suunnitelmasta, Sharon puhuu enimmäkseen demokratiasta ja kansallisesta yhtenäisyydestä. Hän torjuu käsityksen siitä, että suunnitelma olisi vastoin Sharonin aiempaa politiikkaa, johon kuului myös siirtokuntien rakentaminen. Sharon paikantaa lainauksillaan itsensä oikeistoon. Näin hän ottaa osaa käsitykseen, jonka mukaan vain oikeistolainen voi Israelissa tehdä rauhaan vaadittavia kompromisseja. Sharon yrittää taata itselleen mahdollisimman laajaa tukea eri poliittisilta puolueilta. Päätös ymmärretään vaikeaksi, joten kansallista yhtenäisyyttä yritetään vahvistaa painottamalla demokraattisia arvoja ja ulkoisia uhkia.

Arafatin kuoleman jälkeen palestiinalaisia yritetään houkutella mukaan suunnitelman toteutukseen. Näin elätellään toiveita tiekarttaan palaamisesta. Tosin tässäkin Israel olisi nyt vetäytymisen jälkeen ja Yhdysvaltojen tuella paremmissa asemissa. Tiekarttahan jättää suurimmat kiistakysymykset avoimiksi. Nyt suunnitelma on hyväksytty ja huomiota ei tarvitse enää käyttää niin sen perusteluun. Huomio kääntyy vetäytymisen toteuttamiseen suunnitelman mukaan mahdollisen tehokkaasti ja ilman suurta ja väkivaltaista vastarintaa. Niinpä Sharon tuomitsee kaiken uhkailun, jolla yritetään viivyttää tai estää suunnitelman toteutuminen. Tällä yritetään säilyttää kansan yhtenäisyys, vaikka Sharon on itse käyttänyt uhkauksia vetäytymissuunnitelman hyväksymiseen.

Lopulta huomiota aletaan kääntää jo vetäytymisen jälkeiseen aikaan. Sharon ilmoittaa, että nyt on palestiinalaisten vuoro toimia ja niitä tekoja odotellessa Israel keskittyy sisäisiin asioihin. Israelin sisäistä yhtenäisyyttä on vahvistettava vetäytymisen aiheuttaman trauman jälkeen. Muutenkaan yksipuolisten tekojen jatkamiselle ei ole aikeita. Länsirannalta ei ole selvästikään odotettavissa vastaavaa saati laajempaa toimenpidettä. Näin Israel voi esiintyä siten, että se on tehnyt parhaansa. Samalla rauhanprosessi ja todella ikävät kompromissit voidaan unohtaa, koska palestiinalaisten terrorismin loppuminen näyttää epätodennäköiseltä.

Israelin ja palestiinalaisten välisen konfliktin voi nähdä pelinä, jossa eri toimijat ovat pelaajia. Poliitiikkapelissä ei kuitenkaan ole selkeitä sääntöjä ja toimijoiden peliliikkeet tähtäävät myös sääntöjen luontiin sekä yllätyksellisiin liikkeisiin, joita muut pelaajat eivät ole osanneet odottaa ja siksi liikkeet ne hyödyttävät aloitteen tekijää. Suunnitelman voi nähdä yhtenä yllätyksellisenä liikkeenä, joka loi uusia mahdollisuuksia. Samalla sillä pyritään luomaan sääntöjä sen suhteen mitä jatkossa pelissä voi tehdä. Näin palestiinalaiset pelattiin vetäytymisestä ulos. Israel sai myös etäännytettyä itsensä vaatimuksista toimia rauhan hyväksi. Seuraavaksi vaadittaisiin palestiinalaisten toimia. Vetäytyminen oli yllätyksellinen liike kesken pelin, mutta jatkossa odotetaan toimien vastavuoroisuutta.

Sharonin puheista voi lukea myös pyrkimyksen hyödyntää ainutlaatuinen tilanne. Ensinnäkin tiekartta on ainutlaatuinen tilaisuus, jota ei saa päästää ohitse. Parempaa rauhanaloitetta ei ole ollut eikä ole luvassa. Lisäksi Yhdysvaltojen Israel-myönteinen hallitus tarjoaa sen kairos-hetken, johon Sharonin mielestä Israelin on tartuttava. Toimiessaan ripeästi ja käyttäessään tilanteen hyväkseen, Israel voi saavuttaa enemmän

kuin muussa tilanteessa voisi olla mahdollista. Tilaisuuteen vaikuttaa myös jumiutunut tilanne palestiinalaisten kanssa. Vetäytymisen yksipuolisuus saadaan näin näyttämään palestiinalaisten aiheuttamalta. Käyttämällä hyväkseen tilannetta, Israel saa määriteltyä itse rajojaan haluamallaan tavalla.

Puheissa esiintyy myös näkemys mahdollisuudesta. Israel voi kääntää ikävän tilanteen edukseen ottamalla aloitteen ja toimimalla yksipuolisesti. Näin tilanne saadaan hallintaan omilla ehdoilla, eikä tarvitse tyytyä toisten tekemiin rauhanaloitteisiin. Aktiivisesti toimimalla Israel voi muodostaa siirtokuntakysymyksessä sellaisen kompromissin, johon se on valmis suostumaan. Näin tiekartankaan velvoitteita ei tarvitsisi noudattaa tarkalleen. Mahdollisuuspuhetta esiintyy myös suhteessa palestiinalaisiin. Palestiinalaisten odotetaan käyttävän suunnitelman luoma mahdollisuus hyväkseen siten, että se käännetään rauhanneuvotteluiksi. Mahdollisuuden kontingenssia rajoitetaan kuitenkin painottamalla oikeaa päätöstä. Sharon esittää tilanteen siten, että mahdollisuutena ei ole toimia eri tavoin vaan toimia joko oikein tai väärin. Mahdollisuus on testi, jolla mitataan ovatko osapuolet ansainneet mahdollisen rauhan.

Sharonin vetäytymissuunnitelma liittyi laajemmin israelilaisten ja palestiinalaisten välisen konfliktin ratkaisuun. Siihen liittyi myös pelko niin Israelin valtion juutalaisen luonteen kuin tärkeiden Länsirannan alueiden menettämisestä. Samalla se edusti Israelin sisäisiä kamppailuja, joissa mm. uskonnollisilla, maallisilla, oikeistolla ja vasemmistolla on erilaiset käsitykset konfliktin ratkaisusta ja Israelin tulevaisuudesta. Se liittyi myös Israelin ulkopoliittikkaan, jota hallitsee käsitys siitä, ettei Israel saa kansainvälistä tukea. Ulkopuolisten toimijoiden osallistumista Israelin asioihin ei myöskään haluta. Suunnitelma kuvasti myös pyrkimystä hyötyä siitä umpikujatilanteesta, johon palestiinalaisten kanssa oli jouduttu ja samanaikaisesta Yhdysvaltojen Israel-myönteisen hallituksen tuesta.

Puheillaan Sharon yritti saada suunnitelmaansa ensin hyväksytyä ja sitten toteutettua. Hän tiesi, että asia oli kiistanalainen ja haki siksi sille ensin tukea Yhdysvalloista. Tämän onnistuttua, hän toivoi saavuttavansa oman puolueensa tuen. Hänen laskelmointinsa osoittautui tässä kuitenkin virheelliseksi. Sharon onnistui tulkitsemaan tuloksen silti siten, että vetäytymissuunnitelma saatiin hyväksytyksi ensin hallituksessa ja sitten knesetissä. Koko ajan Sharon otti myös suunnitelman vastustuksen huomioon ja pyrki rajoittamaan sitä. Hän painotti oikeistolaisuuttaan ja läheistä suhdettaan siirtokuntiin. Siitä huolimatta hänen täytyi vielä kertaalleen torjua kansanäänestys. Kun suunnitelma oli jo selvä,

palestiinalaisia alettiin kutsua mukaan. Lopulta Israel onnistui osin määrittelemään rajojaan tai ainakin lähtökohtia tulevaisuuden neuvotteluihin. Israelin juutalainen enemmistö on hieman paremmin taattu. On myös todennäköisempää, että Israel tulee pitämään Länsirannan suuret siirtokuntansa. Sharonin onnistui myös torjua jonkin verran kansainvälistä painostusta lisämyönnytyksiin tekemällä ne ehdollisiksi palestiinalaisten toimista.

LÄHTEET

Puheet

Sharon, Ariel. 2003. *Prime Ministers Speech at the Herzliya Conference*. 18.12.2003. Käännös hepreasta.

<<http://www.pmo.gov.il/PMOEng/Archive/Speeches/2003/12/Speeches7635.htm>> Luettu 27.2.2008.

Sharon, Ariel. 2004a. *Prime Minister Ariel Sharon's Speech at the Knesset Regarding the Disengagement Plan*. 15.3.2004. Käännös hepreasta.

<<http://www.pmo.gov.il/PMOEng/Archive/Speeches/2004/03/Speeches7786.htm>> Luettu 27.2.2008.

Sharon, Ariel. 2004b. *Prime Minister Ariel Sharon's letter to President George W. Bush*. 14.4.2004.

<<http://www.pmo.gov.il/PMOEng/Archive/Press+Releases/2004/Disengagement+Plan/bush1404.htm>> Luettu 25.12.2007

Sharon, Ariel. 2004c. *Prime Minister Ariel Sharon's Speech at the Knesset*. 22.4.2004. Käännös hepreasta.

<<http://www.pmo.gov.il/PMOEng/Archive/Speeches/2004/04/Speeches7887.htm>> Luettu 27.2.2008.

Sharon, Ariel. 2004d. *Prime Minister Ariel Sharon's Statement Following the Publication of the Results of the Likud Referendum*. 2.5.2004.

<<http://www.pmo.gov.il/PMOEng/Archive/Speeches/2004/05/Speeches7909.htm>> Luettu 27.2.2008.

Sharon, Ariel. 2004e. *Address by the PM at the Caesaria Conference*. 8.7.2004. Käännös hepreasta.

<<http://www.pmo.gov.il/PMOEng/Archive/Speeches/2004/07/speech080704.htm>> Luettu 2.3.2008.

Sharon, Ariel. 2004f. *Prime Minister's Address at the Opening of the Knesset Session*. Käännös hepreasta.

<<http://www.pmo.gov.il/PMOEng/Archive/Speeches/2004/10/speech111004.htm>> Luettu 27.2.2008.

Sharon, Ariel. 2004g. *Prime Minister Sharon addressed the Knesset at the Opening of its Discussions on the Disengagement Plan*. 25.10.2004. Käännös hepreasta.

<<http://www.pmo.gov.il/PMOEng/Archive/Speeches/2004/10/speach2510.htm>> Luettu 27.2.2008.

Sharon, Ariel. 2004h. *PM Sharon's speech at the Herzliya Conference*. 16.12.2004. Käännös hepreasta.

<<http://www.pmo.gov.il/PMOEng/Archive/Speeches/2004/12/speech161204.htm>> Luettu 27.2.2008.

Sharon, Ariel. 2005a. *Prime Minister Ariel Sharon's Speech at the Sharm el-Sheikh Summit*. 8.2.2005. Käännös hepreasta.
<<http://www.pmo.gov.il/PMOEng/Archive/Speeches/2005/02/speech080205.htm>> Luettu 27.2.2008.

Sharon, Ariel. 2005b. *PM's Statement in Tel Aviv*. 10.2.2005.
<<http://www.pmo.gov.il/PMOEng/Archive/Speeches/2005/02/spoke+mesC100205.htm>> Luettu 2.3.2008.

Sharon, Ariel. 2005c. *Prime Minister Ariel Sharon's Speech at the Jewish Agency Assembly*. 28.6.2005.
<<http://www.pmo.gov.il/PMOEng/Archive/Speeches/2005/06/speech2806.htm>> Luettu 2.3.2008.

Sharon, Ariel. 2005d. *Prime Minister Ariel Sharon Spoke at the Caesaria Conference*. 30.6.2005. Käännös hepreasta.
<<http://www.pmo.gov.il/PMOEng/Archive/Speeches/2005/06/speech3006.htm>> Luettu 2.3.2008.

Sharon, Ariel. 2005e. *PM Sharon's Statement on the Day of the Implementation of the Disengagement Plan*. 15.8.2005. Käännös hepreasta.
<<http://www.pmo.gov.il/PMOEng/Archive/Speeches/2005/08/speech150805.htm>> Luettu 27.2.2008.

Kartat

Israel Ministry of Foreign Affairs. 2004. *Modern Israel -within boundaries and cease-fire lines*. 1.1.2004.
<<http://www.mfa.gov.il/MFA/Facts+About+Israel/Israel+in+Maps/Modern+Israel+-within+boundaries+and+cease-fire+li.htm>> Luettu 10.4.2008.

Israel Ministry of Foreign Affairs. 2005. *Israel's Disengagement Plan*.
<<http://www.mfa.gov.il/MFA/Facts+About+Israel/Israel+in+Maps/Israels+Disengagement+Plan-+2005.htm>> Luettu 10.4.2008.

Viralliset dokumentit

Prime Minister's Office. 2004a. *Disengagement Plan - General Outline*. 15.4.2004.
<<http://www.pmo.gov.il/PMOEng/Archive/Press+Releases/2004/Disengagement+Plan/Disengagement+Plan.htm>> Luettu 25.12.2007.

Prime Minister's Office. 2004b. *The Cabinet Resolution Regarding the Disengagement Plan*. 6.6.2004.
<<http://www.mfa.gov.il/MFA/Peace+Process/Reference+Documents/Revised+Disengagement+Plan+6-June-2004.htm>> Luettu 25.12.2007.

U.S. Department of State. 2003. *A Performance-Based Roadmap to a Permanent Two-State Solution to the Israeli-Palestinian Conflict*. 30.4.2003.
<<http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2003/20062.htm>> Luettu 22.2.2008.

Media

BBC. 2003. *US cuts Israeli loan guarantees*. Uutinen. 27.11.2003.
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3238632.stm> Luettu 10.5.2008.

BBC. 2004a. *Israel's 'targeted killings'*. Uutinen. 17.4.2004
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3556809.stm> Luettu 10.5.2008.

BBC. 2004b. *Sharon's Likud bars coalition bid*. Uutinen. 18.8.2004.
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3575696.stm> Luettu 10.5.2008.

BBC. 2004c. *Sharon sets date for vote on Gaza*. Uutinen. 11.11.2004.
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3734244.stm> Luettu 10.5.2008.

BBC. 2005. *Knesset rejects Gaza referendum*. Uutinen. 28.3.2005.
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/4386937.stm> Luettu 10.5.2008.

McGreal, Chris. 2004. *Gaza pullout plan costs Sharon his majority*. Uutinen. 9.6.2004.
<<http://www.guardian.co.uk/world/2004/jun/09/israel>> Luettu 10.5.2008.

Taylor, Matthew. 2004. *International court rules against Israel's wall*. Uutinen. 9.7.2004.
<<http://www.guardian.co.uk/world/2004/jul/09/israelandthepalestinians.unitednations>>
Luettu 10.5.2008.

Kirjallisuus ja artikkelit

Aaltola, Mika. 1999. *The Rhythm, Exception, and Rule in International Relations: The Case of Mad Cow Disease*. *Studia Politica Tamperensis* no. 5. Tampere: Tampereen yliopisto.

Aaltola, Mika. 2000. Lumottu aika: Peli, aika ja kansainvälinen politiikka Wittgensteinin valossa. Teoksessa Kia Lindroos ja Kari Palonen (toim.) *Politiikan aikakirja: Ajan politiikan ja politiikan ajan teoretisointia*. Tampere: Vastapaino.

Arendt, Hannah. 1998. *The Human Condition*. Chicago: The University of Chicago Press. 2nd edition.

Brenner, Michael. 2003. *Zionism: A Brief History*. Princeton: Markus Wiener Publishers.

Daoudi, Mohammed S. Dajani. 2006. Unilateralism: Lessons from the Gaza Disengagement. *Palestine-Israel Journal of Politics, Economics & Culture*. 13:2, 13-17.

David, Steven R. 2006. American Foreign Policy towards the Middle east: A Necessary Change? *Israel Affairs* 12:4, 614-641.

Descartes, René. 1994. *Teoksia ja kirjeitä*. 2. painos. Porvoo: WSOY.

Dowty, Alan. 2005. *Israel/Palestine*. Cambridge: Polity Press.

Efrat, Elisha. 2006. *The West Bank and Gaza Strip: A geography of occupation and disengagement*. London: Routledge.

- Finkelstein, Norman G. 1995. *Image and Reality of the Israel – Palestine Conflict*. London: Verso.
- Frisch, Hillel ja Shmuel Sandler. 2004. Religion, State, and the International System in the Israeli-Palestinian Conflict *International Political Science Review* 25:1, 77-96.
- Gazit, Shlomo. 2003. *Trapped Fools: Thirty Years of Israeli Policy in the Territories*. London: Frank Cass.
- Gerner, Deborah J. 1994. *One Land, Two Peoples: The Conflict over Palestine*. Oxford: Westview Press.
- Gorenberg, Gershom. 2006. *Occupied Territories: The untold story of Israel's settlements*. London: I.B. Tauris.
- Halkin, Hillel. 2005a. The Settlers' Crisis, and Israel's. *Commentary* March, 37-43.
- Halkin, Hillel. 2005b. Israel After Disengagement. *Commentary* October, 23-30.
- Hermann, Tamar. 2004. Only America, And Only Through Diplomacy: Israeli Jewish Attitudes to International Involvement in the Quest for a Solution to the Conflict. *Palestine-Israel Journal of Politics, Economics & Culture* 11:2, 45-53.
- Hermann, Tamar – Yaar-Yuchtman, Ephraim. 2004/2005. When the Policy-Maker and the Public Meet: Sharon, Israeli-Jewish Public Opinion and the Unilateral Disengagement Plan. *Palestine-Israel Journal of Politics, Economics & Culture* 11:3/4, 93-99.
- Huuhtanen, Heidi. 2002a, Sionismi Israelin ulkopoliitikassa ja konflikti miehitystyistä alueista. Juusola, Hannu - Heidi Huuhtanen (toim.) *Uskonto ja politiikka Lähi-idässä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Huuhtanen, Heidi. 2002b. *Sionismin peruskysymykset ja Israelin työväenpuolueen maata rauhan takeeksi -politiikka 1992-1995*. Helsingin yliopisto. Pro gradu -tutkielma. Poliittinen historia.
- Juusola, Hannu 2002a, "Juutalaisuus, Pyhä maa ja valtio" Juusola, Hannu - Heidi Huuhtanen (toim.) *Uskonto ja politiikka Lähi-idässä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Juusola, Hannu 2002b, "Juutalaiset radikaaliryhmät Israelissa" Juusola, Hannu - Heidi Huuhtanen (toim.) *Uskonto ja politiikka Lähi-idässä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Juusola, Hannu. 2005. *Israelin Historia*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kelman, Herbert C. 1998. Israel in Transition from Zionism to Post-Zionism. *The Annals* 555:1, 46-61.
- Kuusisto, Riikka. 1996. Sodan retoriikasta: Persianlahden ja Bosnian konfliktit läntisten suurvaltajohtajien lausunnoissa. Teoksessa Kari Palonen ja Hilka Summa (toim.) *Pelkkää retoriikkaa: Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*. Tampere: Vastapaino.
- Kuusisto, Riikka. 1998. *Oikeutettu sota ja julma teurastus? Läntisten suurvaltajohtajien sotaretoriikka Persianlahdella ja Bosniassa*. Helsinki: Like.

- Lahtinen, Mikko. 1997. *Niccolò Machiavelli ja aleatorinen materialismi: Louis Althusser ja Machiavellin konjunktuurit*. Tampere: Tampereen yliopisto. Acta Universitatis Tamperensis 572. Väitöskirja, politiikan tutkimuksen laitos.
- Lindroos, Kia. 1993. Reading a text historically or politically? A Benjaminian approach. Teoksessa Kari Palonen ja Tuija Parvikko (eds.) *Reading the Political: Exploring the Margins of Politics*. Tampere: Tammer-Paino Oy. The Finnish Political Science Association.
- Lindroos, Kia. 1998a. *Now-time/Image-space. Temporalization of Politics in Walter Benjamin's Philosophy of History and Art*. University of Jyväskylä. *SoPhi* 31.
- Lindroos, Kia. 1998b. Mitä tarkoittaa oikea aika? *Politiikka* 40:4, 308-314.
- Lindroos, Kia. 2000. Nykyisyyden politiikkaa: Walter Benjaminin ja Paul Virilion aika. Teoksessa Kia Lindroos ja Kari Palonen (toim.) *Politiikan aikakirja: Ajan politiikan ja politiikan ajan teoretisointia*. Tampere: Vastapaino.
- Lindroos, Kia ja Palonen, Kari. 2000. Aika politiikan kohteena. Teoksessa Kia Lindroos ja Kari Palonen (toim.) *Politiikan aikakirja: Ajan politiikan ja politiikan ajan teoretisointia*. Tampere: Vastapaino.
- Lochery, Neill. 2007. The Politics and Economics of Israeli Disengagement, 1994-2006. *Middle Eastern Studies* 43:1, 1-19.
- Machiavelli, Niccolò. 1995. *Ruhtinas*. Juva: WSOY. 3. tarkennettu painos
- Machiavelli, Niccolò. 1998. *Valtiollisia mietelmiä*. Juva: WSOY. 2. painos.
- Morris, Benny. 2001. *Righteous Victims: A History of the Zionist-Arab Conflict 1881-2001*. New York: Vintage Books.
- Naor, Arye. 2005a. "Behold, Rachel, Behold": The Six Day War as a Biblical Experience and Its Impact on Israel's Political Mentality. *The Journal of Israeli History* 24:2, 229-250.
- Naor, Arye. 2005b. Hawks' Beaks, Doves' Feathers: Likud Prime Ministers Between Ideology and Reality. *Israel Studies* 10:3, 154-190.
- Navot, Suzie. 2006. The Israeli Withdrawal from Gaza – a Constitutional Perspective. *European Public Law* 12:1, 17-33.
- Palonen, Kari. 1979. *Mitä politiikka on? Luonnos politiikan tutkimuksen perusteiksi*. Jyväskylän yliopisto. Valtio-opin laitos. Julkaisuja no. 36.
- Palonen, Kari. 1988. *Tekstistä politiikkaan: johdatusta tulkintataitoon*. Hämeenlinna: Vastapaino.
- Palonen, Kari. 1993a. *Politikointi – politisointi – politiikka: Tulkinta politiikan ajatusmuodon pelikieliakatiloista*. Jyväskylän yliopisto: Valtio-opin laitos. Opetusmoniste nro:1 (alustava versio)

- Palonen, Kari. 1993b. Introduction: from policy and polity to politicking and politicization. Teoksessa Kari Palonen ja Tuija Parvikko (eds.) *Reading the Political: Exploring the Margins of Politics*. Tampere: Tammer-Paino Oy. The Finnish Political Science Association.
- Palonen, Kari ja Hilikka Summa. 1996. Johdanto: Retorinen käänne? Teoksessa Kari Palonen ja Hilikka Summa (toim.) *Pelkkää retoriikkaa: Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*. Tampere: Vastapaino.
- Palonen, Kari. 1997. *Kootut retoriikat: Esimerkkejä politiikan luennasta*. SoPhi. Yhteiskuntatieteiden, valtio-opin ja filosofian julkaisuja 11. Jyväskylän yliopisto: Jyväskylän yliopistopaino.
- Palonen, Kari. 1998. *Das "Webersche Moment": zur Kontingenz des Politischen*. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag.
- Palonen, Kari. 2000. Ajaneluusta ajallapeluuseen: Weberiläinen näkökulma politiikan käsitteistön temporalisoitumiseen. Teoksessa Kia Lindroos ja Kari Palonen (toim.) *Politiikan aikakirja: Ajan politiikan ja politiikan ajan teoretisointia*. Tampere: Vastapaino.
- Palonen, Kari. 2003a. Four Times of Politics: Policy, Polity, Politicking, and Politicization. *Alternatives* 28, 171-186.
- Palonen, Kari. 2003b. Poliittikka. Teoksessa Matti Hyvärinen, Jussi Kurunmäki, Kari Palonen, Tuija Pulkkinen ja Henrik Stenius (toim.) *Käsitteet liikkeessä: Suomen poliittisen kulttuurin käsitehistoria*. Tampere: Vastapaino.
- Palonen, Kari. 2006. *The Struggle with Time: A Conceptual History of 'Politics' as an Activity*. Hamburg: Lit Verlag.
- Pappè, Ilan. 2000. Israel at a Crossroads between Civic Democracy and Jewish Zealotocracy. *Journal of Palestine Studies* 29:3, 33-44.
- Perelman, Chaïm ja L. Olbrechts-Tyteca. 1971. *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*. Notre Dame: University of Notre Dame Press.
- Perelman, Chaïm. 1996. *Retoriikan valtakunta*. Tampere: Vastapaino.
- Silberstein, Laurence J. 2002. Postzionism: A Critique of Zionist Discourse" *Palestine-Israel Journal of Politics, Economics & Culture* 9:2, 84-92.
- Sprinzak, Ehud. 1998. Extremism and Violence in Israel: The Crisis of Messianic Politics. *The Annals* 555:1, 114-126.
- Summa, Hilikka. 1996. Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan: Burke, Perelman, Toulmin ja retoriikan kunnianpalautus. Teoksessa Kari Palonen ja Hilikka Summa (toim.) *Pelkkää retoriikkaa: Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*. Tampere: Vastapaino.
- Pocock, J.G.A. 1975. *The Machiavellian Moment: Florentine Political Thought and the Atlantic Republican Tradition*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Walker, R.B.J. 1993. *Inside/outside: International Relations as Political Theory*. Cambridge: Cambridge University Press. Cambridge Studies in International Relations 24.

Waxman, Dov. 2006. Israel's Dilemma: Unity or Peace? *Israel Affairs* 12:2, 200-220

Weissbrod, Lilly. 2002. *Israeli Identity: In Search of a Successor to the Pioneer, Tsabar and Settler*. London: Frank Cass.

Wight, Martin. 1995. Why is There No International Theory? (1966) Teoksessa James Der Derian (ed.) *International Theory: Critical Investigations*. Basingstoke : Macmillan.

Liite 1: Israelin kartta ja Länsirannalta evakuoidut siirtokunnat.

Lähteet: Israel Ministry of Foreign Affairs, 2004; Israel Ministry of Foreign Affairs, 2005.

Liite 2: Gazan alueen kartta ja evakuoidut siirtokunnat.

Lähde: Israel Ministry of Foreign Affairs, 2005.